

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Karistusõiguse osakond

Kertu Kirsipuu

**ÄRISALADUSE MÕISTE KarS 377 lg 1 SÄTESTATUD KURITEOKOOSSEISU
TUNNUSENA**

Magistritöö

Juhendaja: PhD Tambet Grauberg
Kaasjuhendaja: prof. Jaan Ginter

Tartu
2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. ÄRISALADUSE OLEMUS	9
1.1. Ärisaladuse mõiste.....	9
1.2. Ärisaladuse tunnused.....	15
1.2.1. Ärisaladuse salajasus	16
1.2.2. Ärisaladuse kaubanduslik väärtus	18
1.2.3. Mõistlikud meetmed ärisaladuse saladuses hoidmiseks	21
1.3. Pangasaladus.....	22
1.4. Eesti õiguse kehtiv ärisaladuse regulatsioon	22
1.5. Vahekokkuvõte	25
2. ÄRISALADUSE KURITARVITAMISE EBASEADUSLIKKUS.....	27
2.1. Ärisaladuse karistusõigusliku kaitse vajalikkus	27
2.2. KarS § 377 alusel kaitstav õigushüve.....	31
2.3. Ärisaladuse kasutamise ebaseaduslikkus.....	34
2.3.1. Ärisaladusena määratletud teave	35
2.3.2. Ärisaladuse ebaseaduslik saamine, kasutamine ja avaldamine	39
2.4. Saladuses hoidmise kohustuse tähtaeg	41
2.5. Vahekokkuvõte	42
3. ÄRISALADUSE SALADUSES HOIDMINE	44
3.1. KarS § 377 subjektiivsete tunnuste analüüs	44
3.1.1. Tahtluse erinevad küljed - intellektuaalne ja voluntatiivne külg.....	45
3.2. Ettevõtja võimalused ja raskused ärisaladuse määratlemisel	47
3.3. Eksimus õigusvastasust välistavas asjaolus.....	49
3.4. Eksimus kuriteo asjaoludes	51
3.4.1. Koosseisueksimus.....	52
3.4.2. Keelueksimus	54
3.5. Vahekokkuvõte.....	56

THE DEFINITION OF BUSINESS SECRET AS OF AN FEATURE OF THE CRIMINAL OFFENSE PROVIDED IN PENAL CODE 377 SECTION 1.....	63
KASUTATUD LÜHENDID	69
KASUTATUD ALLIKAD	70
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA.....	74

SISSEJUHATUS

Ärimaailmas on ettevõtja jaoks oluline, et aastatepikkune töö ja vaev, mida on panustatud näiteks toodete/teenuste väljatöötamiseks, uudsete lahenduste leiutamisel ja kliendibaasi loomisel, säiliks ning päranduks edasi jägmistele põlvkondadele ettevõtte sees. Eelloetletu põhjal on tegemist teabega, mille saamiseks on kindlasti kulunud hulgaliselt tööjõutunde ning ka rahalisi vahendeid, seetõttu on iga ettevõtja jaoks oluline, et saavutatud eelised säiliks ning aitaksid konkurentidest ärimaailmas eespool püsida, mitte ei satuks isikute kätte, kes saaksid väärtuslike teadmiste pealt kergesti tulu teenida ning saadavat konkurentsieelist enda kasuks ära kasutada.

Väärtuslikku oskus-ja äriteavet, mis ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena, nimetatakse ärisaladuseks.¹ Ärisaladuse puhul on tegemist toimeviisiga, mida kaitsevad intellektuaalomandi õigus ja ka karistusõigus ning mis võib ettevõttele oma ideede kaitsmiseks võõraste eest olla heaks alguseks. Töö teema on aktuaalne, kuna puudub selgus, millist teavet ja informatsiooni on võimalik kehtivas õiguses ärisaladusena määratleda. Kui ei ole selge ärisaladuse mõiste sisustamine, siis kuidas on võimalik pakkuda ärisaladusele õiguslikku kaitset?

Ärisaladusele õigusliku kaitse pakkumine on vajalik eelkõige ettevõtjate jaoks, kuna just nemad on need isikud, kelle võimuses on igapäevases äritegevuses ärisaladuse mõiste sisustamine ja nemad on need, kelle jaoks on tähtis, et ärisaladusele oleks seaduse alusel võimalik kaitset pakkuda, seetõttu on käesolev teema ka aktuaalne ettevõtjate seisukohalt. Käesolev töö keskendub KarS § 377 lg-le 1 ning autori arvates on ärisaladuse mõiste defineerimine vajalik, et oleks võimalik seda sätet sisukalt analüüsida.

Mis aga üldse on ärisaladus ning miks on oluline seda kaitsta? Töö autor on arvamusel, et käesolev töö aitab aru saada ning näitlikustab praktikas valitsevat olukorda, mis puudutab ärisaladuse mõiste sisustamist ja sellele õigusliku kaitse tagamist. Töö käigus on autori eesmärgiks leida vastused uurimisküsimustele - mis on ärisaladus, millistele tunnustele peab ärisaladusena kaitstav teave vastama ja milliseid õigushüvesid kaitseb ärisaladuse kriminaliseerimine. Lisaks otsib autor vastuseid küsimustele, et kuidas ja mille alusel peaks isik

---

¹ 8. juuni 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) nr 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. – ELT L157, lk 1.

teadma, et temani jõudnud andmeid on vajalik käsitleda ärisaladusena ning millal on ettevõtja kohustuseks ettevõttes oma töötajaid informeerida ärisaladuse olemasolust ja selle suhtes kehtivatest reeglitest?

Ärisaladuse mõiste defineerimisel tuleb lähtuda mitmetest kriteeriumitest. Nimelt on ärisaladuse mõiste olnud kaua aega ühetaoliselt defineerimata ning selle selgitamisel on kasutatud kombinatsiooni erinevatest seadusest (sh konkurentsiseadus, karistusseadustik, äriseadustik), kohtupraktikast ning rahvusvahelistest konventsioonidest. Põhilised kriteeriumid, mille alusel ärisaladuse mõistet selgitada, tulenesid intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingust (edaspidi TRIPS-leping).² Nimetatud lepingule on tuginenud ka kohtud õiguse mõistmisel. TRIPS-lepingus sätestatud põhimõtteid otse seadusandlusesse üle ei ole kantud ja 08. juunil 2016. aastal võttis Euroopa Liit võtti direktiivi 2016/943 ärisaladuse kaitseks.³ Liikmesriikide kohustuseks oli oma seadusandlus kooskõlla viia direktiivis sätestatuga hiljemalt 09. juuniks 2018. a. Ühtlustamisvajadus tulenes eelkõige sellest, et olemasolev regulatsioon oli liikmesriigiti väga erinev ning ärisaladuse mõiste killustatus võib seetõttu ohustada efektiivset ärisaladuse kaitset, mis omakorda võib mõjutada riikide majanduslikku arengut ning kogu ühisturu toimimist. Euroopa Liidu direktiivi 2016/943 suurimaks kasuteguriks saab autori arvates pidada seda, et ärisaladuse definitsioon Euroopa Liidu liikmesriikides sai üheselt paika ning ka piiriülel on ärisaladusel nüüd samasugune tähendus üle kogu Euroopa Liidu. Muudatused toimusid ka ärisaladuse kaitse osas ning kuidas tuleks nende tagajärgedega tegeleda. Just viimasel on oluline roll piiriüleste ärisuhete puhul, millest tänapäeva ärimaailmas üle ega ümber ei saa.

Miks on aga vajalik ärisaladust kaitsta? Ärisaladuse kaitsega seotud problemaatika tõusetub praktikas päevakorda olukordades, kus tööandjad kasutavad ärisaladusena kvalifitseeritud informatsiooni, takistamaks endiste töötajate võimalusi selle teabe kasutamiseks uutel ametikohtadel.⁴ Seega autori arvates võib praktikas eelkõige probleem tekkida siis, kui ärisaladus on sattunud kellegi kätte, kes selle avalikustab või hakkab saadud ärisaladust enda äritegevuses kasutama. Nagu eelnevalt mainitud, võivad nendeks isikuteks tihti peale olla just ettevõtte endised töötajad või koostööpartnerid, kes tegutsevad ettevõttega samas valdkonnas. Probleemid saavad alguse, kui pooled ei ole suutnud kokku leppida ja üksteisele arusaadavaks teha, et mis täpselt on ettevõtte ärisaladus ning missuguseid meetmeid peab ärisaladuse omaja

---

² Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. - RT II 1999, 22, 123.

³ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016.

⁴ Caenegem, W. Trade Secrets and Intellectual Property. Breach of Confidence, Misappropriation and Unfair Competition. The Netherlands: Kluwer Law International BV 2014, lk 11.

rakendama, et tagada oma ärisaladuse kaitsmine.⁵ Autor on arvamusel, et ärisaladuse defineerimine ettevõtlustegevuses on küllaltki keeruline ja omakorda selle kaitsmine ei ole ettevõtete igapäevaelu vaadates sugugi lihtne ülesanne. Keeruliseks teeb ärisaladuse mõiste sisustamise konkreetse ettevõtte tegevusala näitel ning omakorda otsustamine, et milliseid meetmeid ärisaladuse kaitsemiseks tuleks kasutusele võtta, et tagada praktikas selle maksimaalne kaitse. Ettevõtja poolt kasutusele võetud meetmest võib sõltuda, kas isik oli teadlik ning suuteline aru saama, et mingisugune teave on ettevõttes ärisaladusena kvalifitseeritud või mitte, näiteks kui ärisaladusena määratletud teave on fikseeritud siseeeskirjas ning isik on sellega tutvumist oma allkirjaga kinnitanud.

Ärisaladuse kuritarvitamisega seotud rikkumiste puhul saab järgneda nii tsiviil kui ka karistusõiguslik vastutus. Uus seadus - ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse (edaspidi EKTÄKS) § 7 lg 1 sätestab konkreetse loetelu ettevõtja võimalikest nõuetest rikkuja vastu ja nende menetlemise korra. Karistusseadustikus on ärisaladuse kuritarvitamisega seotud tagajärjed sätestatud 21. peatükis, kus on reguleeritud majandusalaste süütegudega seonduvad süüteod. Karistusseadustiku (edaspidi KarS) § 377 kriminaliseerib ärisaladuse ebaseaduslikku saamise, kasutamise ja avaldamise.⁶ Samas tuleb siinkohal meeles pidada, et kohtupraktikas ei ole ärisaladusega seotud vaidlused üldjuhul ärisaladuse omajale väga edukad, kuna üldjuhul esineb raskusi teabe ärisaladusena kvalifitseeritavuse tõendamisega. Nagu eelnevalt välja toodud, saab ärisaladuse kuritarvitamisel järgneda nii tsiviil kui ka karistusõiguslik vastutus, kuna käesolev töö keskendub eelkõige just karistusõigusliku hinnangu andmisele ärisaladuse kuritarvitamisel KarS § 377 lg 1 järgi, siis millistes olukordades saab praktikas sellest rääkida.

Praktikas saab ärisaladuse kuritarvitamisest autori arvates sageli rääkida olukordades, kus isikud vahetavad oma töökohta ja suunduvad tööle uude ettevõttesse. Selle juures on tihti peale raske eristada, eriti juhtudel, kui isik läheb tööle samale ametikohale, et milline teave on seotud ametikoha iseloomust ja eripärast tulenevate teadmistega ning milline informatsioon aga ettevõtte enda spetsiifikaga. Lisaks ka olukorrad, kus näiteks ettevõtte võtmetöötajad otsustavad olemasolevast ettevõttest lahkuda, et ise äritegevusega alustada ja uus ettevõtte luua. Ohukohaks ei ole lahkulöömise soov olemasolevast tööandjast, vaid see, kui luuakse samal tegevusalal ning samasuguste toodetega tegelev või teenuseid pakkuv ettevõtte. Misjärel võivad

---

⁵ *Ibidem*, lk 3.

⁶ Karistusseadustik. - RT I 2001, 61, 364... RT I, 03.01.2020, 5.

tõusetuda küsimused, kas uus ettevõtte on loodud kasutades ära eelmises ettevõttes ärisaladusena kvalifitseeritud informatsiooni või mitte.

Käesoleva töö eesmärgiks on teada saada, kas kehtiv karistusõiguslik regulatsioon pakub piisavalt kaitset ettevõtjatele oma ärisaladuse kaitsmisel või mitte, eelkõige analüüsides, kas ärisaladuse mõiste on õigusmõistena korrektselt ning praktikas kasutamiskõlblikuna määratletud. Magistritöö hüpotees on püsitatud järgmiselt – ärisaladusele kaitse tagamine sõltub ettevõtja pingutustest ärisaladuse määratlemisel.

Püsitatud hüpoteesi kontrollimiseks on vajalik analüüsida ja leida vastused küsimustele, mis on ärisaladus ning kuidas ärisaladuse mõistet on läbi aja määratletud. Lisaks on oluline analüüsida ärisaladuse kaitse tähtsust ja vajalikkust tänapäeva ühiskonnakorralduses. Kuna töö keskendub eelkõige karistusõiguslikule vastutusele, siis kuriteokoosseisuks, mille uurimisega autor töös tegeleb, on KarS § 377. Sellest tulenevalt on vajalik analüüsida ärisaladuse kuritarvitamise ebaseaduslikkust ning omakorda keskenduda ärisaladuse kui õigusmõiste defineerimisele praktikas, mis aitaks tagada ettevõtja ärisaladuse kaitsmise.

Töö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esimese peatüki eesmärgiks on teada saada, mida täpsemalt tähendab ärisaladuse mõiste ning millistele kriteeriumitele see vastama peab. Kuidas on läbi aja muutunud erinevate mõistete nagu „konfidentsiaalne teave“, „ebaaus konkurents“ ja „ärisaladus“ kasutamine. Lisaks püüab autor selgusele jõuda, miks tänapäeva ärimaailmas on vajalik üldse ärisaladusele õiguslikku kaitset pakkuda ja kas uue Euroopa Liidu direktiivi tulemusena Eesti õigusesse vastu võetud EKTÄKS on kaasa aidanud ärisaladuse mõiste ühesele määratlemisele või mitte. Ärisaladuse mõiste avamiseks on kasutatud erinevaid õigusakte ning nii Riigikohtu tsiviil- kui ka kriminaalkollegiumi kohtulahendeid. Töö teine peatükk keskendub KarS § 377 koosseisu analüüsimisele, püüdes aru saada, miks on vajalik õiguskorras ärisaladuse kuritarvitamise korral karistusõiguslikult reageerida ning millistele õigushüvedele pakub õiguskorras kaitset KarS § 377. Keskendutakse KarS § 377 objektiivsele koosseisule, analüüsides Eesti kohtupraktikas tehtud järeldusi ja kasutatud põhimõtteid ärisaladusena kvalifitseeritava teabe osas. Kolmas peatükk keskendub KarS § 377 subjektiivse koosseisu analüüsimisele, esmalt tahtluse erinevatele külgedele ning seejärel olukordadele, kui ei ole võimalik rääkida isiku tahtlikust käitumisest, et kas ja millistel võimalustel on võimalik isiku vastutusele võtmine KarS § 377 alusel.

Käesoleva magistritöö puhul on tegemist teoreetilise uurimusega. Töös on eelkõige keskendunud ärisaladuse kui õigusmõiste sisustamisele, soovides teada saada, millal saab isikute suhtes rakendada ärisaladuse rikkumisel (saamisel, kasutamisel või avaldamisel) karistusõiguslikku vastutust. Magistritöö kirjutamisel on kasutatud erinevaid õigusakte, mis antud teemat reguleerivad, lisaks on uuritud erinevaid seisukohti õiguskirjandusest ning kohtupraktikast. Töös on kasutatud dogmaatilist uurimismeetodit. Dogmaatiline meetod võimaldas saada ülevaate ärisaladuse mõiste kujunemist ja selle arengutest.

Ärisaladust puudutavaid magistritöid uue seaduse (EKTÄKS) raames ei ole autori andmete kohaselt koostatud. Küll aga saab siinkohal välja tuua 2013. aastal kirjutatud Martin-Johannes Raude töö, mis puudutas kohtuistungi kinniseks kuulutamist ärisaladuse kaitseks ja 2014. aastal Märt Maarandi magistritööd, mis keskendus ärisaladuse olemusele ning selle tsiviilõigusliku kaitsele lepinguvälistes võlasuhetes. Vaadates käesolevat magistritööd, siis saab kõige rohkem paralleele tõmmata 2017. aastal kirjutatud Marta Mägi tööga, mis uuris ärisaladuse kaitse karistusõigusliku regulatsiooni efektiivsust kehtivas õiguses. Marta Mägi keskendus enda magistritöös ärisaladuse regulatsiooni uurimisele tsiviil-ja kriminaalõiguses ning soovis välja selgitada, kas kehtiv karistusõiguslik regulatsioon tagab ärisaladusele efektiivse kaitse. Lisaks oli töö eesmärgiks teada saada kuidas mõjutab või peaks mõjutama ärisaladuse kriminaalvastutuse ulatust ärisaladust omandisarnase õigusena käsitlemine (KarS § 226).

Käesolevas magistritöös keskendutakse ärisaladuse mõiste karistusõiguslikule regulatsioonile, nagu seda on tehtud Marta Mägi 2017. aasta magistritöös, kuid siinkohal tuleb meeles pidada, et võrreldes 2017. aastaga on muutunud õiguslik regulatsioon ärisaladuse mõiste määratlemisel ning karistusõigusliku vastutuse kohaldamisel KarS § 377 lg 1 mõttes. Magistritöö rõhuasetus rajaneb ärisaladuse mõiste analüüsimisel, eelkõige KarS § 377 lg 1 kuriteokoosseisu subjektiivsetel tunnustel.

1. ÄRISALADUSE OLEMUS

1.1. Ärisaladuse mõiste

Ärisaladus on üks intellektuaalse loomingu ja innovaatilise oskusteabe kaitsmise viise, mida ettevõtjad kõige rohkem kasutavad.⁷

Üldiselt nimetatakse ärisaladuseks sellist väärtuslikku oskus-ja äriteavet, mida ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena.⁸ Tegemist on teabega, mis on seotud ettevõtlusega, mida teab piiratud ring isikuid ja mille saladuses hoidmise tahe ettevõtja poolt peab olema kas dokumenteeritud või vähemalt selgelt äratuntav.⁹ Kui ettevõtja on mingi teabe ärisaladuseks tunnistanud, siis ei anna see automaatselt põhjust järeldamiseks, et tegemist on ärisaladusega. Lõppastmes tuleb otsus ärisaladuseks määratlemisel teha lähtudes objektiivsest olukorrast, mitte ettevõtja subjektiivsest tahtest.¹⁰ Lisaks on oluline omavahel eristada ärisaladust ning töötajate poolt aja jooksul omandatud professionaalseid teadmisi ja oskusi.¹¹

Ärisaladuse mõiste oli kuni 2018. aasta detsembri keskpaigani Eesti õiguskorras üheselt defineerimata. Ärisaladuse või siis konfidentsiaalse teabe kohta võis leida informatsiooni erinevatest seadusest (äriseadustik, konkurentsiseadus, karistusseadustik ja töölepinguseadus), kuid konkreetset ärisaladuse määratlust kui sellist siiski ükski nendest endas ei hõlmanud.

Käesoleva peatüki eesmärgiks on teada saada, kuidas ja millisel määral on muutunud ärisaladuse mõiste defineerimine ning väljendamine Eesti õiguskorras uue regulatsiooni (EKTÄKS) valguses. Kas ärisaladuse mõiste sisustamine on muutunud ühetaolisemaks või mitte. Autor soovib leida vastust küsimusele, kas Euroopa Liidu direktiiv 2016/943 tõi praktikas kaasa muudatusi või tegemist on pelgalt formaalsusega, mitte sisuliste muudatustega ärisaladusena kvalifitseeritava informatsiooni määratlemisel.

Õiguspraktikas on olnud arutluskäike, kas konfidentsiaalne informatsioon ning ärisaladus on sünonüümid või on tegemist ikkagi kahe erineva mõistega. Ärisaladuse puhul soovitakse hoida teatud infot teiste isikute ees konfidentsiaalsena, et mitte kaotada võimalikke eeliseid

---

⁷ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016.

⁸ *Ibidem*, preambula p 1.

⁹ RKTko 3-2-1-103-08, p 20.

¹⁰ Sootak, J., *et al.* KarSK § 377/2.2. – Karistusseadustik. Komm vlj. 4. vlj. Tallinn: Juura 2015.

¹¹ RKTko 3-2-1-22-07, p 2.

konkurentide ees. Konfidentsiaalsel teabel kindlat definitsiooni ei ole, kuid selle puhul on vajalik määratleda, missugust teavet soovitakse salajas hoida, st et see teadmine ei tohi olla avalik ning teabe avaldajal peab põhjus, miks tuleks teavet konfidentsiaalsena käsitleda. Levinumad valdkonnad, kus konfidentsiaalsuslepinguid sõlmitakse, on advokaadi ja kliendi vahel sõlmitud kliendileping, millest tulenev teave on konfidentsiaalne ega kuulu avalikustamisele¹² ja mitmesuguste koostööprojektide läbiviimine, mille käigus allkirjastavad pooled üldjuhul konfidentsiaalsuslepingu (non-disclosure agreement - NDA). Õiguskirjanduses on ärisaladuse selgitamisel kasutatud negatiivset defineerimist - konfidentsiaalne informatsioon on midagi sellist, mis ei ole vaadeldav ei avaliku omandina ega ka avalike teadmistena.¹³ Konfidentsiaalseks teabeks nimetatakse teavet, mida tuleb hoida salajas. Töö autori arvates piisab käesoleva töö raames tõdemusest, et konfidentsiaalse informatsiooni puhul on tegemist nn üldmõistega, mille alla kuulub ärisaladus koos teise konfidentsiaalse informatsiooni liikidega (näiteks pangasaladus jne). Konfidentsiaalne teave võib viidata ka isiklikule teabele (nt ajakirjad, pildid), ametialasele teabele (nt ametialased kohustused) ja teabele ettevõtluse, kaubanduse kontekstis (st ärisaladused).¹⁴

Rahvusvahelisel tasemel reguleerivad ärisaladuse kaitset intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping (edaspidi TRIPS-leping) ja Tööstusomandi kaitse Pariisi konventsioon (edaspidi Pariisi konventsioon).¹⁵ 1995. aasta TRIPS-leping, mille sellisel kujul ellu rakendamine toimus tänu Maailma Kaubandusorganisatsiooni raames tehtud rahvusvaheliste jõupingutuste tulemusena. TRIPS-lepingul on olnud ärisaladuse mõiste defineerimisel oluline roll. Rahvusvahelise kaubanduse ning tehnoloogia kiire areng on aidanud kaasa intellektuaalse omandiga seonduvate õiguste kaitse teadlikkuse tõstmisele. Tänapäeval on intellektuaalne omand ja selle kaitse tähtsus tõusnud, eriti just valdkonades, kus on kasutusel kõrgtehnoloogilised lahendused (nt farmaatsia, infotehnoloogia ja audiovisuaalne meelelahutus).¹⁶ TRIPS-lepingu preambula kohaselt on uue lepingu eesmärgiks vähendada moonutusi ja takistusi rahvusvahelises kaubanduses, arvestades sealjuures vajadust tõhusalt edendada nõuetekohast intellektuaalomandi õiguste kaitset ning teisalt tagada, et intellektuaalomandi õiguste kaitsmiseks rakendatavad meetmed ja menetlus ei takistaks

---

¹² RKTkm 3-2-1-139-16, p 7.

¹³ Davis, J. Intellectual Property Law. Oxford University Press, UK 2008, lk 92.

¹⁴ European IPR Helpdesk. Fact Sheet. How to manage confidential business information 2015, lk 1-2. Arvutivõrgus: <http://www.iprhelpdesk.eu/Fact-Sheet-How-to-Manage-Confidential-Business-Information> (11.04.2020).

¹⁵ Kelli, A. jt (koost). Tööstusomandi kaitse ja kasutamine Eestis: majanduslik ja õiguslik perspektiiv (RITA TO). Tartu: Tartu Ülikool 2019, lk 12. Arvutivõrgus: <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2019/01/T%C3%B6stusomandi-aruanne-1%C3%B5plik-11-1-2019-1.pdf> (11.04.2020).

¹⁶ Matthews, D. Globalising Intellectual Property Rights. The TRIPS agreement. London: Routledge 2002, lk 8-9.

seaduslikku kaubandust.¹⁷ Leping on siduv kõikidele Euroopa Liidu liikmesriikidele ning ka liidule endale. Erinevused liikmesriikide ärisaladuse kaitsmisel ja käsitusel on ajendiks ,et tagada ühtne ärisaladuse kaitse terves liidus ning ühtlasi takistada siseturu killustumist ja samas ka nõrgestada asjakohaste õigusnormide üldist hoiatavat mõju. Siseturu kahjustumine võib seisneda selles, et väheneb ettevõtjate motivatsioon tegeleda innovatsiooniliste lähenemistega ja selle piiriülese arendamisega (nt uute koostööpartnerite leidmine, allhangete teostamine, teadusalane arendus jne). Lisaks, mida madalam tase valitseb liikmesriigis ärisaladuste kaitsmisel, seda lihtsam on selles riigis ärisaladuse ebaseaduslik omandamine või/ja varastamine.¹⁸ Seega käsitleb TRIPS-leping ärisaladuse kaitset selle ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastu kolmandate isikute poolt ning tegemist on ühtsete rahvusvaheliste standarditega.¹⁹

TRIPS-lepingu järgselt saavad esmakordselt maailmamajanduses riigid kaitsta tõhusalt ärisaladusi, mis on vaadeldavad kui konfidentsiaalne äriteave. Nimelt on paljudes arenguriikides ärisaladuse kaitset peetud problemaatiliseks, kuna selle kaitse ilma tehnilise teabe avaldamise nõudmiseta ei võimaldanud saavutada tehnoloogia levitamise eeliseid läbi ärisaladuse kaitse. TRIPS-lepingu lähenemisnurgaks on tunnistada avaldamata teavet intellektuaalomandi vormina, kuid nõuda selle kaitset artiklis määratletud tuvastatud ebaausa konkurentsi vastu suunatud meetmetega, nii nagu on need kirja saanud Pariisi konventsiooni artiklisse 10bis.²⁰

Eesti õiguskorra jaoks on ärisaladuse mõiste defineerimisel olulisel kohal 08. juunil 2016. a. vastu võetud Euroopa Liidu direktiiv 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset, mille preambulas sätestatakse, et igas suuruses ettevõtjad peavad ärisaladust sama väärtuslikuks kui patente ja muid intellektuaalomandiõiguse vorme. Ärisaladuse kaitsmine ei puuduta ainult suuri ning rahvusvahelisi ettevõtteid, tegelikult väärtustavad väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ärisaladust isegi kõrgemalt, kui teevad seda nende suuremad konkurendid.²¹

---

¹⁷ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, preambula p 3.

¹⁸ *Ibidem*, preambula p 5.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Maskus, K. E. Intellectual property rights in the global economy. Washington, DC: Institute for international Economics 2000, lk 22.

²¹ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, preambula p 2.

Ärisaladused on need, mis võimaldavad loojatel ja innovaatoritel oma loomingut või innovatsiooniga kasumit teenida ning on seetõttu eriti olulised ettevõtja konkurentsivõime säilitamiseks ning teadus- ja arendustegevuse ning innovaatilisuse jaoks. Lisaks on neil oluline roll teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni raames siseturu piires ja nende üleselt toimuva ettevõtjate, sealhulgas eelkõige väikeste ning keskmise suurusega ettevõtete ja teadusasutuste vahelise teadmiste vahetamise kaitsmisel. Ärisaladused on üks ettevõtjate poolt enim kasutatavaid intellektuaalse loomingut ja innovaatilise oskusteabe kaitsmise viise, kuid ometi on need olemasoleva liidu õigusraamistikuga kõige vähem kaitsitud ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastu muude isikute poolt.²² Ärisaladuse ebaseaduslik omandamine, kasutamine või avalikustamine ei lase ärisaladuse seaduslikul omandajal oma innovatsiooni tulemustest esimese turuletulijana kasu saada. Kui ärisaladusele piisavalt kaitset õiguskorra poolt tagatud ei ole, ei saa me rääkida ka piiriülestest edulugudest ehk majanduskasvust. Lisaks on ärisaladuse kaitsel ka märkimisväärne roll tööhõive võimaluste laienemisel erinevate ettevõtete vahel, kui ärisaladusena kvalifitseeritav informatsioon on selgelt arusaadav töösuhete erinevatele pooltele ning selle kaitses vastuvõetud meetmed on pooltele üheselt selged, võimaldab see tööturul inimeste liikumist ettevõtete vahel koordineerida, ilma et ohtu satuks eelmise tööandja juures ärisaladusena kvalifitseeritav informatsioon.

Kuidas on kohtud oma senist praktikat ärisaladust puudutavate vaidluste lahendamisel kujundanud, kui ärisaladuse ühtset mõistet üheski siseriiklikus õigusaktis konkreetselt defineeritud ei ole? Senise Riigikohtu kohtupraktika näitel on oluliseks aluseks olnud ärisaladuse mõiste määratlemisel TRIPS-lepingu artikkel 39 lg 2, mille kohaselt peab füüsilistel ja juriidilistel isikutel olema võimalus takistada nende seadusliku kontrolli all oleva teabe avaldamist teistele või selle omandamist või kasutamist teiste poolt ilma nende nõusolekuta viisil, mis on vastuolus ausate kaubandustavade, tingimusel et:

- a) selline teave on saladus selles tähenduses, et see ei ole kogumis või üksikosade täpsel paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav isikutele ringkondades, kes tavaliselt kõnesolevat laadi teabega tegelevad;
- b) sellel teabel on kaubanduslik väärtus tema salajasuse tõttu;
- c) selle teabe üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas.²³ (TRIPS-leping artikkel 39 lg 2).

---

²² *Ibidem*, preambula p 1.

²³ RKKKo 3-1-1-46-09, p 10.2.

Riigikohus oma lahendites tuginenud ka teiste riikide analoogilistele seadustele ja praktikatele, mida võib vähemalt eraõiguse normide puhul arvestada võrdlusmaterjalina Eesti seaduse mõtte ja eesmärgi väljaselgitamisel ka juhul, kui tegemist ei ole rahvusvahelise eraõiguse suhtega. Esmajoones kehtib see olukorras, kui Eesti õiguses sätte rakenduspraktika puudub, kuid mujal on see sarnase sätte puhul välja kujunenud, ning puudutab eelkõige riike, kellega Eestil on üldjoontes sarnane õigussüsteem ja seaduste rakendamise praktika, eeskätt Euroopa Liidu teisi liikmesriike ja esmajoones Mandri-Euroopa õigusperekonda kuuluvaid riike.²⁴

17.12.2018. a. võeti Eesti õiguskorda vastu EKTÄKS, mille ülevõtmise kohustus tulenes Euroopa Liidu liikmesriikides ärisaladuse kaitse ühtlustamise ja ühetaolisemaks muutmise eesmärgist. EKTÄKS § 5 lg 2 kohaselt on ärisaladuse definitsioon siiski sõnastatud abstraktsena ning varasemalt ärisaladuse mõistet defineerinud konkurentsiseadus (edaspidi KonkS), täpsemalt KonkS § 63 lg-s 1 sätestatud avatud loetelu kui sellist uus seadus enam ei sisalda. Samas aga viitab EKTÄKS-i eelnõu seletuskiri KonkS § 63 lg-s 1 olnud loetelule, lubades neid varem kehtinud näiteid siiski võimalike ärisaladustena vaadelda, tingimusel et on täidetud EKTÄKS § 5 lg-s 2 välja toodud nõuded. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse seletuskirja kohaselt väljendati seaduseelnõu väljatöötamise käigus selgelt soovi nii Konkurentsiameti kui ka Eesti Advokatuuri äriõiguse ja konkurentsioiguse komisjonide poolt, et lahtine loetelu ettevõtja võimalikest ärisaladusest säiliks ka uues seaduses, kuid eelnõu koostajad leidsid, et arvestades direktiivi eesmärke ei ole seesugune täpsustus võimalik ning ärisaladuse määratlemisel tuleb tugineda kolmele olulisele kriteeriumile, mis on sätestatud EKTÄKS § 5 lg-s 2.²⁵

Konkurentsiseaduses olnud näitliku loetelu alusel võis ärisaladuseks olla oskusteavet puudutav tehniline- ja finantsteave ning teave kulude hindamise meetodika, tootmissaladuste ja - protsesside, tarneallikate, ostu-müügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu- ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta.²⁶ Direktiiv ise toob ärisaladustena välja teabe klientide ja tarnijate kohta, äriplaanid ja turu-uuringud ning - strateegiad.²⁷ Õiguskirjanduses on ärisaladustena välja toodud – tarnijate nimekirjad, osade

---

²⁴ RKTko 3-2-1-103-08, p 20.

²⁵ Seletuskiri ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu juurde. 22.08.2018, lk 5. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9b6f21b8-db1c-436d-a045326913d80d22/Ebaausa%20konkurentsentsi%20takistamise%20ja%20%C3%A4risaladuse%20kaitse%20seadus> (11.04.2020).

²⁶ Konkurentsiseadus. - RT I 2001, 56, 332.

²⁷ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, preambula p 2.

kohta kehtivad spetsifikatsioonid ja toodete testimisprotseduurid.²⁸ KarS § 377 kommentaaride kohaselt on võimalik ärisaladusena kvalifitseeritavat infot vaadelda jaotades need kolme gruppi. Grupid jagunevad järgmiselt: oskusteavet puudutavad (tootmisprotsessid, arvutiprogrammid, mudelid jne), turundustegevust puudutavad (nt müügilepingud, hinnakalkulatsioonid, turunduskontseptsioonid jne) ja muudes ettevõttesisestes valdkondades olevad (nt aastaaruanded, kui need ei ole veel äriregistrile esitatud, pangakontol olevad vahendid, rahalised kohustused jne) ärisaladused.²⁹

Siiski tuleb eelpool nimetatud võimalike variantide juures meeles pidada, et kui kasvõi üks tingimus on täitmata (EKTÄKS § 5 lg-s 2), siis ei saa teavet ärisaladuseks lugeda. Näiteks olukorras, kus ettevõtja turundusplaanid ei ole kõigile üldteada ning nende sisu on väärtuslik selles vallas tegutsejatele, ei ole nad siiski ärisaladusena kvalifitseeritavad, kui need on näiteks tööandja avalikul veebileheküljel kõigile vabalt kättesaadavad. Ärisaladuse defineerimisel tuleb arvesse võtta objektiivseid ja subjektiivseid kriteeriume. Objektiivselt tuleb tuvastada, et teabe sisu ei ole üldsuse jaoks teada ning et teabe sellisena hoidmine omab teatavat objektiivset väärtust. Subjektiivselt peab aga teave olema ärisaladusena määratletud ning omaja poolt sellisena kaitstud.³⁰

Käesolev lähenemine on mõneti mõistetav, kuna näitliku lahtise loetelu sätestamine seaduses võib praktikas kaasa tuua olukordasid, kus ettevõtjad tuginevad ärisaladuse klassifitseerimisel pelgalt loetelus sätestatule, analüüsimate ja arvestamata ettevõtte tegevusvaldkonda ning kas ka tegelikult oleks teave oma sisu poolest ärisaladusena kvalifitseeritav. Ärisaladuseks loetakse siiski väärtuslikku oskus-ja äriteavet, mis ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena.³¹ Vastasel korral võib tekkida olukord, kus ärisaladuse kaitse aspekt tekitab õiguskorras asjatut tööd kohtuinstantsidele ning ärisaladuse kaitse ei taga oma põhilist kaitse eesmärki, milleks on autori arvates ikkagi majanduskeskonna jätkusuutliku arengu tagamine.

Euroopa Liidu tasandil on nüüdseks ärisaladuse mõiste oma definitsiooni saanud, kuid kas sellele vaatamata, on põhjust arvata, et ärisaladuse mõiste puhul on ikkagi tegemist

---

²⁸ Poltorak, I. A., Lerner, J. P. *Essentials of Intellectual Property*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken. 2011, lk 35.

²⁹ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/2.3.

³⁰ Ginter, C., Parrest, N., Simovart, M. A. Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihanke-õiguses. – *Juridica* 2013/IX, lk 660.

³¹ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, preambula p 1.

määratlemata õigusmõistega, mille sisustamine toimub sõltuvalt konkreetse juhtumi asjaoludest?

1.2. Ärisaladuse tunnused

TRIPS-lepingu artikkel 39 lg 2 ning omakorda EKTÄKS § 5 lg 2 sätestavad ärisaladusena kvalifitseeritava teabele kehtestatud nõuded. Kokkuvõtlikult on sinna kirja pandud kolm elementi, mis peavad kõik olema täidetud, et tegu oleks ärisaladusega ning kasutatavad oleksid ärisaladusega seotud õiguskaitsevahendid.

Ärisaladusena kvalifitseeritavale teabele kehtestatud nõuded:

- a) teave on saladus;
- b) teabel on kaubandulik või äriline väärtus;
- c) teabe osas on võetud mõistlikke samme, et hoida teavet saladuses isiku poolt, kes seda teavet kontrollib.³²

Kvalifitseerimise kriteeriumid, mis on ärisaladusena käsitletava teabe puhul nõutavad, on autori arvates vajalikud seetõttu, et vältida olukorda, kus igasugune teave, mis on äritegevuse käigus, kas töötajatele või koostööpartneritele edastatud, ei oleks automaatselt defineeritav kui ärisaladus. Kui iga teave oleks vaadeldav ärisaladusena, siis võivad ohtu sattuda erinevate toodete-ja teenuste arendamisvõimalused, uued koostöökokkulepped ning koguni kogu majanduse areng.³³ Autori arvates võib hirm ärisaladuse avalikustamise ees ning mõte konkurentsieelise kaotusest panna ettevõtjad olukorda, kus tuleb valik langetada, kas kaitsta olemasolevat oskusteavet või võtta risk ning alustada lepingulisi läbirääkimisi potentsiaalsete äripartneritega, et panustada selliselt äritegevuse edasiarendamisse ja äri laiendamisse. Järgnevates alapeatükkides analüüsib autor ärisaladusena kvalifitseeritavale teabele kehtestatud kolme nõude sisu.

---

³² Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus. - RT I, 07.12.2018, 2.

³³ Poltorak, I. A., Lerner, J. P. (viide 28), lk 35.

1.2.1. Ärisaladuse salajasus

EKTÄKS § 5 lg 2 p 1 kohaselt on ärisaladus teave, kui see ei ole kogumis või üksikosade täpses paigutuses ja kokkupanus üldteada või kergesti kättesaadav nende ringkondade isikutele, kes tavaliselt kõnealust laadi teabega tegelevad.³⁴ Salajasuse nõude puhul on tegemist ühe osaga objektiivsest kriteeriumist, kus on vajalik tuvastada, et teabe sisu ei ole üldsuse jaoks teada. Autori arvates on vajalik teabe salajasuse elemendi puhul lahti selgitada mõisteid „üldteada“ ja „isikute ligipääsetavus teabele“, et oleks võimalik täpsemalt avada ärisaladuse salajasuse nõude sisu.

Ärisaladuseks peetakse sellist väärtuslikku oskus- ja äriteavet, mis ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena.³⁵ Mitte kõik teave, mis on konfidentsiaalne teave, ei ole automaatselt käsitlevat kui ärisaladus. Et informatsioon oleks ärisaladus, peab tal esiteks olema mingisugune majanduslik tähendus, lisaks peab teave olema struktureeritud ning koosnema faktidest.³⁶

Õiguskirjanduse kohaselt on teabe salajasus objektiivselt tuvastatav asjaolu, mis näitab, et asjaolu ei ole üldteada. Teave ei ole üldteada, kui see ei ole teistele isikutele tervikuna kättesaadav või nähtav. Vahet tuleb teha ka selles, et andmed ei pruugi olla eraldivõetavana salajased, kuid kogumis võivad need andmed olla ärisaladusena kaitstavad.³⁷ Teave, mis kvalifitseerub ärisaladuseks, ei pea olema saladus kõikide komponentide osas eraldivõetuna, vaid saladus võib olla ka näiteks nende komponentide omavaheline suhestumine. „Üksikosade täpse paigutuse tingimus viitab, et iseenesest kõik käsitlevad üksikandmed tervikust eraldiseisvana ei pea vastama kõigile salajase teabe tingimustele, kuid taolised andmed kogumis konkreetse asjaolu kohta võivad vastata definitsioonile ning moodustada kogumis kaitse alla kuuluva teabeühiku. Üksikute teabeühikute kogumi definitsiooni tingimustele vastamise eelduseks üksikute teabeühikute sellele mittevastamisel on ainsaks võimaluseks teabeühikute kogumi lisaväärtus üksikute teabeühikute ees ehk ühikute kogum oma süsteemsuses sisaldab oma olemuses lisaväärtust üksikute ühikute väärtuste summa ees.“³⁸

³⁴ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, artikkel 9.

³⁵ *Ibidem*, preambula p 1.

³⁶ Mägi, M. Ärisaladuse kaitse karistusõigusliku regulatsioonide efektiivsus kehtivas õiguses. Magistritöö. Juhendaja Mare Tannberg, kaasjuhendaja prof. Jaan Sootak. Tartu: Tartu Ülikool 2017, lk 11. Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/57111/magi_marta.pdf?sequence=1&isAllowed=y (11.04.2020).

³⁷ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/2.2.

³⁸ Maarand, M. Ärisaladuse olemus ja tsiviilõiguslik kaitse lepinguvälistes võlasuhetes. Magistritöö. Juhendaja Age Värvi, Ph. D. Tallinn: Tartu Ülikool 2014, lk 14. Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42984/maarand_ma_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y (11.04.2020).

Samuti esineb vahetegu ka absoluutse ja relatiivse salajasuse vahel. Absoluutne salajasus tähendab, et seda teavet ei ole mitte kellelgi teisel, kuid relatiivne salajasus võib tähendada ka mõne konkurendi teadmatust ärisaladusest. Üldiselt on ärisaladuse saladuses hoidmise kriteeriumiks siiski relatiivne saladuses olemine, mis tähendab, et ettevõtjad võivad oma saladust ka teistele ettevõtjatele litsentsi alusel müüa.³⁹ Samas on aga võimalik, et selline ärisaladuse litsentsi alusel kasutada andmine võib omada mingit piiri, millest alates võiks öelda, et ärisaladus on teada juba piisavalt suurele ringile ettevõtjatele, et pidada seda üldiselt selles ringkonnas teadaolevaks teabeks ning välistada sellise teabe kaitse.⁴⁰ Autor on aga siinkohal arvamusel, et kui ettevõtja on otsustanud kaitsta ettevõtte ärisaladust litsentsiga, siis ei ole vajalik sellele nõ topeltkaitse tagamine teiste intellektuaalse omandi kaitsevahenditega.

Salajasuse nõue on suhteline, seega teave võib olla vaadeldav ärisaladusena ka siis, kui see on näiteks teada ettevõttes mitmetele töötajatele või mingil määral ka avalikkusele. Samas on töö autor arusaamisel, et kui teavet on juba avalikkusega kas või väiksemal määral jagatud, on ära kadunud vajadus seda saladuses hoida ning samamoodi ei ole sellisel juhul ettevõtja oma kohustust täitnud – võttes kasutusele meetodeid, et tagada ärisaladuse saladuses hoidmine. Küll aga tuleb salajasuse nõude puhul meeles pidada, et salajasus kui selline on oluline teabe korral, mis võib olla kvalifitseeritav kui ärisaladus, seni, kuni vastavat teavet on saladuses hoitud. Teave ei ole enam saladuses, kui kolmandad isikud on selle iseseisvalt avastanud (mitte ebaseaduslikult ärisaladuse saanud). Sellisel juhul, kui ärisaladuse omanik ise ärisaladuse avalikkusele edastab, on teabe salajasuse nõue rikutud ehk üks eeldus teabe ärisaladusena kvalifitseerimisel on täitmata.⁴¹ EL direktiivi 2016/943 artikli 3 lõike 1 punkti b kohaselt käsitletakse ärisaladuse omandamist seaduslikuna, kui see on omandatud mõne turule toodud toote või eseme uurimise või analüüsimise tulemusena. Seega tuleks seaduslikult omandatud toote pöördprojekteerimist pidada teabe saamise õiguspäraseks viisiks. Andmete salajas hoidmine ei tohi olla juhuslik, vaid ettevõtja peab olema teadlik, et mis põhjusel mingit informatsiooni saladus soovitakse hoida.

Millal saab konkreetset teavet või asjaolu lugeda üldteada ehk üldtuntuks olevaks - sellele küsimusele annab lõppastmes hinnangu kohus. KrMS § 60 lg 3 kohaselt lahendab kohus kriminaalasja, tuginedes asjaoludele, mis on kohtu poolt tunnustatud tõendatuks või üldtuntuks.

---

³⁹ Nuno, Sousa, S. What exactly is a trade secret under the proposed directive? – Journal of Intellectual Property Law and Practice 2014/9 No 11, lk 10. Arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpu179> (11.04.2020).

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Kasdan, M. J. Trade Secrets: What You Need to Know. - The National Law Review. 12/2019. Arvutivõrgus: <https://www.natlawreview.com/article/trade-secrets-what-you-need-to-know> (11.04.2020).

TsMS § 231 lg 1 kohaselt ei ole vajalik tõendada asjaolusid, mida kohus loeb üldtuntuks.⁴² Autor on arvamisel, et eelpool toodud mõistete selgitamisel on võimalik kasutada analoogiat. Kohus saab üldtuntuks tunnistada sellised faktilised asjaolud, mille kohta on arusaamisega ja kogenud inimestel üldjuhul olemas teadmine või mille kohta on võimalik üldsusele ligipääsetavatest ning usaldusväärsetest allikatest raskusteta ja eriteadmisi kasutamata kindlat teavet saada. Mingi asjaolu üldtuntuks tunnistamiseks ei piisa paljasõnalisest faktiväitest, vaid see väide peab olema kontrollitav.⁴³

Autor ühineb 2014. aastal kirjutatud magistritöös „Ärisaladuse olemus ja tsiviilõiguslik kaitse lepinguvälistes võlasuhetes“ esitatud autori seisukohtadega - „Seega tuleb üldteadaolevaks lugeda teavet, mida keskmine mõistlik inimene on võimeline üldsusele ligipääsetavatest ning usaldusväärsetest allikatest raskusteta saama ning mille kohta teistel keskmistel mõistlikel inimestel. Sellise üldprintsipi toomisel konkreetsesse eraõiguslikku vaidlusesse professionaalsete majandus- või kutsetegevuse subjektide vahel tuleks TRIPS-lepingu art 39 ning ärisaladuse kaitse direktiivi eelnõu art 2 lõike 1 sõnastusest lähtudes keskmise mõistliku isiku sisustamisel arvesse võtta konkreetse kaasuse konteksti ning aluseks võtta konkreetse valdkonna või turu spetsiifika, selles valdkonnas või majandussektoris tegutsevad isikud ning vastava turu osaliste võimeid arvestades neile üldiselt eeldatavasti teada olev teave.“⁴⁴

Oluline osa, mis on määrav ärisaladuse salajasuse nõude kvalifitseerimisel, on asjaolu, mil määral on ärisaladusena vaadeldavat teavet saladuses hoitud ning kuivõrd on ettevõtja vajalikke meetmeid teabe saladuses hoidmiseks kasutusele võtnud? Sellele aspektile on autor tähelepanu pööranud töö alapeatükis 1.2.3 Autori arvates on nimetatud nõue tihedalt seotud erinevate meetmetega, mida ettevõtja rakendab, et ärisaladusena defineeritud teavet, eesmärgiga seda saladuses hoida või piirata sellest teadasaamist üksnes piiratud isikute ringile. Nimetatud nõue on fikseeritud EKTÄKS § 5 lg-s 2 p-s 3.

1.2.2. Ärisaladuse kaubanduslik väärtus

Ärisaladuse määratlemisel on oluline, et teabel peab ettevõtja jaoks olema mingi väärtus. Ärisaladuse väärtus peitub selle avaldamata olemuses, just see annab ettevõttele konkurentsieelise. Samamoodi, nagu loob ettevõttele väärtust kaubamärk, kuna see on kaupade päritolu kordumatu identifikaator ja kaubamärgiga seostatakse hea tahtega tarbijaid, loovad

---

⁴² Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I 2005, 26, 197... RT I, 19.03.2019, 23.

⁴³ RKKKo 3-1-1-120-13, p 14; RKKKo 3-1-1-28-12, p 8.2.

⁴⁴ Maarand, M. (viide 38), lk 16.

ärisaladused väärtust, kuna need pakuvad ettevõttele ainulaadset aspekti, mida tabijad mujalt nii lihtsalt ei leia.⁴⁵ Ärisaladuseks on eelkõige kaubanduslikku või tehnilist laadi teave, mis ei ole avalikult kättesaadav ja mida ettevõtja hoiab salajas, sest selle teabe teistele isikutele õigustamata teatavaks saamine kahjustab ettevõtja ärihuve.⁴⁶ Seega igasugune teave, mida ettevõttes kasutatakse, ei ole vaadeldav ärisaladusena.

Riigikohtu hinnangul on kriteeriumid kaubanduslik väärtus ja teabe salajasus omavahelises seoses.⁴⁷ Selleks, et saaksime vastata küsimusele, kas teabel on kaubanduslik väärtus, tuleb uurida, milles peitub teabe kaubanduslik väärtus ja kuidas see on tekkinud ehk kuidas on seda teavet saladuses hoitud – milliseid viise on ettevõtja selleks kasutusele võtnud. Konfidentsiaalseks teabeks tuleb pidada teavet ettevõtja klientide ja nendega seotud hinnastrateegia kohta eeldusel, et see ei ole kogumis üldteada ega kergesti kättesaadav vastava valdkonna ettevõtjatele, mille tõttu on teabel kaubanduslik väärtus.⁴⁸

Mida tähendab kaubanduslik väärtus ning milliste tunnuste alusel kohus vaidluse korral kontrolli teostab? Autori arvates saab väärtuslikuks pidada teavet, mis aitab ettevõttel saavutada turul konkurentsieelise või vähemalt annab selleks head eeldused. Kas rahalisel panusel teabe saamiseks ja/või loomiseks on otsene seos teabe väärtuslikuks kvalifitseerimisel? Üksnes rahalise panuse tegemine ei saa anda teabele kaubanduslikku väärtust. Küll aga võib vaidluse korral tõendamisel tugevamaks argumendiks olla asjaolu, et kui ettevõtja on suuri summasid välja käinud konkreetse teabe saamiseks ja/või loomiseks ning on teada, et konkureerivad ettevõtted võivad olla huvitatud sellelaadsest informatsioonist. Õiguskirjanduses ollakse seisukohal, et ärisaladuse kaubandusliku väärtuse hindamisel mängib rolli, kui samas tegevusvaldkonnas tegutsev ettevõtte on nõus selle teabe eest raha välja käima, mis teisel ettevõttel juba olemas on, sellisel juhul võib eeldada, et salastatud informatsioon on oluline ning sellel on väärtus ettevõtja jaoks, kes soovib seda saladuses hoida. Teabe väärtuse määramisel kaldub teabe määratlemine ärisaladuse kasuks, kui ettevõtja on teabe saladuses hoidmiseks võtnud kohaldamisele meetmeid, mis annavad tõestust, et teave on ettevõtte jaoks oluline ja see ei ole jäetud avalikkusele lihtsasti kättesaadavaks. Siinjuures on autor seisukohal, et kui tegemist on teabega, millest on huvitatud konkurendid, on teave väärtuslik, kuna sellest

---

⁴⁵ Bleahene, M., Brady, R. Trade Secrets: Securing Your Hidden Intellectual Property. – Lexiology 2018/01. Arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=793fef10-5be7-449c-b053-e26ec9de9f49> (11.04.2020).

⁴⁶ Konkurentsiamet - ärisaladuste juhis. Arvutivõrgus: <https://www.konkurentsiamet.ee/et/ametist-kont-aktid/or-ganisatsioon/ arisaladuste-juhix> (20.04.2020)

⁴⁷ RKTko 3-2-1-22-07, p 13.

⁴⁸ *Ibidem*.

soovivad teada saada ka teised isikud.⁴⁹ Teave peab omama tähtsust ettevõtja ja ettevõtte tegevuse osas, TRIPS-lepingu alusel võib selleks teabeks olla näiteks oskus-, äri- ja tehnoloogiline teave, kuid lõppastmes sõltub see suuresti ikkagi spetsiifilise ettevõtte tegevusvaldkonnast.

Riigikohtu kriminaalkolleegium on 8. juuni 2009. aasta otsuses 3-1-1-46-09 selgitanud, et tarneallikaid puudutavad andmed hankijate ja nende tööde kohta, mida kasutati aktsiaseltsi töös hinnapakumiste koostamiseks, võivad olla ärisaladusena kaitstavad, kuid selleks peavad andmed vastama TRIPS-lepingus toodud kriteeriumitele.⁵⁰ Näiteks võib ärisaladuseks olla info ettevõtja salajaste tarneallikate kohta, samuti informatsioon erinevate varustajate müügihindadest ja kaupade kvaliteedist, kui need ei ole üldiselt kättesaadavad. Kättesaadavaks võib lugeda teavet kaupade ja nende hindade kohta ka juhul, kui selle saamiseks piisab pöördumisest vastava varustaja poole ning see ei ole ülemäära keeruline. Andmebaasis sisalduvate andmete puhul tähendaks see seda, et kui need erineksid avalikult kättesaadavatest andmetest või oleks mingil viisil töödeldud, s.o näiteks süstematiseeritud kindlal põhimõttel (näiteks kaupade kvaliteedi või hinna alusel), mis tähendaks kvalitatiivset muutust võrreldes avalike andmetega.⁵¹ Autori arvates valitseb kohtupraktikas seega seisukoht, et kui teavet on võimalik kergesti saada – pöördudes näiteks varustaja poole, siis ei ole tegemist kaubanduslikku väärtust omava teabega, kuna pelgalt küsimuse peale on võimalik soovitatav informatsioon teada saada. Küll oleks olukord teine, kui näiteks küsimise peale sellist teavet ei jagataks, näiteks ettevõttes on kasutusel teistsugused hindadega seotud teabe jagamise põhimõtted.

Kuidas suhtuda arendamisjärgus olevasse teabesse ja selle ärisaladuseks klassifitseerimisse? Kas ärisaladusena on võimalik kvalifitseerida teavet, mis on pooleliolev? Autori arvates tuleks alles arendamisjärgus olevale teabele laiendada ka ärisaladusele pakutavat kaitset. Olukordades, kus tuleb, kas toote või teenuse kujul ei ole veel täielikult valmis saanud, on siiski ettevõtte selle väljatöötamiseks panustanud nii aega kui ka rahalisi vahendeid, mistõttu ei ole tegemist enam lihtsalt teabega, vaid sellele on tekkinud teatud väärtus panustatud töötundide ja rahaliste vahendite tõttu. Ärisaladus kui intellektuaalse omandi vundament ehk loometöö tulemused oma algusjärgus on ärisaladusena kaitstavad. Just selles etapis on huvitatud isikul võimalus valida, millisele intellektuaalomandid liigile oma kaitsestrateegia rajada. Arvestades Eesti ettevõtjate profiili ja väiksust, on asjakohane tegeleda süsteemselt ettevõtjate

---

⁴⁹ LaMance, K. Why Is the Economic Value of Information Important? 2018/05. Arvutivõrgus: <https://www.legalmatch.com/law-library/article/economic-value-of-trade-secret-information.html> (11.04.2020).

⁵⁰ RKKKo 3-1-1-46-09, p-d 10.3 ja 10.4.

⁵¹ *Ibidem*.

intellektuaalse omandi (sh ärisaladuse) kaitse ja majandusliku kasutamise võimekuse tõstmisega.⁵²

1.2.3. Mõistlikud meetmed ärisaladuse saladuses hoidmiseks

TRIPS-lepingu artikli 39 lg 2 p c kohaselt peab isik tegema pingutusi, et teave ei kaotaks salastatuse tunnust ning sellega ka regulatiivset kaitset. Teabe olemine ärisaladuseks ei saa olla juhuslik, vaid see peab olema sihipärane tegevus ning teabe kasutajale peab see olema objektiivselt arusaadav.⁵³ EKTÄKS § 5 lg 2 p 3 kohaselt on vajalik teabe ärisaladusena kvalifitseerimisel, et selle üle seaduslikku kontrolli omav isik on asjaoludest lähtuvalt võtnud kasutusele vajalikke meetmeid, et hoida seda salajas.

Ärisaladuse kaitse ettevõtte sees või suhetes lepingupartneritega on täielikult jäetud ärisaladuse omaniku mureks ehk ärisaladusena kvalifitseeritavat teavet ei määratle ettevõtja jaoks ei riik ega keegi kolmas. Ärisaladuse defineerimisel tuleb ettevõtjal enda jaoks välja mõelda, mis võiks olla see oluline teave, mis ei ole kõigile samas vallas tegutsejatele teada ja mis annab just tema ettevõttele turul konkurentsieelise. Ettevõtja jaoks on oluline reguleerida ärisaladuse kaitset seda mõistet sisaldavates dokumentides (nt sise-eeskirjad), andmebaasides, lepingutes jne. Ärisaladuse defineerimine erinevates dokumentides on vajalik eelkõige seetõttu, et välistada ärisaladuse kuritarvitamise korral vaidlust selle üle, kas mingi teave on ärisaladus või mitte ja kas seda teavet kasutanud isik oli teadlik teabe saladuses hoidmise kohustusest või mitte. Näiteks tuleks ärisaladuse rikkujale ette näha ärisaladusega seotud kohustuse rikkumise puhul kõrge hind – rahalises määras karistused (nt leppetrahv).

Vajalike meetmete rakendamisel on oluline ettevõtjal meeles pidada, et ärisaladusena määratletud teave võib ajas muutuda. Teave, mis mingil hetkel oli ärisaladusena käsitletav, võib aja möödudes selleks enam mitte kvalifitseeruda, eelkõige seda olukordades, kui vahetuvad ettevõttes kasutatavad tehnoloogiad (tehnoloogiate vananemine) ja toimub uute lahenduste kasutusele võtmine või uute toodete/teenuste väljatöötamine. Kui muutub ärisaladuse aluseks olev teave, on vajalik kindlasti uuendada ärisaladust sisalduvaid reegleid, lepinguid, sisekordasid ning-eeskirju. Andmebaasides paikneva informatsiooni osas on oluline pöörata tähelepanu turvariskide hajutamisele ning võtta kasutusele kaasajastatud ning turvalised IT-süsteemid. Ärisaladuse kaitsega seotud meetmetega kaasnevad paratamatult ettevõtetele ka

---

⁵² Kelli, A. jt (koost). (viide 15), lk 27-28.

⁵³ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/2.2.

väljaminekud, kas siis eraldi turvatud süsteemide loomise ja/või soetamise näol või personali osas, kelle vastutusalasse kuulub kontrolli teostamine ärisaladuse reguleerimise ning rakenduses olevate meetmete üle.

1.3. Pangasaladus

Praktikas saab autori arvates rääkida ärisaladusena määratletud informatsioonist ka pangasaladuse kontekstis. Pangasaladuse puhul on tegemist pangale teatavaks saanud klientide kohta käivate andmete saladuses hoidmise kohustusega, eelkõige on pangasaladuse vastu huvi panga klientide konkurentidel või vastaspooltel. Pangasaladusena käsitletakse nii andmeid kui ka hinnaguid, mis on krediitiasutusele teatavaks saanud.⁵⁴

Panga käsutusse võib sattuda informatsioon klientide andmebaaside, lepingupartnerite ja toodete omahindade ning ettevõtte laienemisplaanide kohta, mis võib konkurentide kätte sattudes ärisaladuse omajale kahju tekitada. Seega teatud olukordades võib pangale esitatud andmete puhul olla tegemist saladuses hoitava teabega, kus pangasaladusega on kaitset pakutud teabele, mis oma sisult vastab ka ärisaladuse kriteeriumitele.

Kuigi nii pangasaladusena kui ka ärisaladusena kvalifitseeritav informatsioon võib mõningatel juhtudel praktikas kattuda, siis käesolevas magistritöös piirdub töö autor üksnes ärisaladusena kvalifitseeritava teabe määratlemisel ning ei analüüsi pangasaladust reguleerivaid norme.

1.4. Eesti õiguse kehtiv ärisaladuse regulatsioon

Ärisaladuse kaitsel on põhiseaduslik dimensioon. Ärisaladus on üks põhiseaduse (edaspidi PS) § 24 lg-s 3 loetletud väärtusi, mille kaitsmiseks võib kohus kuulutada kohtuistungis või selle osa kinniseks, küll aga ei ava PS ärisaladuse mõistet ei kohtuistungis kuulutamise ega muus kontekstis.

Nagu töö sissejuhatuses mainitud, siis ärisaladuse regulatsiooni võib leida töölepingu seadusest, äriseadustikust, võlaõigusseadusest, konkurentsiseadusest ning ka karistuseseadustikust.

---

⁵⁴ Krediitiasutuste seadus. RT I 1999, 23, 349... RT I, 08.01.2020, 6.

Eriseadustes esineb üliseid viiteid ärisaladuse hoidmise kohustusele, kuid mitte definitsioonile.⁵⁵

Ärisaladuse mõiste defineerimiseks pakub erinevaid võimalusi ka konkurentsiseadus, mis siiski enne 1. jaanuari 2008. a ei sätestanud endas ärisaladuse laiendatud mõistet. Nimelt loeti kuni 2008. aastani selle alusel ärisaladuseks niisugust teavet ettevõtja äritegevuse kohta, mille avaldamine teistele isikutele võib selle ettevõtja huve kahjustada, eelkõige oskusteavet puudutav tehniline ja finantsteave ning teave kulude hindamise meetodika ja-protsesside, tarneallikate, ostu-müügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu-ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta (KonkS § 63 lg 1). Kas ka praegusel ajal kuuluksid eelpool nimetatud näited ärisaladusena kvalifitseeritava teabe alla? Autor on arvamisel, et selleks oleks vajalik kontrollida, kas konkurentsiseaduses toodud näitlikus loetelus väljatoodud võimalikud ärisaladused vastavad EKTÄKS-s kehtestatud ärisaladuse definitsioonile või mitte. Kui näitliku loetelu variantide osas on EKTÄKS-s sätestatud nõuded täidetud, võib neid ärisaladusteks autori arvates kvalifitseerida küll. Siinkohal tuleb meeles pidada, et kuigi KonkS § 63 lg 1 definitsioon oli eelkõige suunatud Konkurentsiameti ametnikele, kellel ei ole üldjuhul õigust avaldada teenistusülesannete täitmise käigus teada saadud ärisaladust, annab loetelu siiski üldise ülevaate ettevõtja võimalike ärisaladuste kohta. 2018. aastal, kui vastu võeti EKTÄKS, kaotas kehtivuse KonkS § 63 lg 1, kuna ebaausa konkurentsi keelu reguleerimine liigutati eraldi seaduse alla. Endiselt sätestab KonkS § 63 lg 2 Konkurentsiameti ametniku kohustuse mitte avaldada teistele isikutele ega avalikustada ettevõtte nõusolekuta ärisaladusi, mida ta on teada saanud oma teenistuskohustuse täitmise käigus.⁵⁶

Töötaja saladuse hoidmise kohustuse puhul, mida reguleerib töölepingu seadus (edaspidi TLS), tuleb arvestada nii võlaõiguseaduse (edaspidi VÕS) üldreegeleid kui ka TLS-s täpsustavaid norme. VÕS § 625 lg-st 1 tuleneb saladuses hoidmise kohustuse üldsisu, mille kohaselt peab käsundisaaja käsundi täitmise ajal saladuses hoidma talle teatavaks saanud asjaolusid, mille saladuses hoidmiseks on käsundiandjal õigustatud huvi, eelkõige peetakse siinkohal silmas käsundiandja tootmis- või ärisaladust.⁵⁷ Töö autori arvates on aga olemas ka selliseid tootmis- ja äritegevuse saladusi, mis tegelikult oma sisu poolest ei vasta ärisaladusena kvalifitseeritava teabe nõuetele, kuigi tööandja või käsundiandja on need ettevõttes soovinud ärisaladusena

---

⁵⁵ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/2.1.

⁵⁶ Konkurentsiseadus. - RT I 2001, 56, 332... RT I, 13.03.2019, 92.

⁵⁷ Võlaõigusseadus. - RT I 2001, 81, 487... RT I, 08.01.2020, 10.

määratleda. Nimelt kuulub ärisaladusena kaitstava teabe alla ikkagi ainult informatsioon, mille osas on täidetud EKTÄKS § 5 lg-s 2 nimetatud nõuded.

Ärisaladuse hoidmise puhul töösuhetes on tegemist seadusest tuleneva kohustusega, mitte pooltevahelise kokkuleppega. Küll aga võib praktikas pooltevahelise kokkuleppe kaudu määratleda konkreetsemalt salajase teabe sisu. TLS § 22 lg 1 kohaselt peab töötaja hoidma saladuses üksnes tööandja tootmis-või ärisaladust⁵⁸, kuigi VÕS § 625 sõnastuse järgi on saladuse hoidmise kohustus laiem, hõlmates kõiki töösuhetega seoses teatavaks saanud asjaolusid, mille saladuses hoidmise vastu on käsundiandjal õigustatud huvi, ning äri- ja tootmis saladuste hoidmine on sellest vaid üks osa.⁵⁹ TLS seletuskirja kohaselt on vajalik, et tööandja teataks töötajale õigeaegselt ja üheselt mõistetavalt, millises ulatuses ja millise teabe suhtes saladuse hoidmise kohustus kehtib.⁶⁰ Seega on seaduse koostajad silmas pidanud, et tööandja selgitab töötajale saladuse hoidmise kohustuse sisu tervikuna ja TLS § 6 lg 3 kohaselt on tööandja kohustuseks teavitada töötajat saladusena määratud teabe sisust.

Äriseadustikus (edaspidi ÄS) on sätestatud osaühingu juhatuse liikme kohustus hoida ärisaladust (ÄS § 186 lg 1)⁶¹ ning selline kohustus on ka aktsiaseltsi juhatuse liikmel (ÄS § 313 lg 1), kuid ärisaladuse mõiste definitsiooni äriseadustikust siiski ei leia. Juhtorganite liikmetele kehtiva üldise hoolsuskohustuse puhul on tegemist standardiga, millest juhtorgani liige peab oma õigussuhetes ja tegevuses lähtuma. Üldine hoolsuskohustus tähendab eelkõige parimal viisil ning heas usus juriidilise isiku huvides tegutsemist. Juhtorgani liige peab ilmutama hoolsust, mida mõistlik inimene taolises ametis sarnastel tingimustel ilmutaks. Hoolsuskohustuse hindamisel tuleb arvesse võtta ka juriidilise isiku üldiseid eesmärke ja valdkonda, kus juriidiline isik tegutseb. Meeles tuleb pidada, et üldist hoolsuskohustust peab juhtorgani liige järgima kogu ametisoleku aja jooksul.⁶²

Ärisaladuse rikkumine on reguleeritud karistusseadustikus, täpsemalt majandusalaste süütegu peatükis (ptk 21). Kehtiva õiguse kohaselt on KarS § 377 lg-s 1 sätestatud ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise ja avaldamise korral kaitse kõikide isikute vastu. Varasemas

---

⁵⁸ Töölepingu seadus. - RT I 2009, 5, 35...RT I, 19.03.2019, 94.

⁵⁹ Ojamäe, E. Saladuse hoidmise kohustus ja konkurentsipiirang uues töölepingu seaduses. – Juridica 2009/IV, lk 237.

⁶⁰ Seletuskiri töölepingu seaduse eelnõu juurde, lk 28. Arvutivõrgus: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/To_o/Toolepingu_seadus_selgitused_toolepingu_seaduse_juurde.pdf (11.04.2020).

⁶¹ Äriseadustik. - RT I 1995, 26, 355... RT I, 28.02.2019, 11.

⁶² Saare, K. Eraõigusliku juriidilise isiku organi liikmete õigussuhted. - Juridica 2010/VII, lk 487-488.

käsitluses oli sätestatud töötajate vastutus juhul, kui nad kasutavad ärisaladust või avaldavad ärisaladuse, mis on neile teatavaks saanud töö- või ametisuhte kestel, ning teevad seda ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil.⁶³ Seega oli karistusõiguslikult kaitstav ärisaladuse kuritarvitamisel üksnes ühe rikkujate grupi – töötajate – rünnete vastu ning uue redaktsiooni alusel on ärisaladuse kuritarvitamisel tagatud laiem karistusõiguslik kaitse. Küll jääb aga mõistetamatuks, miks soovis Eesti seadusandja karistusõiguslikult reageerida üksnes nende rikkumiste korral, kus ärisaladust on rikkunud need töötajad, kes on ärisaladusest teada saanud ausal viisil.⁶⁴

1.5. Vahekokkuvõte

Ärisaladuseks nimetatakse väärtuslikku oskus-ja äriteavet, mida ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena. Ärisaladuse mõiste ühetähenduslik defineerimine on olnud küllaltki pikaajaline protsess, mis näib olevat teoorias lõpuks lahenduse saanud ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse näol. Nimelt on EKTÄKS § 5 lg-s 2 sätestatud nõuded, millele ärisaladusena kvalifitseeritav teave peaks vastama, et sellele oleks võimalik seaduse alusel kaitset pakkuda. Nendeks kriteeriumiteks on – teabe salajasus, kaubanduslik väärtuslik ning vajalikud meetmed, mida teabe saladuses hoidmiseks on kasutusele võetud.

Teabe salajasuse puhul on oluline, et teave, mida soovitakse ärisaladusena ettevõttes määratleda, ei oleks avalikkusele teada ning et tegemist ei oleks üldteada informatsiooniga. Kaubandusliku väärtuse kriteeriumi puhul on tähtis, et ärisaladusena määratletud informatsiooni puhul on tegemist teabega, mis annab turul ettevõttele teatud konkurentsielise. Vajalike meetmete puhul peetakse silmas seda, et ei piisa üksnes sellest, et ettevõtja määratleb ettevõttes ärisaladusena kvalifitseeritava informatsiooni, vaid ettevõtja peab kasutusele võtma ning rakendama ka mõistlikke meetmeid, mis aitaksid tagada ärisaladusena määratletud informatsiooni saladusse jäämise.

Enne EKTÄKS-i vastuvõtmist, võis ärisaladuse regulatsiooni leida erinevatest seadusest, kuid eelkõige tasuks nendest välja tuua KonkS § 63 lg 1, mis sisaldas endas näitliku loetelu võimalikest ärisaladusena kvalifitseeritavast teabest. Kuigi hetkel kehtiv EKTÄKS samalaadset

---

⁶³ Karistusseadustik. - RT I 2001, 61, 364.

⁶⁴ Mägi, M. Ärisaladuse karistusõigusliku kaitse efektiivsus kehtiva õiguse järgi. - Juridica 2017/6, lk 422-423.

loetelu varianti ei sisalda, on autor arvamisel, et samalaadse loetelu lisamine uude seadusesse ei annaks praktikas suurt kasutegurit, kuna EKTÄKS-s on teabe kvalifitseerimiseks ärisaladuseks vajalikud tunnused sõnaselgelt välja toodud, millele on võimalik nii ettevõtjatel kui ka õiguspraktikutel oma arvamuse kujundamisel toetuda.

Töö autor on arvamisel, et kuigi EKTÄKS võeti vastu Euroopa Liidu direktiivi 2016/943 Eesti õigusesse ülevõtmiseks, siis sarnaseid põhimõtteid, mida uus seadus endas sisaldab, leidsid kajastamist juba olemasolevas kohtupraktikas ja olid ka juba varasemalt õiguskorras kasutusel. Siinkohal tuleb tähelepanu juhtida asjaolule, et käesoleva töö kirjutamise seisuga uue seaduse alusel asjakohaseid kohtupraktika näiteid töös kasutada ei õnnestunud vastava praktika puudumise tõttu, küll aga on autor seisukohal, et kuna sarnaseid põhimõtteid kasutati ärisaladuse mõiste defineerimisel juba enne nende fikseerimist EKTÄKS-s, on võimalik ka olemasoleva kohtupraktika alusel selgeid juhiseid saada ärisaladuse erinevate tunnuste analüüsimiseks.

2. ÄRISALADUSE KURITARVITAMISE EBASEADUSLIKKUS

2.1. Ärisaladuse karistusõigusliku kaitse vajalikkus

Ärisaladuse efektiivne riigipoolne kaitse võimaldab ettevõtjatel väiksemas ulatuses panustada ärisaladuse kaitseks ning kasutada suuremat ressursi investeringute tegemiseks ja toodete arendamiseks. Ärisaladuse kaitsmisega panustatakse küll majanduse arengusse, kuid ärisaladuse omanikud ei jaga väärtuslikku teavet ühiskonnaga, vaid hoopis hoiavad seda saladuses.⁶⁵

Ärisaladuse kuritarvitamise puhul pakub õiguskaitse nii tsiviilõiguslikke kui ka karistusõiguslikke võimalusi. Karistusõiguslikult on ärisaladuse kaitse reguleeritud KarS §-s 377, mis pakub kaitset ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise ja avaldamise eest. Tsiviilõiguslikult on ärisaladuse kaitse reguleeritud uues, 2018. aastal vastuvõetud, ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduses.

Tsiviilõiguslikult annavad EKTÄKS §-id 7 ja 8 ette täpse loetelu, mida ärisaladuse omandaja võib ärisaladuse rikkuja vastu võimalike nõuetena kasutada. Esimese meetmena on võimalik kohtult taotleda ärisaladuse viivitamatut kaitset läbi hagi tagamise (EKTÄKS § 9). Teiste tsiviilõiguslike võimalike nõuetena on seadusandja näinud - rikkumise lõpetamist (EKTÄKS § 7 lg 1 p 1), ärisaladust sisaldava materjali, dokumendi jne või selle osa hävitamist või üleandmist (EKTÄKS § 7 lg 1 p 4).

Kahju hüvitamise nõude korral on seaduse kohaselt võimalik nõuda rikkumisega tekitatud varalise ja mittevaralise kahju hüvitamist (EKTÄKS § 8). Mittevaralise kahju hüvitamise nõude võimaluse ette nägemine on uudne, kuna Riigikohus ei ole siiani ärisaladuse kaitsel mittevaralise kahju hüvitamise nõuet tunnustanud.⁶⁶

Eraõiguslikud normid pakuvad EKTÄKS-i raames küllaltki suure valiku erinevaid kaitseviise, mida praktikas rakendada. Kas tuleb siiski tõdeda, et tsiviilõiguslikud normid ei paku piisavalt õiguslikku kaitset, kuna ärisaladuse rikkumine on õiguskorras karistatav kuriteona KarS § 377 kohaselt. Karistusseadustiku eelnõu muutmise seletuskirjas on välja toodud, et ärisaladuse

---

⁶⁵ Mägi, M. (viide 64), lk 422.

⁶⁶ EKTÄKS 678 SE seletuskiri (viide 25), lk 8.

karistusõigusliku kaitse reguleerimisel tuleb kinni pidada *ultima ratio* põhimõttest. Selle kohaselt saab karistusõigus sekkuda üksnes siis, kui muud õigusliku regulatsiooni vahendid – tsiviilõiguslik hüvitamine ja haldussund - ei ole rakendatavad.⁶⁷ EKTÄKS-i vastuvõtmisega on Eesti õiguskorda eraõiguslikud ärisaladuse õiguskaitsevahendid sätestatud. Kas sellest võiks järeldada, et *ultima ratio* põhimõtte kohaselt ei oleks vajagi enam karistusõiguslikku sekkumist? Autori arvates kehtiva regulatsiooni järgi sellist üldistavat järeldust aga teha ei tohiks.

EKTÄKS-i seletuskirja kohaselt viidi uue seadusega KarS § 377 kuriteokoosseisu sõnastus vastavusse Euroopa Liidu direktiivis 2016/943 sätestatuga. Kui enne reguleeris KarS § 377 lg 1 ärisaladuse õigustamatut avaldamist ja kasutamist üksnes töö- ja ametisuhetes, mille seesugugune sõnastus paistis olevat suunatud eelkõige lojaalsuskohustuse kandjatele, siis direktiiviga vastavusse viidud sõnastus pakub laialdasemat kaitset ehk kaitse alla kuuluvad autori arvates ka tööstusspionaaži juhtumite käigus aset leidnud ärisaladuste kuritarvitamised. Mida täpsemalt kujutab endast tööstusspionaaž ning miks nähakse seda ühe ärisaladuse kuritarvitamise võimaliku variandina praktikas? Tööstusspionaaž on majandusluure kitsam valdkond ning sinna alla kuuluvad olukorrad, kus ebaseaduslikult hangitakse informatsiooni või tehnoloogiat, et mitte raisata enda ressursse uue tehnoloogia väljatöötamiseks, vaid langetatakse otsus see konkurentide käest varastatada. Erinevad riigid on huvitatud koostööst teiste riikidega, et tugevdada enda riigi majandust, kiirendada tehnilist arengut ning edendada sõjalisi, poliitilisi ja majanduslikke programme, sealjuures on ettevõtete peamiseks eesmärgiks kasumi suurendamine. Valdkonnad, mille vastu suurt huvi tuntakse, on eelkõige transport, relvastus-tehnoloogia, keemia ja finantssektor. Seega on oluline aidata tagada Eesti ettevõtete jaoks olulise teabe kaitse, aidates niiviisi kaasa ettevõtete konkurentsipüsimisele ning kokkuvõttes ka majanduse tugevdamisele.⁶⁸

Karistusõigusliku regulatsiooni vajalikkusest annavad märku veel mitmed teisedki põhjused. Tänapäeva konkurentsirikkal turul peavad ettevõtted olema võimalikult uuendusmeelsed, et ärikeskkonnas õitseda ja selle kiire arenguga sammu pidada. Selle kõige tagamiseks on ülioluline kasuliku teabe väljatöötamine ja hankimine ning ühtlasi oskus pakkuda uusi,

---

⁶⁷ Karistusseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus, 554 SE. Riigikogu XII koosseis. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistusseadustiku%20muutmise%20ja%20sellega%20seonduvalt%20teiste%20seaduste%20muutmise%20seadus> (11.04.2020).

⁶⁸ Mida peaks teadma tööstusspionaažist? Arvutivõrgus: <https://www.kapo.ee/et/content/mida-peak-teadma-t%C3%B6stusspionaa%C5%BEist.html> (11.04.2020).

täiustatud kaupu ja teenuseid. Teave tehnoloogia kohta, mis muudab ettevõtte toote ainulaadseks, prototüübid või võtmeklientide nimekiri - on vaid mõned näited väärtuslikust äriteabest. Ettevõtted, kes sellist teavet oma igapäevases tegevuses kasutavad, nende jaoks võib ärisaladusel olla märkimisväärne äriiline väärtus ning selle kontrollimatu avalikustamine võib kaasa tuua tõsiseid tagajärgi.⁶⁹ Autori arvates on karistusõiguslik hinnang isiku teole tugevama preventiivse toimega ning hoiab tõenäolisemalt ära uue teo toimepanemise, kuigi printsiibis näivad tsiviilõiguslikud õiguskaitsevahendid pakkuvat piisavalt erinevaid viise ärisaladuse kaitse tagamiseks. Reaalse vanglakaristuse ärakandmine süüdimõistmise korral muudaks autori arvamusel isiku igapäevast elukorraldust kardinaalselt ning peale vangakaristuse ärakandmist ei pruugi isik enam samas tegevusvaldkonnas olla suuteline oma karjääri jätkama.

Kui lähtuda, et kriminaalmenetlus on riigi seisukohalt kulukas ja osapooltele aeganõudev protsess ning kannatanu ise väga kriminaalmenetlust mõjutada ei saa, kas sellisel juhul peaks ettevõtja ärisaladuse rikkumise korral enne kuriteoteate esitamist kaaluma selle esitamise vajalikkust. Kas ettevõtja peaks kaaluma, kas potentsiaalne tulem kriminaalmenetluses võiks ideaalis tema jaoks pakkuda rahuldavat tulemust, kui võtta arvesse ärisaladuse kuritarvitamisest tekkinud kahju. Näiteks ei pruugi autori hinnangul teatud juhtudel kriminaalmenetlus ettevõtjale rahuldavat tulemust pakkuda ka olukorras, kui ärisaladuse kuritarvitaja reaalse vanglakaristuse saab, sest ettevõtte majandustulemused on ärisaladuse avalikustamise ja kasutamise tõttu langenud ning ettevõtte on turul nagunii oma eelisseisundi kaotanud. Lisaks peab ettevõtja arvestama, et kriminaalmenetlus on aeganõudev protsess, enne kui lõplik kohtuotsus jõustub ja õiguslik hinnang isiku teole järgneb. Ühesõnaga võib ettevõtja suurem huvi seisneda hoopis ärisaladuse kuritarvitamise järel selles, kuid võrd on võimalik kannatanult välja nõuda tsiviilkohtumenetluse käigus varalise kahju hüvitamist, eelkõige saamata jäänud tulu.

Kriminaalmenetluse eeliseks saab pidada seda, et selle käigus kogutakse tõendeid uurimisasutuste poolt, mis annavad omakorda väikeste ja keskmise suurusega ettevõtetele võimaluse end ärisaladuse rikkumise korral kaitsta, ilma et see muutuks sõltuvaks asjaolust kui suures ulatuses on ettevõttel võimalik välja käia finantsvahendeid oma ala ekspertide palkamiseks ning tõendite kogumiseks. Lisaks on kriminaalmenetluses kannatanul võimalik esitada tsiviilhagi kahtlustatava, süüdistatava või tsiviilkostja vastu ja selle läbivaatamine

---

⁶⁹ European IPR Helpdesk. Fact Sheet. How to manage confidential business information 2015, lk 1-2. Arvutivõrgus: <http://www.iprhelpdesk.eu/Fact-Sheet-How-to-Manage-Confidential-Business-Information> (11.04.2020).

kriminaalmenetluses on riigilõivuvaba (KrMS § 38¹ lg 4).⁷⁰ Seadusandja võimalus lahendada kriminaalmenetluse käigus ka tsiviilhagi ehk mittekariistusõiguslik nõue on üks menetlusökoonoomia ilmnemise viise. Ühendades menetlusökoonoomia põhimõtte paralleelmenetluste-vaheliste konfliktide vältimise vajadusega, on igati loogiline, et ühe ja sama teo või sündmusega seotud õiguslikud vaidlused lahendatakse ühe ja sama menetluse raames. Esiteks aitab see vähendada tavakodanike suhtes põhjendamatut bürokraatiat, nt tunnistajate puhul võib ütluste andmine pika ajaperioodi jooksul vähendada isikuliste tõendiallikate usaldusväärsust ning samuti aitab sama menetluse raames vaidluste lahendamine vähendada kohtute üldist töökoormust. Võttes arvesse ka võrdlemisi kõrgeid riigilõivu-määrasid, siis on seadusandja riigilõivuvabastuse kehtestamisel eelkõige just vastu tulnud kannatanule. Lisaks on prokuratuuri võimalused tõendite kogumisel ulatuslikumad (nt läbiotsimiste korraldamine kohtu loal), kuna tsiviilkohtumenetluses kehtib põhimõte, mille kohaselt peavad pooled ise tõendamiseseme asjaolusid tõendama ning kohus teeb otsuse selle kasuks, kelle poolt on paremini kaasuse asjaolud tõendatud.

Kui vaadata siinkohal arvandmeid ning kõrvutada neid realselt kohtusse jõudnud rikkumistega ja tugineda 2017. aastal kokkupanud EKTÄKS-i seletuskirjas olevatele uuringutele, siis 2017. aastal tegutses statistikaameti andmetel Eestis üle 127 000 majanduslikult aktiivse ettevõtja, kellest 78% moodustasid osaühingud ning 19% füüsilisest isikust ettevõtjad.⁷¹ 2019. aasta andmete kohaselt on Eestis 108 376 osaühingut ja 21 965 füüsilisest isikust ettevõtjat.⁷² Arvandmetest tähtsamaks on aga vastus küsimusele, kui paljud ettevõtjad omavad üldse ärisaladusi ning kui paljud ettevõtjad on kokku puutunud ärisaladuse kuritarvitamisega? 2017. aasta detsembris ettevõtjate hulgas läbi viidud küsitluse tulemusena selgus, et ligikaudu 5% ettevõtjatest märkisid, et nende ettevõtte ärisaladust on kuritarvitatud. Kuivõrd küsitlus hõlmas vaid enam kui ühe töötajaga majanduslikult aktiivseid ettevõtteid, siis ei saa tulemust üldistada ettevõtete üldkogumile (127 000), kuid hinnanguliselt jääb ärisaladuse kuritarvitamisega kokku puutunud ettevõtjate arv vahemikku 1600–6400. Seaduseelnõu mõjude hindamise analüüsi käigus selgus, et ärisaladuse rikkumise asetleidmise puhul on üldjuhul tegemist ühekordsete juhtumitega, küll aga sõltub mõju ulatus konkreetsest juhtumist - väärtusliku ärisaladuse puhul võivad täiendavad õiguskaitsevahendid või hagi tõhus tagamine mängida olulist rolli ettevõtte tulemusnäitajate kujunemisel. Teatud juhtudel võib mõju ulatus jääda ka tagasihoidlikuks või

---

⁷⁰ Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I 2003, 27, 166... RT I, 20.12.2019, 8.

⁷¹ EKTÄKS 678 SE seletuskiri (viide 25), lk 17.

⁷² Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted õigusliku vormi ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Arvutivõrgus: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&DataSetCode=ER029> (11.04.2020).

puududa üldse. Sihtrühma suurust võib hinnata väikseks, kuigi ärisaladuse rikkumisega on kokku puutunud kuni 5% ettevõtjatest, pöörduvad kohtusse neist vaid väike osa.⁷³

Eesti õiguskorras hetkel kehtiva regulatsiooni alusel pakub kriminaalmenetlus autori arvates viise, mis on realiseerides soodsamad ning kindlamad (nt tsiviilhagi esitamine läbi uurimisasutuse või prokuratuuri on riigliõivuvaba, tsiviilhagi asjaolud on tõendatud kriminaalmenetluses kogutud tõenditega ning prokuratuuril on tõendite kogumise organiseerimine kergem) kui neid on võimalik saada tsiviilkohtumenetluses. Tuginedes eeltoodud informatsioonile, on töö autor arvamusel, et mida efektiivsemalt ning erinevate viisidega on ärisaladuse kaitse reguleeritud ja tagatud, seda suuremat ning läbimurdelisemat arengut julgevad ettevõtted planeerida, ilma et tekiks hirm konkurentsieelise kaotuse pärast turul ärisaladuse avalikustamise kaudu.

2.2. KarS § 377 alusel kaitstav õigushüve

KarS § 377 sätte puhul on karistusseadustiku järgi tegemist äriühingutega seotud süütegudega ning veel laiemalt võttes reguleerib see majandusalaseid süütegusid. Majandussüütegude mõiste on lai, hõlmates endas paljusid süütegusid, mis pannakse toime tootmise, jaotamise ja tarbimise sfääris.⁷⁴ Pärast 2018. aasta reformi (EKTÄKS-i vastuvõtmine) on KarS § 377 siiski jäetud äriühingutega seotud süütegude hulka, kuigi uue redaktsiooni alusel saab vastutusele võtta ka isikuid, kes ei ole ettevõtte töötajad, seega kehtib peale muudatust üleüldine ärisaladuse kaitse. Kas seesugune asetus on õigustatud või tuleks mõelda nimetatud sätte ümbertõstmisest mujale kehtivas karistusseadustikus? Eesti õiguskorras on majandussüütegudega hõlmatud need süüteoliigid, mis on reguleeritud karistusseadustiku 21. ptk-s ning erinevad väärtekoosseisud, mille reguleerimine on paika pandud konkreetsetes majandusalastes haruseadustes, seega on ärisaladuse kuritarvitamine KarS § 377 mõttes tihedalt seotud teise suure haruga õiguse kõrval ehk majandusega.

Karistusseadustiku kommentaaride alusel on KarS § 377 kaitstavaks õigushüveks eelkõige äriühingute majandustegevus ja selle seaduslikkus, samas ka majandustegevuse õiguslikud ning eetilised alused. Lisaks peetakse tähtsaks hüveks ka aktsionäride või osanike huvisid ärisaladuse hoidmisel.⁷⁵ Seega on KarS § 377 alusel kaitstavaid õigushüvesid kaks. Esimene

---

⁷³ EKTÄKS 678 SE seletuskiri (viide 25), lk 17-18.

⁷⁴ Sootak, J. (viide 10), lk 873.

⁷⁵ *Ibidem*, § 377/1.

nendest on laiaulatuslikum – majandus, hõlmates endas ühiskonna materiaalseks aluseks olevat baasi ning teiseks on majanduskeskkonna liikmed – aktsionärid ja osanikud, kelle peamiseks ülesandeks ühiskonnas on erinevate teenuste ja toodete tarbimiseks pakkumine teistele ühiskonna liikmetele, aidates niiviisi kaasa ettevõtte majandusnäitajate parandamisele (pidades siinkohal silmas eelkõige ettevõtte kasuminumbreid) ning kindlustades enda positsiooni turul võrreldes konkurentidega.⁷⁶ Tulenevalt eeltoodust, on autor arvamusel, et KarS § 377 asetus majandussüüteguse hulgas on igati õigustatud.

Eesti Vabariigi põhiseaduses on sätestatud oluline põhivabadus, milleks on õigus tegeleda ettevõtlusega.⁷⁷ Ettevõtlusega tegelemiseks on Eesti õiguses äriseadustiku kohaselt erinevad vormid – ettevõtjaks saab olla äriühing või füüsilisest isikust ettevõtja. Äriühingud on seaduse kohaselt – täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu. Seaduses võib ette näha ka teisi äriühinguid. Füüsilisest isikust ettevõtja on ettevõtja tegevuse, mitte õigusliku vormi järgi, seega füüsilise isiku ettevõtjaks olemist tuleb hinnata vastavalt tema tegevusele.⁷⁸ Ühesõnaga aitab riik selliselt kaasa ühe põhivabaduse tagamisele, andes erinevaid vorme ettevõtlusega tegelemiseks.

Õigushüvede kaitsmise osas on ühelt poolt vajalik tagada majanduslik areng ühiskonnas ehk riigi tasandil ning teisalt on vajalik pakkuda mitmekesiseid võimalusi ettevõtetele, et neil oleks võimalus panustada majanduse arengusse ning selle juures ka enda ettevõtte äritegevust edendada. Seega saab autori arvates KarS § 377 puhul rääkida olukorrast, kus ühiskondlikus protsessis ilmnevad nii kollektiivsed kui ka individuaalsed õigushüvid.⁷⁹ Kollektiivse õigushüve puhul näeb autor riigi soovi tagada majandusliku arengu edendamist läbi ettevõtlustegevuse soodustamise ning individuaalsete õigushüvede puhul saab autori arvates näha riigi poolt pakutavaid võimalusi üksikisikutele ja ettevõtetele ettevõtlusega tegelemiseks, luues endale sellega sissetuleku allika ning panustades selliselt ka üldisesse majanduse arengusse. Analüüsides KarS § 377 kuriteokoosseisu, on autor arvamusel, et seadusandja soov on olnud läbi kollektiivsete õigushüvedele kaitse tagamise kaitsta seeläbi ka individuaalseid õigushüvesid. Riigikohus oma seisukohti õigushüvede kohta väljendanud 11. aprilli 2011. aasta määruses 3-1-1-97-10. Nimelt võib paljude esmajoones kollektiivsete õigushüvede kaitseks kehtestatud kuriteokoosseisude puhul, mis kaitsevad paralleelselt ka individuaalhüvesid,

---

⁷⁶ Aro, R. Väike entsüklopeedia. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus 2002, lk 725.

⁷⁷ Eesti Vabariigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349... RT I, 15.05.2015, 2.

⁷⁸ Sootak, J. (viide 10), lk 873.

⁷⁹ *Ibidem*.

rääkida ka üksikisikust kannatanust (nt KarS § 151 lg 2, § 263 p 1, § 268¹ jt).⁸⁰ Küll aga tuleb silmas pidada, et kui kuriteokoosseis tagab üksnes kollektiivseid õigushüvesid, nagu on seda seadusandja ette näinud kuritegeliku ühenduse (KarS § 255), rahapesu (KarS § 394) ja vedelkütuste käitlemise (KarS § 376²) koosseisude puhul, siis nendes kriminaalasjades ei saa n-ö eraisikust kannatanut olla.⁸¹ „Üksikisikut ei saa käsitada kannatanuna kriminaalmenetluses, mida toimetatakse üksnes kollektiivseid õigushüvesid kaitsva kuriteokoosseisu tunnustel. Seda isegi juhul, kui menetletava teoga on ühtlasi riivatud ka mõnda individuaalset õigushüve, mille kahjustamine pole aga kuriteona karistatav või mida kaitsva kuriteokoosseisu tunnustel pole kriminaalmenetlust alustatud“.⁸²

KarS § 377 kuriteokoosseisu osas saab karistusseadustiku kommentaaridele tuginedes asuda seisukohale, et üldiselt saab rääkida majandustegevuse õiguslike ja eetiliste aluste kaitsmisest ning sealhulgas ka aktsionäride ning osanike huvidele ja õigustele kaitse tagamisest ärisaladuse hoidmisel.⁸³ Seega kui riik on panustanud meetmeid ja loonud reegleid ettevõtlusega tegemiseks, julgevad ning soovivad üksikisikud sellega tegelema hakata. Panustamine võib toimuda mitmesuguste viiside kaudu ning seadusandja eesmärgiks on tagada, et ühiskonna liikmed järgiksid enda majandushuvidest lähtuvalt käitudes ka üleüldiselt kehtestatud tõekspidamisi ja eetilisi aluseid. Sealjuures peaks riik takistama ning vajadusel karmistama meetmeid, mis kehtivad ettevõtjatele majandustegevuses osalemiseks, olukordades kui püütakse ebaausaid võtteid kasutades või ebaseadusliku raha abil äritegevust teostada. Lisaks on vajalik tagada ka turumajanduse toimimine, mis on tänapäevase modernse riigi majandusmudel, mille peamiseks tunnusteks on üksikisikute spetsialiseerumine, konkurents ja majandusvabadus.⁸⁴

Kokkuvõttes on seadusandja soov autori arvates olnud KarS § 377 koosseisu osas tagada kollektiivsete õigushüvede kaitse juures ka paralleelselt individuaalhüvede kaitse. Siinkohal on oluline välja tuua, et KarS § 377 koosseisu puhul on eelkõige mõeldud aktsionäride ning osanike huvidele ja õigustele kaitse tagamise korral ärisaladuse hoidmisel. Kui on olemas reeglid ja põhimõtted ärisaladuse hoidmiseks ning ärisaladuse kuritarvitajad võetakse

---

⁸⁰ RKKKm 3-1-1-97-10, p 23.

⁸¹ *Ibidem*, p 24.

⁸² *Ibidem*, p 23.

⁸³ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/1.

⁸⁴ Altvater, E. The future of the market. An Essay on the Regulation of Money and Nature after the Collapse of „Actually Existing Socialism“. Verso: London. New York. 1993, lk 57. Arvutivõrgus: https://books.google.ee/books/about/The_Future_of_the_Market.html?id=dd2jEONXEjcC&printsec=frontcover&source=kp_read_button&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (17.04.2020).

vastutusele, siis sellega on astunud samm eetilise ja õigusliku majanduskeskkonna saavutamise poole.

2.3. Ärisaladuse kasutamise ebaseaduslikkus

Teo ja tagajärje seisukohalt on KarS § 377 puhul tegemist teodeliktiga ehk koosseis kirjeldab ainult tegu ning tagajärje saabumine ei ole koosseisus ette nähtud.⁸⁵ Nimelt on KarS § 377 lg-s 1 sätestatud, et ärisaladuse ebaseadusliku saamise, kasutamise või avaldamise eest, kui see on toime pandud ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kaheaastase vangistusega. Karistusseadustikus on enamike süütegude puhul tegemist tegevusdeliktidega, nii kuulub ka KarS § 377 tegevusdeliktide hulka - kvalifitseeritava teo puhul seisneb süütegu aktiivses käitumises, antud juhul saab see väljenduda ärisaladuse saamises, kasutamises või avaldamises. Ühesõnaga, teo karistatavus seisneb selles, et isik teeb midagi sellist, mida ta teha ei tohi - isik kasutab temani jõudnud ärisaladusena kvalifitseeritavat informatsiooni ebaseaduslikult, seda siis aktiivse tegevuse läbi.

EKTÄKS-i vastuvõtmisega 2018. aastal on muutunud karistusõiguslik käsitlus ärisaladuse kuritarvitamist reguleeriva seaduse sätte osas. Nimelt, enne uue seaduse vastuvõtmist, oli KarS § 377 alusel kriminaliseeritud ärisaladuse õigustamatu avaldamine ja kasutamine seoses isikule töö- või ametiülesannetega saanud ärisaladusega. Antud käsitlus sätestas töötajate vastutuse olukordades, kus neile on tööülesannete täitmise käigus saanud teatavaks teave, mida nad siis, kas avaldavad või kasutavad ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Seega keskendus eelmine regulatsioon vaid kitsale subjektide ringile ärisaladuse kaitsel. Kehtivas KarS § 377 lg 1 sõnastuses, mille on seadusandja Euroopa Liidu direktiivi 2016/943 siseriiklikku õigusesse vastuvõtmiseks üle võtnud, on ärisaladuse kaitseulatust laiendatud ehk enam ei ole ärisaladuse kaitse piiratud vaid töötajate ja ametiisikute suhtes kehtestatud vastutuse võimalikkusega, vaid säte pakub kaitset ka tööstusspionaaži juhtumite korral. Sisuline muudatus on toimunud ka sättes endas – keelustatud on ärisaladuse saamine, mida eelmises redaktsioonis ei olnud käsitletud. Tulenevalt Euroopa Liidu direktiivi Eesti õigusesse ülevõtmisest on ärisaladuse karistusõiguslik kaitse muutunud laiaulatuslikumaks, kuna seadusandja on pidanud vajalikuks reguleerida ning ette näinud karistusõigusliku tagajärje saabumise võimalikkuse ka pelgalt ärisaladuse saamise faktiga.

---

⁸⁵ Sootak, J. Süüteo koosseis: mõiste ja objektiivne koosseis. Tallinn: 2003, lk 12.

KarS § 377 lg 1 puhul on tegemist kärbitud koosseisuga. Selle puhul ei piisa koosseisu täitmiseks üksnes sellest, kui tahtlikult on realiseeritud objektiivne koosseis. Teo toimepanija peab subjektiivsest küljest tegutsema ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Tegu on KarS § 377 järgi karistatav, kui teo toimepanija soovis, et ettevõtja saaks kahju või et kolmas isik (ärisaladuse saaja) saaks kasu või siis, et isik ise, kes ärisaladust avaldas, saaks seda enda ettevõtlustegevuses ära kasutada.⁸⁶

2.3.1. Ärisaladusena määratletud teave

Infoühiskonna keskseks märksõnaks on informatsioon ja selle omamine ning samas on ka oluline, kuidas sealjuures tagada selle kaitse ja salajasus. Ameerika Ühendriikide endine president Barack Obama on öelnud, et Ameerika suurimaks varanduseks on intellektuaalne omand ja nende kavatsus on seda agressiivselt iga hinna eest kaitsta. Intellektuaalne omand on hädavajalik riigi õitsenguks ning mida aeg edasi läheb, seda enam selle tähtsus tõuseb.⁸⁷

Kuidas olla üks samm eespool oma konkurendist, on tänapäeva ärimaailmas üks põhilisemaid väljakutseid. Käesoleva alapeatüki eesmärgiks on analüüsida seni kohtupraktikas esinenud näidete alusel, millist teavet on soovitud ja proovitud ärisaladusena kvalifitseerida. Informatsiooni kättesaadavus on tehtud võimalikult lihtsaks ja kiireks, kuid teisalt on ka suurenenud riskid - informatsiooni kasutamine pahatahtlikult kasu saamise eesmärgil. Ettevõtja huve kahjustab või tema edasist äritegevust võib negatiivselt mõjutada, kui ärisaladuseks olev teave saab teatavaks ettevõtja konkurendile, kes tegutseb samas ärisfääris. Saades teavet konkurendi tehnoloogia või töökorralduse kohta, võib konkureeriv ettevõtja sealt leida kasulikku informatsiooni, mida enda ettevõtlustegevuses kasutada (nt tootmisprotsesside ja/või töökorralduse efektiivsemaks muutmise). Huvi võivad pakkuda ka konkurendi dokumendid, kus on kirjas informatsioon ettevõtte tulevikuplaanide kohta, mis annavad ettevõttele hea võimaluse enda äritegevuse plaane selle alusel kohandada, näiteks kaupadele ja/või teenustele samal perioodil sooduskampaaniate korraldamine, tootesegmendi või lainemisplaanide muutmise.⁸⁸

---

⁸⁶ TlnRnKo, 09.05.2016, 1-15-8331, p 5.10.

⁸⁷ Ciuriak, D. A New Name for Modern Trade Deals: Asset Value Protection Agreements. New Thinking on Innovation report. 2017, lk 21. Arvutivõrgus: https://www.jstor.org/stable/resrep17312.7?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=trade&searchText=secret&searchText=protection&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FsearchType%3DfacetSearch%26amp%3Bsd%3D1995%26amp%3Bed%3D2020%26amp%3BQuery%3Dtrade%2Bsecret%2Bprotection&ab_segments=0%2Fbasic_SYC5055%2Ftest&seq=2#metadata_info_tab_contents (11.04.2020).

⁸⁸ Hagström, M., Rüütel, R. Konkurentsioigus ja praktika. Tallinn: Äripäeva kirjastus 2010, lk 162.

Uurides Eesti õiguskorra kohtupraktikat ja ärisaladuse defineerimise aluseks olevaid õigusakte – TRIPS-leping ja ärisaladuse kaitse direktiivist tulenev ärisaladuse definitsiooni on raskesti arusaadavad õigusemõistjate arvamuse kohaselt ning isegi Riigikohus on öelnud, et eelpool mainitud materjalid ei ütle ärisaladuse sisu kohta tegelikult mitte midagi.⁸⁹ Kohtupraktikat ning karistusseadustiku kommentaare uue seaduse sätte osas Eesti õiguses käesoleva magistriröö kirjutamise hetkel ei ole, kuid siiski on autori arvates võimalik analüüsida olemasolevate lahendite kattuva objektiivse koosseisu osas kohtute selgitusi ning järeldusi, mis puudutavad ärisaladusena kvalifitseeritavat teavet ning ärisaladuse avaldamise ja kasutamise keelustamist. Paralleelide tõmbamine EKTÄKS-s reguleeritud tsiviilvastutuse ja karistusseadustikus reguleeritud karistusõigusliku vastutuste vahel ärisaladuse kuritarvitamise korral on autori arvates võimalik tuginedes eelkõige õigussüsteemi terviklikkuse põhimõttele, võttes arvesse, et tsiviilõigusliku sisuga mõisteid peaks sisustama karistusõiguses tsiviilõigusliku sisuga ühtselt.⁹⁰

Käesolevas peatükis käsitletav analüüs võib autori arvates eelkõige abistada ettevõtjaid, andes olemasoleva kohtupraktika alusel juhiseid tuvastamiseks võimalikke ärisaladuse rikkumise olukordasid või ohukohti igapäevases majandustegevuses, et ettevõtjad oskaksid tulevikus nimetatud riske paremini maandada, tagades niiviisi ettevõtete jätkusuutliku arengu ning ühtlasi pakkuda kaitset ka töötajatele, kuidas igapäevaste tööülesannete käigus saadud teabega ümber käia, ilma et tekiks ärisaladuse kuritarvitamise oht.

Autori arvates on vajalik peatuda enne ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse vastuvõtmist kehtinud KonkS § 63 lg-s 1 sätestatud näitlikul lootelul võimalike ärisaladuste kohta, mille kohaselt nähti võimalike ärisaladustena oskusteavet puudutavat tehnilist ja finantsteavet ning teavet kulude hindamise meetodika, tootmissaladuste ja - protsesside, tarneallikate, ostu-müügi mahtude, turuosade, klientide ja edasimüüjate, turundusplaanide, kulu- ja hinnastruktuuride ning müügistrateegia kohta. KarS § 377 kommentaarides on samamoodi räägitud võimalikest ärisaladusena kvalifitseeritava teabe võimalustest, kus ärisaladused on jaotatud kolme gruppi.⁹¹ Kuigi uude seadusesse ei ole lisatud loetelu võimalikest ärisaladustest, võib eelnõu seletuskirjast siiski välja lugeda, et keelatud ei ole varasemalt KonkS § 63 lg-s 1 välja toodud ärisaladuste näitlikule lootelule tuginemine, kuid seda vaid tingimusel, et teave vastab kõigile kolmele EKTÄKS § 5 lg-2 toodud tingimustele.⁹²

⁸⁹ EKTÄKS 678 SE seletuskiri (viide 25), lk 5.

⁹⁰ Kairjak, M. Õigusharude aktsessoorsus relatiivsete õigusemõistete puhul. – Juridica 2018/I, lk 50.

⁹¹ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/2.3.

⁹² EKTÄKS 678 SE seletuskiri (viide 25), lk 5.

Autori arvates abistaks ning lihtsustaks näitliku lahtise loetelu sätestamine seaduses ettevõtjaid, kellel oleks hea ja mugav toetuda loetelus väljatoodule, et selle alusel enda ettevõttes ärisaladused määratleda. Küll aga võib praktikas ärisaladustele õiguskaitsse tagamisel tekitada näitlik loetelu üksnes valearusaama, et näidisloetelus toodud näited ka seaduse kohaselt igal juhul ärisaladuseks osutuvad, tegelikkuses aga peaks näitlikus loetelus toodut alati ärisaladuse definitsiooni kohaselt hindama.⁹³ Ettevõtja jaoks oleks kindlasti mugav, kui näitlik loetelu oleks seaduses olemas, küll aga ei anna autori arvates näitliku loetelu sätestamine seaduses lisakindlust, et loetelus olev teave ka sisuliselt ärisaladuse kaitse alla kuulub ehk vastab EKTÄKS-s sätestatud nõuetele. Seetõttu on töö autor arvamusel, et kui EKTÄKS-s on üldised nõuded ärisaladusena määratletava teabe osas selgelt kirjas, ei ole vajalik näidisloetelu lisamine seadusesse. Põhjus, mis autori arvates toetaks loetelust loobumist, on asjaolu, et seadusi ei tohiks liigselt koormata - seaduse tekst peaks olema arusaadav ning lihtsasti järgitav, mitte koosnema pikkadest ning lohisevatest lausetest. Samas sisaldas KonkS eelmine regulatsioon (KonkS § 63 lg 1) näitliku loetelu, seega ei saa olla argumendiks, et näitlik loetelu koormaks seaduse teksti mittevajaliku infoga ning muudaks selle raskesti loetavaks. Siinkohal on siiski oluline meelde jätta, et ärisaladuseks loetakse väärtuslikku oskus- ja äriteavet, mis ei ole avalikustatud ja mida soovitakse hoida konfidentsiaalsena.⁹⁴

Tulenevalt ettevõtte tegevusvaldkonnast, erinevad ettevõtetes kasutusel olevad tehnoloogiad, andmebaasid, turunduskonseptsioonid ja klientide nimekirjad ehk võimalik ärisaladusena vaadeldav informatsioon. Tuginedes siinkohal erinevate Eesti kohtuastmete kohtupraktikale, siis andmebaasid on üks sagedasemaid infoüksuseid, mida on soovitud ärisaladusena kvalifitseerida. Praktikas tekitab probleeme, et mida täpsemalt pooled andmebaasides ärisaladusena näevad ja missugustel põhjendustel. Ettevõtted leiavad, et ärisaladuseks on andmebaasides sisalduv informatsioon - klientide nimekirjad, lepingud, klientide arveldusdokumendid, hinnakirjad, ettevõtte äritegevust puudutavad finantsandmed jne⁹⁵ „Kolleegium märgib, et süüdistuses ei ole viidatud sellele, et andmebaasis sisalduvad andmed erineksid avalikult kättesaadavatest või oleks mingil viisil töödeldud, s.o näiteks süstematiseeritud kindlal põhimõttel (näiteks kaupade kvaliteedi või hinna alusel), mis tähendaks kvalitatiivset muutust võrreldes avalike andmetega. Seejuures ei ole süüdistuses viidatud ka sellele, et andmed on ärisaladuseks nende mahu tõttu. Kokkuvõttes nõustub kolleegium maa- ja ringkonnakohtuga selles, et käesolevas asjas ei ole tuvastatud andmete salajasus TRIPS-lepingu

---

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, preambula p 1.

⁹⁵ TlnRnKo, 02.02.2009, 1-06-6654, p 1.

art 39 p 2 alapunkti "a" tähenduses.⁹⁶ „Süüdistusaktis käsitletud artiklid ja hankijad ei ole ärisaladus, kuna see on üldteada informatsioon, mis on kergesti kättesaadav isikutele ringkondades, kes tavaliselt antud laadi teabega tegelevad“.⁹⁷ „Kuna süüdistuses on märgitud, et andmebaasis sisalduvaid andmeid kasutati üksnes hinnapakkumiste koostamiseks – andmebaas sisaldas sellekohast informatsiooni, täpsemalt siis teavet hankijate ja nende poolt tarnitavate toodete kohta. Tuleb tõdeda, et vaatluse all olev andmebaas oli puhtalt tehniline abivahend hinnapakkumiste mugavamaks koostamiseks; andmebaasis sisalduv info kui selline oli samas vabalt kättesaadav ja süüdistatavatele kui AS P. töötajatele ning andmebaasi aktiivsetele kasutajatele niikuinii teada.“⁹⁸ Ärisaladuse mõistet tuleb analüüsida ja sisustada konkreetset turgu ja ärisituatsiooni silmas pidades. Kaubandusturbe turg on spetsiifiline, s.t teenusepakkujaid Eestis on selles valdkonnas vähe ja need vähesed on sellel elualal tegutsejatele täiel määral teada, nad ei ole mingiks saladuseks.⁹⁹ Tuginedes eeltoodud näidetele, siis Eesti kohtupraktikas ei ole kohtusse jõudnud juhtumeid, kus andmebaasides hoitav informatsioon kuuluks ärisaladusena määratleuva teabe alla.

Kas andmebaasi mahu kriteerium saaks olla tingimuseks, et andmebaasis olev informatsioon kvalifitseerida ärisaladuseks? Autori arvates võib sellisel juhul olla täidetud EKTÄKS § 5 lg 2 p-s 1 nimetatud nõue. Suures mahus andmete saamiseks tuleb teha palju tööd, et need vastavatest allikatest oleks võimalik kätte saada. Lisaks on erinevate andmete saamine seotud ka rahaliste kulutustega. Seega võiks autori arvates sellisel juhul täidetud olla EKTÄKS § 5 lg 2 p-s 1 sätestatud nõue, et andmebaasis olev informatsioon ei ole kergesti kättesaadav, kuna nende saamiseks on vajalik teha kulutusi ning näha vaeva (ajalist), et need enda valdusesse saada. Samas tekib andmete mahu juures siiski kahtlus EKTÄKS § 5 lg 2 p-s 2 sätestatud nõudega ja sellega vastavuses olemine. Siiski oleksid andmebaasis olevad andmed kättesaadavad avalikkusele, olenemata pingutustest, mida on vajalik teha andmete saamiseks, (nt kui andmete maht on suur, tuleb läbi käia erinevaid allikad andmete saamiseks). Andmebaasi mahu kriteeriumi osas võiks küsitavusi tekitada olukord, kus info kättesaamine osutub küllaltki lihtsaks, näiteks on informatsioon suurema vaevata kopeeritav avalikust internetist. Siiski on autor arvamusel, et andmete maht andmebaasis võib olla aluseks selle kvalifitseerimisel ärisaladusena, kuna väärtus seisnebki selles, et andmete saamiseks ja nende korrastamiseks (vajaliku taseme saamiseks, et andmed oleksid ettevõttes mingi tööloigu täitmiseks vajaminevad) on panustatud aega ning kulutatud rahalisi vahendeid.

---

⁹⁶ RKKKo 3-1-1-46-09, p 10.4.

⁹⁷ TlnRnKo, 02.02.2009, 1-06-6654, p 7-8.

⁹⁸ *Ibidem*, p 8.

⁹⁹ *Ibidem*.

Üldjuhul kasutatakse praktikas erinevaid andmebaase ettevõtete töös, kuna need lihtsustavad igapäevast tööd – nende alusel on töötajal näiteks võimalik kiiresti konkreetne hinnapakumine valitud kliendile koostada. Milline on kohtute nägemus hinnapakumiste osas, nende kvalifitseerimisel ärisaladusena? Konkreetne hinnapakumine võib olla ettevõtte ärisaladuseks, kuna tegemist ei ole avalikult kättesaadava infoga ning selle avaldamine võib panna konkurendid eelisolukorda.¹⁰⁰ Kui on teada pakkumise rahaline väärtus, võivad konkurendid enda pakkumise tegemisel olla eelisseisundis isikliku hinnapakumise kujundamisel ja tegemisel.¹⁰¹ Eelnevate seisukohtade alusel saab väita, et teatud tingimuste täitmisel, saab hinnapakumisi ärisaladusena kvalifitseerida.

Riigikohtu tsivillkolleegiumi 10. mai 2017. aasta otsuses 3-2-1-36-17 oli vaidluse all, kas kinnisvarabüroo müügikuulutusi ja kliendiandmeid saab pidada ärisaladuseks või mitte. Kuna kliendiandmed on teada üksnes kinnisvarabüroole, kes pakub kliendi kinnisvara müügiks või üüriks, saab neid andmeid pidada ettevõtlusega seotud spetsiifiliseks teabeks, mille avalikustamine võib ettevõtja huve kahjustada.¹⁰² Riigikohus on eelpool nimetatud lahendis leidnud, et ringkonnakohus on teinud lubamatult üldise järelduse, kuna kliendiandmed olid teada üksnes kinnisvarabüroole, kes pakkus kliendi kinnisvara müügiks või üüriks, saab neid andmeid pidada hageja ettevõtlusega seotud spetsiifiliseks teabeks, mille avalikustamine võib hageja huve kahjustada. „Ringkonnakohtu põhjendustest ei ole jälgitav, millistel tuvastatud asjaoludel kohtu järeldused põhinevad ning milliste tõendite alusel tuleb sellised asjaolud tõendatuks lugeda.“¹⁰³

2.3.2. Ärisaladuse ebaseaduslik saamine, kasutamine ja avaldamine

KarS § 377 varasem regulatsioon keelustas nii ärisaladuse avaldamise kui ka kasutamise, uue redaktsiooniga on sinna juurde lisandunud ärisaladuse ebaseaduslik saamine. Järgnevalt analüüsib töö autor KarS § 377 objektiivse koosseisu ülejäänud koosseisutunnuseid toetudes Euroopa Liidu direktiivis välja toodud selgitustele, kuidas täpsemalt sisustada termineid ärisaladuse ebaseaduslik saamine (direktiivis omandamine), kasutamine ja avaldamine, mis on siseriiklikkus õiguses kirjas EKTÄKS-s. Nimelt on mõlema vastutuse puhul õiguslikult

---

¹⁰⁰ RKKKo 3-1-1-46-09, p 10.3, 10.5.

¹⁰¹ *Ibidem*, p 9.

¹⁰² RKTCo 3-2-1-36-17, p 12.

¹⁰³ *Ibidem*.

reguleeritud nii ärisaladuse ebaseaduslik kasutamine, avaldamine kui ka saamine, kuigi õiguslikud tagajärjed on nendes õigusvaldkondades erinevad.

EKTÄKS § 5 lg 1 reguleerib ärisaladuse ebaseaduslikku saamist, mis on direktiivis küll mainitud ärisaladuse omandamisena (artikkel 4), kuid praktikas on selle all mõeldud olukordi, kus isik teeb ärisaladuse saamiseks ühepoolseid samme (nt vargus või häkkimine). Ärisaladuse omandamine on võimalik järgmiste viiside kaudu - volitamata juurdepääs dokumentidele, esemetele, materjalidele, ainetele või elektroonilistele failidele, mis on ärisaladuse omaja seadusliku kontrolli all ja mis sisaldavad ärisaladust või millest saab ärisaladuse tuletada, või nende omastamine või kopeerimine.¹⁰⁴ Lisaks loetakse ärisaladuse ebaseaduslikuks omandamiseks ka olukordi, mis lähevad vastuollu ausa kaubandustava põhimõttega. TRIPS-lepingu artikli 39 lg 2 kohaselt peetakse ausa kaubandustavaga vastuolevateks tegevusteks lepingu rikkumist, usalduse kuritarvitamist ja rikkumisele kallutamist, mis ühtlasi hõlmab avaldamata teabe omandamist kolmanda isiku poolt, kes teadis või pidi teadma, et teabe hankimine kuulub seesuguse tegevuse alla.¹⁰⁵ Kehtiva regulatsiooni osas õiguskirjanduses ärisaladuse ebaseaduslikku saamist karistusseadustiku kommentaaride alusel analüüsitud veel ei ole ning samuti puudub ka uue seaduse osas asjakohane kohtupraktika käesoleva magistritöö kirjutamise seisuga, mistõttu ei ole võimalik reaalse elu näiteid tuua.

Ärisaladuse avaldamisena on eelkõige mõeldud ärisaladuse teatavaks tegemist teisele isikule, kas konkreetsele isikule või määratlemata isikute ringile. Eelmise KarS § 377 redaktsiooni puhul sai karistusõiguslik vastutus järgneda üksnes siis, kui andmete avaldamine toimus ettevõtja loata.¹⁰⁶ Kehtiv KarS § 377 regulatsioon aga sellist klauslit enam ette ei näe ja pärast direktiivi vastuvõtmist on seadusandja subjektide ringi laiendanud ehk ärisaladuse kuritarvitamisest saab rääkida ka tööstuspionaaži juhtumite puhul. Eesti õigusesse on üle võetud Euroopa Liidu direktiivi artikkel 4 lg 3, mida reguleerib siseriiklikult EKTÄKS § 5 lg 3. Selle kohaselt loetakse ärisaladuse kasutamine ebaseaduslikuks, nii juhul kui selle kasutamine või omandamine on toimunud isikute poolt, kes on selle kas ebaseaduslikult saanud, kui ka siis, kui kasutajateks või avaldajateks on isikud, kes on ärisaladuse saanud küll seaduspäraselt (nt tööleping), kuid rikuvad selle saladuse hoidmise kohustust või siis sellega seotud kasutuspiirangut. Karistusõiguse kommentaaride kohaselt peetakse ärisaladuse ebaseaduslikuks kasutamiseks ärisaladuse õigustamatut tarvitamist subjekti enda poolt.¹⁰⁷ KarS §

---

¹⁰⁴ EL direktiiv 2016/943, 08.06.2016, artikkel 4.

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/4.1.

¹⁰⁷ *Ibidem*, § 377/4.3.

377 mõttes on ärisaladuse avaldamine ja kasutamine alternatiivsed teokoosseisud, s.o avaldamisega ei pea ilmingimata kaasnema ka ärisaladuse kasutamine. Teokoosseisu subjektiivne pool on täidetud, kui informatsioon on näiteks avaldatud andmete saatmisega.¹⁰⁸ Eelmise regulatsiooni alusel, kus oli selgelt kirjas nõue „ilma tööandja loata“ tuli arvestada, et kui andmed edastatakse iseendale, siis koosseis täidetud ei ole ehk kehtib ikkagi eeldus, et andmete edastamise fakt kui selline on täidetud, kui neid edastatakse kolmandale isikule.¹⁰⁹ Küll aga kehtiva KarS § 377 sõnastuse kohaselt võib autori arvates kuriteokoosseis olla täidetud ka juhul, kui isik edastab iseenda e-maili postkasti andmebaasi, mis vastab ärisaladusena määratletava teabe kõikidele tunnustele.

2.4. Saladuses hoidmise kohustuse tähtaeg

Karistusõiguslik vastutuse alus ärisaladuse kuritarvitamise korral ei sisalda informatsiooni selle kohta, et kui kaua on vajalik ärisaladusena kvalifitseeritud informatsiooni saladuses hoida. Küll aga seab ärisaladuse olemus ajalise piiri, kuna suur osa ärisaladusena käsitletavast teabest kaotab aja jooksul oma väärtust ning lakkab olemast ärisaladus.¹¹⁰ Autori arvates saab saladuses hoidmise kohustust seostada TRIPS-lepingu artikli 4 lg 2 punktiga b ning EKTÄKS §-s 5 lg 2 p 2 välja toodud ärisaladuse kaubandusliku väärtuse tingimusega.

Ärisaladuseks saab kvalifitseerida teavet, millel on kaubanduslik väärtus. Ettevõtjad soovivad ärisaladusena üldjuhul määratleda informatsiooni, mille avalikustamine võib konkurendile turul eelise anda, näiteks võib see olla seotud uue teenuse/toote väljatöötamise protsessiga või informatsiooniga uue turunduskampaania kohta, mida soovitakse salajas hoida. Küll aga tuleb meele pidada, et teabe kaubandusliku väärtuse kriteerium on ajas muutuv ehk aja möödudes ei pruugi enam vajadust olla teatud teavet salajas hoida, kuna sellel teabel puudub ettevõtja jaoks soovitud kasutegur – informatsioon on avalikkusele juba teada ning see ei paku huvi ka konkurentidele või teisalt võib olla muutunud ettevõtte strateegia, mistõttu puudub vajadus toote/teenuse kohta käivat informatsiooni enam salajas hoida.

Ärisaladuse hoidmise kestus on oluline asjaolu, kuna inimesed vahetavad sageli töö- ja teenistuskohti.¹¹¹ Töösuhete puhul määratletakse üldjuhul ärisaladusena kvalifitseeritav teave

---

¹⁰⁸ RKKKo 3-1-1-46-09, p 10.5.

¹⁰⁹ *Ibidem*.

¹¹⁰ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/24.4.

¹¹¹ *Ibidem*.

töölepingus või siis asjakohastes sise-eeskirjades. Ärisaladusena hoitav teave on iga ettevõtja enda määratleda ning ettevõtja saab ise valida, milliseid meetmeid ta selle kaitseks ettevõtte siseselt rakendada soovib. Üldjuhul on praktikas hea, kui ärisaladusena määratletav teave on kirjalikult fikseeritud, et hiljem oleks võimalik asjaolusid lihtsamini tõendada (nt töölepingus või sise-eeskirjades). Töölepingu puhul on tegemist eraõigusliku lepinguga ja seal kehtib lepinguvabaduse põhimõte. Tööandja võib seega soovi korral lepingus sätestada konkreetse tähtaja, mille jooksul töötaja ärisaladuse hoidmise kohustus kehtib ning kui töötaja selle aja jooksul lepingus sätestatud kohustust rikub, võib tegemist olla ärisaladuse kuritarvitamisega. Lepingus võib kokku leppida ärisaladuse kuritarvitamise korral ka leppetrahvis. Kui aga tööandja on otsustanud ärisaladuses hoidmise jaoks kehtestada konkreetse tähtaja ja määratleb selle ka lepingus, siis peale sätestatud tähtaja möödumist kaob ära ärisaladuse ebaseaduslikkuse alus selle kuritarvitamiseks töötajate poolt.

Kui võrrelda ärisaladuses hoidmise kohustust pangasaladusega, siis pangasaladuse hoidmise kohustus jääb kehtima ka siis, kui kliendi ja panga vahel tehingulisi suhteid enam ei ole, ühesõnaga võivad sellised kohustused jääda kehtima ka peale kliendi surma.¹¹²

2.5. Vahekokkuvõte

Võttes senikirjutatu kokku, siis ärisaladuse kuritarvitamise puhul on seadusandja ette näinud kehtivas õiguskorras nii tsiviil- kui ka karistusõiguslikud võimalused ärisaladuse kaitsmiseks. Karistusõiguslik kaitse on sätestatud KarS §-s 377 ning tsiviilõiguslikud õiguskaitsevahendid EKTÄKS-s. Karistusõigusliku regulatsiooni vajalikkust näitlikustab, et KarS § 377 puhul on ühelt poolt on vajalik kaitsta kollektiivseid õigushüvesid, milleks on riiklik tasand ehk majanduse areng ühiskonnas ning teisalt on kaitstud individuaalsete õigushüvedena ettevõtjatele võimalused majanduskeskkonnas toimetamisel, ilma et selleks kasutataks ebaausaid võtteid oma konkurentide ees.

Toimunud muudatuse raames ärisaladuse mõiste defineerimisel, on muutunud ka kuriteokoosseisu KarS § 377 sõnastus ja ühtlasi ka selle sisu. Uue sõnastuse alusel pakub säte laialdasemat kaitset ärisaladuse kuritarvitamise korral, kui seda tegi varasem KarS § 377 regulatsioon, kuna nüüd reguleeritakse selle alusel ka tööstuspionaaži juhtumite käigus toimunud ärisaladuste kuritarvitamisi, mitte üksnes töö- ja ametisuhetes toimunud ärisaladuste

---

¹¹² Penn, G. A., Shea, M., Arora, A. The Law Relating to Domestic Banking. London, 1987, lk 41.

kuritarvitamisi. Lisaks on uue sätte alusel kriminaliseeritud ka ärisaladuse saamine, varasemalt oli vastutusele võtmine võimalik vaid ärisaladuse ebaseadusliku avaldamise ja kasutamise korral.

Kohtupraktika analüüsimisel selgus, et KarS § 377 lg 1 koosseisu raskuskese asub ärisaladuse mõiste defineerimisel, mitte ülejäänud sätte koosseisutunnustel. Lähtudes EKTÄKS-s sätestatud vajalikest juhistest ärisaladuse mõiste defineerimisel, nähtub praktikas siiski, et ettevõtja määratletud ärisaladustele on õiguskaitsset keeruline saada, kuna tihtipeale ei suuda ettevõtjad ärisaladuse määratlemisel arvestada, et ärisaladusena määratletud teave peab ka sisu poolest olema ärisaladus ehk see teave ei saa olla üldteada ning kergesti kättesaadav avalikkusele ning oluline on ka, et ettevõtja astuks ise samme ärisaladuse kaitseks - võtaks ettevõtte siseselt kasutusele meetmeid, et tagada ärisaladuse saladuseks jäämine. Käesoleva töö kirjutamise seisuga ei ole küll KarS § 377 kommentaare uue sätte sõnastuse osas ilmunud, seega on autor tuginenud selles osas EKTÄKS-s reguleeritud tsiviilõiguslikule vastutusele ja analüüsinud kattuvate koosseisutunnuste puhul neid eelkõige TRIPS-lepingus väljatoodud selgituste alusel.

Kokkuvõttes on autor arvamusel, just ettevõtjate ja isikute jaoks, kes soovivad ärisaladuse abil väärtuslikule teabele kaitset pakkuda, on oluline, et nad suudaksid seaduses määratletud tingimusest aru saada, neid praktikas ehk ettevõtluses järgida. Töö autor on seetõttu arvamusel, et siinkohal võiks reaalses elus abiks olla juhend või juhised, mis sisaldaks endas erinevaid näiteid, missugust teavet on erinevates ettevõtetes ärisaladusena määratletud ja mille osas on täidetud kõik seaduses ette nähtud nõuded, et oleks võimalik rääkida õiguslikku kaitse pakkumisest ärisaladuse kuritarvitamise korral.

3. ÄRISALADUSE SALADUSES HOIDMINE

3.1. KarS § 377 subjektiivsete tunnuste analüüs

Karistusõiguses peab olema tegu kantud inimese tahtest ehk tegemist on finalistliku teomõistega. Finaalsus rajaneb inimese võimes oma põhjusliku iseloomuga teo tagajärge teatud määralgi ette näha ja vastavate vahendite kasutamisega põhjuslikku ahelat juhtida ning tagajärge mõjutada.¹¹³ Finalistliku süüteomõiste omaksvõttu positiveerib Eesti karistusõiguses KarS § 12.¹¹⁴ Teo subjektiivsed tunnused iseloomustavad toimepanija enda suhtumist teosse. Teo subjektiivne külg näitab, kas ja mil viisil on isiku poolt toimepandud objektiivsed asjaolud seotud tema sisemaailmaga.¹¹⁵ KarS § 16 lg 1 kohaselt on kolm tahtluse liiki – kavatsetus, otsene ja kaudne tahtlus.

KarS § 377 eeldab subjektiivsest küljest tahtlust kõigi koosseisuasjaolude suhtes, koosseis on täidetud, kui isik on teo toime pannud vähemalt kaudse tahtlusega ja lisaks peab isik tegutsema ärilisel (s.o kasu saamise) või kahju tekitamise eesmärgil, seega kavatsetult.¹¹⁶ Tegemist on mittekongruentse süütekoosseisuga, mille puhul ulatub täideviijal subjektiivselt esinev eesmärk kaugemale objektiivsetest koosseisutunnustest¹¹⁷ ehk tahtlus peab küll KarS § 377 puhul hõlmama ainult objektiivse koosseisu asjaolusid (ärisaladuse ebaseaduslik avaldamine, kasutamine või saamine), kuid lisaks on vajalik tuvastada ka subjektiivsest küljest üks tunnus - eesmärk.¹¹⁸ Seega ei ole ärisaladuse kuritarvitamise subjektiivse koosseisu täitmise puhul oluline, et ärisaladuse omaja oleks saanud kahju või ärisaladuse kuritarvitaja oleks saanud kasu ärisaladuse saamisest, kasutamisest või avaldamisest. KarS § 377 lg 1 objektiivse koosseisu täitmiseks piisab, kui isik on kaudse tahtlusega ärisaladuse saanud, seda kasutanud või avalikustanud teisele isikule. Kavatsetust nõuab vaid subjektiivses koosseisus olev täiendav tunnus, s.o. teo toimepanemine ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Isik paneb teo toime kaudse tahtlusega, kui ta peab võimalikuks süütekoosseisule vastava asjaolu saabumist ja möönab seda (KarS § 16 lg 3). Kaudse tahtluse puhul ei pruugi isik küll tagajärje saabumises kindel olla, kuid tagajärje saabumine on tõenäoline, kuna isikul on olemas teatud psüühiline

¹¹³ Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010, lk 217

¹¹⁴ *Ibidem*, lk 277.

¹¹⁵ *Ibidem*, lk 275.

¹¹⁶ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 377/6.

¹¹⁷ *Ibidem*, § 199/30.1. RKKKo 1-18-4372, p 27.

¹¹⁸ Sootak, J. (viide 113), lk 290.

suhtumine oma teosse.¹¹⁹ Ärisaladuse kuritarvitamise koosseisu subjektiivse külje osas KarS § 377 järgi on töö autori arvates oluline analüüsida olukorda, kui isik saab ärisaladusest teada ning otsustab seda, kas kasutada või avalikustada, siis millised motiivid võivad olla isiku tegutsemise taga?

Käesoleva peatüki raames on analüüsimisel KarS § 377 subjektiivne koosseis ja autor otsib vastuseid küsimustele. Kuidas ja mille alusel peaks isik teadma, et temani jõudnud andmeid on vajalik käsitleda ärisaladusena? Kelle kohustuseks ettevõttes on töötajaid teavitada ärisaladuse olemasolust ja selle suhtes kehtivatest reeglitest? Kas selline kohustus võiks tuleneda seaduses sätestatud hoolsus- ja lojaalsuskohustusest, mis on kehtestatud juhtorgani liikmete suhtes?

3.1.1. Tahtluse erinevad küljed - intellektuaalne ja voluntatiivne külg

KarS § 16 lg 1 kohaselt on tahtlusel kolm liiki, lõigetes 2-4 sätestatud tahtluse liikide legaaldefinitsioonidest nähtub, et erinevad tahtluse liigid kujutavad endast sama intellektuaalse ja voluntatiivse elemendi eri ilmnemismorme.¹²⁰ Riigikohtu kriminaalkolleegium on 04. juuni 2007. aasta lahendis 3-1-1-13-07 seda seisukohta kinnitanud - „Tahtlus koosneb kahest elemendist: intellektuaalsest küljest, ehk koosseisuasjaolude teadmisesest ning voluntatiivsest küljest, ehk koosseisuasjaolude tahtmisest. Intellektuaalne element on küll tahtluse minimaalne eeldus, kuid pelgalt süüteokoosseisule vastava asjaolu võimalikuks pidamine ei võimalda KarS § 16 lg 4 kohaselt teha järeldust tahtluse olemasolust. Selleks on nimetatud sätte kohaselt täiendavalt vajalik koosseisule vastava asjaolu saabumise möönmine, mida tuleb mõista kui isiku poolt võimaliku tagajärje heakskiitmist, selle saabumisega soostumist. Voluntatiivse elemendi tuvastamine on kaudse tahtluse tõdemiseks otsustava tähtsusega, sest just selle kaudu piiritletakse kehtivas karistusõigusdogmaatikas kaudset tahtlust kergmeelsusest. Kaudse tahtluse puhul isik küll ei pürgi otseselt tagajärje saavutamisele, kuid möönab selle saabumise võimalikkust. Kergemeelsuse puhul aga loodab isik tähelepanematuse või kohusetundetuse tõttu tagajärje mittesaabumisele.“¹²¹ Kaudse tahtluse puhul on voluntatiivne element nõrgema intensiivsusega, kui see on otsese tahtluse korral. Oluline on teada, et tahtluse tuuma moodustab tahtluse intellektuaalne element, kuna teo toimepanemiseks peab isik teadma mingeid välismaailma asjaolusid.¹²²

---

¹¹⁹ *Ibidem*, lk 275.

¹²⁰ *Ibidem*, lk 280-282.

¹²¹ RKKKo 3-1-1-13-07, p 12.

¹²² Sootak, J. (viide 113), lk 280-282.

Tahtluse kui õigusmõiste eesmärgiks on toimepanija psüühiliste protsesside kirjeldamine karistusõiguse jaoks. Esimeseks küsimuseks, millele on vaja vastata – kas ja mil määral oli toimepanija teadlik oma käitumise koosseisupärasusest. Kui eelpool nimetatud küsimusele saab vastata jaatavalt, tuleb järgmisena kindlaks teha, milline oli isiku suhtumine toimepandusse tahtelisest küljest.¹²³

Tahtluse tuvastamiseks peavad esinema selle intellektuaalne element ehk koosseisupärase asjaolude teadmine ja voluntatiivne element ehk koosseisupärase asjaolude tahtmine.¹²⁴

Kuidas aga peaks isik teadma, et teatud andmeid on vajalik ärisaladusena käsitleda? Kas isik peaks oma igapäevaseid tööülesandeid täites sellest ise aru saama või on ärisaladusena määratletud teabe puhul ikkagi vajalik tööandjapoolne konkreetne teavitamine ja selgitustöö töötajatele?

Kui pöörata tähelepanu töölepingulistele suhetele olukorras, kui ettevõtja on määratlenud ettevõttes ärisaladusena hoitava teabe, siis tulenevalt TLS §-st 5 on tööandjal kohustus töötajat teavitada töötingimustest, sealhulgas tuleb TLS § 6 lg 3 järgi tööandjal töötajale teatada ka saladusena määratletud teabe sisu. Seega on tööandjatele seaduses ette nähtud teavitamiskohustus töölepingulistes suhetes. Kas töötaja pikajaline kogemus ühes ettevõtlusvaldkonnas võib vähendada tööandja suhtes kehtestatud teavitamiskohustust? Kas töötaja pikaajaline töökogemus ühes tegevusvaldkonnas annab aluse, mistõttu peaks töötaja suutma iseseisvalt eristada informatsiooni, mis on mõeldud vaid ettevõttesiseseks kasutamiseks informatsioonist, mida üldjuhul võib avalikkusega jagada? Töö autor on siinkohal arvamisel, et pikajaline kogemus võib küll teatud määral anda ühe ettevõtte tegevusvaldkonnast ülevaatliku pildi, kuid siiski ei saa pelgalt selle alusel vähendada tööandjate seadusest tulenevat kohustust teavitada töötajaid töötingimustest (sh ärisaladusena määratletud teabe sisust) ja tähelepanu tuleks pöörata asjaolule, et ärisaladuse kuritarvitamisega võib praktikas tegemist olla ka juhtudel, kui tööandja ei ole töötajaid teavitanud ärisaladusena määratletud teabe olemasolust, kuid töötaja on siiski saanud mingist allikast teada, milline teave on selles ettevõttes ärisaladusena määratletud. Lisaks võib isikutel olla erinev suhtumine oma tööülesannete täitmisesse, seega üldistavat järeldust, vaid pikaajalise töökogemuse pinnalt ühes ettevõtlusvaldkonnas autori arvates alusel teha ei tohiks.

---

¹²³ *Ibidem*, lk 282.

¹²⁴ RKKKo 1-17-5883, p 13; RKKKo 3-1-1-20-09, p 9.2.

Oluline on, et tahtluse nn teadmise ja tahtmise külge ei saa käsitleda teineteisest isoleeritult, vaid tegemist on tunnustega, mis on omavahel nn sõltuvussuhtes. Kui isik loob teadlikult sellise kausaalhela kulgemise, mille käiku ja tagajärgi ta ei suuda, oska ega ka taha kontrollida, kiidab ta need tagajärjed kaudse tahtluse tähenduses samal ajal ka heaks.¹²⁵

Voluntatiivne element tahtluse juures tähistab psühholoogilist implussi, käitumist taganttõukavat jõudu. Selle puhul peab teo toimepanija KarS §-s 377 sätestatud tegu tahtma ka tegelikkuses toime panna. Tahtmise element tähendab seda, et teo toimepanija pelgalt ei kujuta ette teo toimepanemist, vaid teeb sisemiselt otsuse selle toimepanekuks. Praktikas saab seda näitlikustada olukorraga, kus isikuni jõuavad dokumendid, mis sisaldavad ärisaladust (nendel on märge „konfidentsiaalne“) ning kui isik näeb seda märget dokumentidel, siis ta paneb need eemale ja ei soovi teada saada, et mida need dokumendid endas sisaldavad. Seega isik teeb teadliku otsuse, mitte tutvuda dokumentide sisuga. Kui genereerida näitlik olukord teistsugustel alustel, et isiku lauale jõuavad „konfidentsiaalse“ märkega dokumendid ning isik otsustab siiski uurida, et mida antud märkega dokumendid sisaldavad, siis on põhimõtteliselt isik langetanud otsuse nende dokumentidega tutvumise kasuks, vaatamata sellele, et dokumentidel oli märge „konfidentsiaalne“. Küll aga tuleb siinjuures meeles pidada, et pelgalt märge „konfidentsiaalne“ ei muuda dokumentides sisalduvat teavet ärisaladuseks, teave peab selleks olema ka sisu poolest ja karistusõiguslik vastutus järgneb ikkagi siis, kui selle teabega tutvumine on olnud ebaseaduslik.

3.2. Ettevõtja võimalused ja raskused ärisaladuse määratlemisel

Ärisaladuse defineerimine ning sellele kaitse tagamine on seotud konkreetse ettevõtte ja ettevõtlusvaldkonnaga eraldi. Ärisaladusena informatsiooni määratlemine ei ole ettevõtja kohustus, mis tuleneks seadusest, vaid selline vajadus ning soov saab tulla vaid ettevõtja enda poolt, kes leiab, et ettevõtte jaoks on olemas väärtuslik teave, mida ei tohiks iga inimene teada, mistõttu on vajalik teatud informatsiooni salajas hoida, pakkudes sellele väärtuslikule informatsioonile kaitset ärisaladuse näol. Seega peab iga ettevõtja ise suutma enda jaoks välja mõelda, missugune teave on tema ettevõtte tegevusvaldkonda silmas pidades oluline ehk mille vastu võib tema konkurentidel huvi olla. Küll aga tuleb meeles pidada, et kuigi ettevõtja pädevuses on määratleda missugust informatsiooni ta ärisaladuseks loeb, samas ei tähenda see automaatselt seda, et tegemist on ärisaladusega, kuna viimase määratlemisel tuleb lähtuda

---

¹²⁵ RKKKo 3-1-1-76-16, p 17.

objektiivsest olukorrast, mitte üksnes ettevõtja subjektiivsest tahtest. Subjektiivselt peab teave olema ärisaladusena määratletud ja omaja poolt sellisena kaitstud. Objektiivselt tuleb tuvastada, et teabe sisu ei ole üldsuse jaoks teada ning et teabe sellisena hoidmine omab teatavat objektiivset väärtust.¹²⁶ Kui ettevõtja on enda jaoks kindlaks teinud, mis on tema jaoks ärisaladus, tuleb tal otsustada, millisel viisil oleks seda kõige efektiivsem teha. Kas kasutada selleks erinevad programme või määratleda hoopis dokumentides, on ettevõtja enda valik. Ettevõtted võivad kehtestada ka sisemisi reegleid ärisaladusega ümberkäimiseks, näiteks märgistatakse ärisaladust sisaldavad dokumendid eraldi märkega („ärisaladus“ või „konfidentsiaalne“). Üldjuhul defineeritakse praktikas ärisaladusena kvalifitseeritav informatsioon, kas lepingutes või sise-eeskirjades, kust on võimalik töötajal saladuses hoiatava teabe sisuga tutvuda ning kinnitada enda allkirjaga, et ta on dokumentides sisalduva teabega tutvunud ning ühtlasi võtab dokumentide allkirjastamisega endale ärisaladuse hoidmise kohustuse. Samas võib selleks tänapäeval kasutada ka märksa uuenduslikumaid viise, näiteks erinevaid tehnoloogilisi lahendusi, sõltuvalt sellest, et missugused on ettevõtja võimalused ja soovid ärisaladusena määratletud teavet saladuses hoida.

Kuidas aga käituda olukorras, kui töölepingus on konfidentsiaalsuskohustus laiemalt määratletud ning tekib küsimus, et kumb dokument – s.o kas tööleping või käskkiri – prevalveerib? Ringkonnakohus on seda olukorda oma 09. mai 2005 otsuses 1-15-8331 analüüsinud ning jõudnud seisukohale, et „antud kaasuses olid käskkirjas ette nähtud üldised nõuded, mis seostusid ärisaladusega (mille alla kuulus andmebaasides olev informatsioon) ning käskkirjas oli kirjas, et ärisaladuse tagamise meetmed määratakse töötajate lepinguliste suhete reguleerimisega, mis seonduvad ettevõtte käsutuses oleva konfidentsiaalse info kasutamisega. Käskkirja kohaselt on tarkavaras sisalduvate andmete ja tarkavarast tehtavate väljatrükkide puhul tegemist ärisaladust sisaldava konfidentsiaalse informatsiooniga. Käesoleval juhul oli töölepingus selgelt määratletud, et töötaja kohustus on hoida tööandja ärisaladust, seega prevalveerib tööleping käskkirja ees“.¹²⁷

Töö autor on arvamusel, et kui ettevõtjate võimuses on määratleda ärisaladusena hoitavaid teavet, peaks olema just nende kohustuseks töötajate teavitamine, kuidas tuleb ärisaladust sisaldava informatsiooni ning seda sisaldavate dokumentidega ümber käia.

---

¹²⁶ TlnRnKo, 09.05.2016, 1-15-8331, p 5.3.

¹²⁷ *Ibidem*, p 5.4.

Kas teavitamise kohustus võiks olla seotud ja tuleneda juhtorgani liikmete suhtes kohalduvast hoolsus-ja lojaalsuskohustusest? Juhtorgani liikmete kohustused – hoolsus ja lojaalsus on sätestatud äriseadustikus, täpsemalt määratleb ÄS § 187 lg 1 juhatuse liikme hoolsuskohustuse ja ÄS § 327 lg 1 nõukogu liikme hoolsuskohustuse. Tegemist on üldiste kvaliteedinõuetega juhatuse liikme tegevusele, millele peavad juhatuse liikme toimingud igal ajal vastama. Juhtorgani liikmete ülesandeks on parimal viisil ja enda äranägemisel omanike investeringu väärtuse suurendamine.¹²⁸ Hoolsuskohustuse olemus ehk kohustuste täitmine korraliku ettevõtja hoolsusega leiab toonitamist ka Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi TsÜS) §-s 35¹²⁹, mille sisusse kuulub muuhulgas kohustus olla informeeritud osaühingu tegevusest ja saada selle kohta teavet.¹³⁰ Selle kohaselt peavad juriidilise isiku juhtorgani liikmed oma seadusest või põhikirjast tulenevaid kohustusi täitma juhtorgani liikmelt tavaliselt oodatava hoolega. Äriühingu juhatuse liikme hoolsuskohustus tähendab senise kohtupraktika põhjal eelkõige seda, et juhatuse liige peab tegutsema heas usus ja ühingu huvides, samuti olema otsuste vastuvõtmiseks piisavalt informeeritud ega tohi ühingu jaoks võtta põhjendamatuid riske. Kui juhatuse liige ei tegutse hoolsusega, mida mõistlik inimene selles ametis sarnastel tingimustel ilmutaks, võib teda pidada hoolsuskohustust rikkunuks, kuid ainuüksi ühingu jaoks negatiivse tagajärje saabumisest ei saa veel rikkumist järeldada.¹³¹

Seega on töö autor arvamusel, et kuna äriühingute juhtorganite kohustuseks on tegutseda ühingu huve silmas pidades, siis ärisaladuse saladuses hoidmise tagamine ning samuti selle määratlemine mängivad olulist rolli ettevõtte majandusliku arengu teekonnal ning konkurentsieelise saavutamisel ja säilitamisel.

3.3. Eksimus õigusvastasust välistavas asjaolus

Nii süüteokoosseisul kui ka õigusvastasusel on üks eesmärk, milleks on väljendada teo ebaõigust. Õigusvastasuse tasand näitab, kas koosseisupärane tegu on õigusvastane või õiguspärane, st kas tegu on kehtivate seadustega kooskõlas või hoopis nendega vastuolus.¹³² „Kooseisupärane teo õigusvastasust eeldatakse ja seesugune eeldus tuleneb sellest, et seadusandja on süüteokoosseisu dispositioonis kirjeldanud tegu, mida tuleb üldjuhul pidada

---

¹²⁸ Madisson, K., (jt) Juhatuse liikme vastutus. Tallinn: Äripäeva kirjastus 2014, lk 35.

¹²⁹ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216... RT I, 06.12.2018, 3.

¹³⁰ RKTko 2-18-11036, p 5.

¹³¹ RKKKo 3-2-1-54-17, p 13.1.

¹³² Sootak, J. (viide 113), lk 332.

ebaõigeks; üksnes erandjuhtudel saab öelda, et koosseisupärases teos ebaõigust ei sisaldu.¹³³ Siinkohal on oluline välja tuua ka õiguskorra ühtsuse põhimõte, millest tulenevalt ei saa karistusõigus lugeda keelatuks ja karistatavaks seda, mis on teises õigusharus lubatud.¹³⁴

Käesolevas alapeatükis on analüüsimisel üksnes eksimus õigusvastasust välistavas asjaolus. Tegemist võib olla olukorraga, kus isik eksib toimepandud teo puhul õigusvastasust välistavas asjaolus või olukorraga, kus isik on arvamusel, et toimepandud teo puhul puudub õigusvastasust välistav asjaolu.

Praktikas võiks tegemist olla juhtumiga, kus teo toimepanija arvab ekslikult, et ettevõtja on andnud talle loa ärisaladust kasutada. Sellisel juhul arvab isik, et tema koosseisupärane tegu, KarS § 377 lg 1 puhul, ärisaladuse kasutamine, on põhimõtteliselt lubatav. Isik eksib teo asjaoludes, kuid need asjaolud ei puuduta koosseisu, vaid järgmist astet ehk õigusvastasust.¹³⁵ Esimust õigusvastasust välistavas asjaolus reguleerib KarS § 31, mis jääb õiguslikult keelu- ja koosseisueksimuse vahele, kuid sarnaneb siiski rohkem koosseisueksimusega, kuna puudutab eksimust faktilistes asjaoludes. „KarS § 31 lg 1 esimene lause sätestab, et tahtlik tegu ei ole õigusvastane, kui isik seda toime pannes kujutab endale ekslikult ette asjaolusid, mis välistaksid teo õigusvastasuse.“¹³⁶

Kas eelnevalt toodud näitel puhul võiks ettevõtja kui ärisaladuse omaniku luba olla vaadeldav kui õigusvastasust välistav asjaolu? Nimelt on KarS § 377 kaitstavaks õigushüveks kollektiivsete hüvede kõrval ka individuaalhüve. Individuaalseteks hüvedeks on ärisaladuse kuritarvitamise puhul eelkõige aktsionäride või osanike huvid ärisaladuse hoidmisel ning oma loomuselt on individuaalhüve käsutatav. Ärisaladuse omajal on õigus ise vabalt otsustada, et kellele ta annab loa ärisaladust avaldada ja kellele mitte. Õigusteooria kohaselt ollakse antud olukorra puhul arvamusel, et kuigi valdaja loal leiab aset õigushüve kahjustamine, on olemas ka koosseisupärane tegu. Kui isik, antud juhul ärisaladuse omaja, annab oma hüve kahjustamiseks vabaks, ei tähenda see seda, et süüteo koosseis puudub, vaid lihtsalt õiguskord tunnistab sellise teo puhul isiku teo karistusõiguslikult relevantseks, kuid siiski sallib teatud asjaoludel selle toimepanemist kui õigushüve kandja vaba otsust. Põhiõiguste teooria kohaselt tunnistab riik isiku õigust oma õigushüvesid ise käsutada, kuna isikule kuulub põhiseaduslik õigus vabale eneseteostusele, vabadusele ja isikupuutumatusel, kuid samas on isik kohustatud

¹³³ RKKKo 3-1-1-108-13, p 8.

¹³⁴ Sootak, J. (viide 113), lk 334.

¹³⁵ Sootak, J. (viide 113), lk 340.

¹³⁶ RKKKo 3-1-1-108-13, p 14.

arvestama ka teiste isikute õiguste, huvidega ning seadustega.¹³⁷ Isikul, kes loa annab, peab selleks ka õiguslik alus olema ning luba peab olema antud isiku vaba tahte avalduse ning otsuse alusel, mitte ei tohi see olla antud ähvarduse mõjul. Lähtudes eeltoodust, võib praktikas, kus isik ekslikult arvas, et ta on ärisaladuse avaldamiseks ärisaladuse omaja luba, olla tegemist õigusvastasust välistava asjaoluga. Tuginedes eeltoodule, on töö autor arvamusel, et ärisaladuse kuritarvitamise koosseisu puhul oleks ärisaladuse omaja luba käsitletav õigusvastasust välistava asjaoluna. Küll aga palub töö autor konstrueeritud elulisse olukorda suhtuda kriitiliselt, kuna KarS § 377 lg 1 koosseistunnus „ebaseaduslikkus“ võib isiku vastutusele võtmise võimalikkuse KarS § 377 lg 1 alusel välistada juba teo objektiivse koosseisu analüüsimise tasandil.

Lisaks on KarS § 377 lg 1 koosseisu puhul oluline tähelepanu pöörata asjaolule, et koosseis sisaldab normatiivset tunnust „ebaseaduslik“, mille puhul ei ole tegemist pelgalt konkreetset koosseisutunnust iseloomustava tunnusega, vaid KarS § 377 lg 1 puhul iseloomustab see tervet koosseisutegu.¹³⁸ Näiteks olukorras, kus isik teab, et temani on jõudnud ärisaladus, kuid isik on siiski arvamusel, et informatsiooni tuleb levitada ning ta ei ole teadlik, et ärisaladuse avaldamine on keelatud. Analüüsimaks, kas toodud näite puhul võiks tegemist olla õigusvastasust välistava asjaoluga, on vajalik rääkida lubatavuseksimusest. Lubatavuseksimuse puhul peab isik oma tegu põhimõtteliselt lubatavaks ning võimalik on olukorda analüüsida koosseisu-või keelueksimuse reeglite alusel. Antud olukorras ei ole isik teadlik oma teo õiguslikust keelatusest ja peab isik oma tegu ekslikult mingi faktilise asjaolu tõttu põhimõtteliselt lubatavaks. Tuginedes eeltoodule, on keelueksimuse korral vastus ikkagi selles, et üldjuhul on eksimus välditav ning isiku toimepandud tegu on õigusvastane.

3.4. Eksimus kuriteo asjaoludes

Kui isik ei saa aru oma teo tähendusest, siis ei ole võimalik ka rääkida tahtlikust käitumisest. Koosseisu-ja keelueksimus, mis on sätestatud KarS §-s 17, on omavahelises seoses. Kui tekib kahtlus, kas isik on eksinud süüteo koosseisule vastavas asjaolus, tuleb esmalt kontrollida, kas isikul oli teo toimepanemiseks olemas tahtlus või mitte. Kui kontrollimise käigus selgub, et isik ei tea tegu toime pannes asjaolu, mis vastab süüteo koosseisule, ei pane ta tegu toime tahtlikult KarS § 17 lg 1 kohaselt. Sellisel juhul vastutab isik seaduses sätestatud juhtudel ettevaatamatusest toimepandud süüteo eest. Kui aga kontrolli tulemusena selgub, et tegemist ei

---

¹³⁷ Sootak, J. (viide 113), lk 409-410.

¹³⁸ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 39/13.

ole koosseisueksimusega, tuleb kindlaks teha, kas isik pidi aru saama, et tema tegu on keelatud ja kas tegemist võiks sellisel juhul olla keelueksimusega KarS § 39 kohaselt? Isiku tegu ei saa üheaegselt analüüsida mõlema eksimuse alusel, kuna koosseisu- ja keelueksimus paiknevad deliktstruktuuri erinevatel astmetel¹³⁹, koosseisueksimus kuulub subjektiivse koosseisu tasandile, kuid keelueksimus aga süü tasandile.¹⁴⁰

3.4.1. Koosseisueksimus

KarS § 17 lg 1 kohaselt ei pane isik tegu toime tahtlikult, kui ta ei tea tegu toime pannes asjaolu, mis vastab süüteokoosseisule. Koosseisueksimuse puhul on tegemist olukorraga, kus isik ei tea mõnda faktilist asjaolu, mis vastab süüteokoosseisus kirjeldatud abstraktsetele tunnustele.¹⁴¹ Käesoleva magistritöö raames on analüüsimisel KarS § 377 lg 1 koosseis, mille objektiivne koosseis räägib ärisaladuse ebaseaduslikust saamisest, kasutamisest või avaldamisest. Subjektiivne koosseis on täidetud, kui isik paneb teo toime vähemalt kaudse tahtlusega KarS § 16 lg 4 kohaselt ning lisaks peab isik tegutsema ärilisel (s.o kasu saamise) või kahju tekitamise eesmärgil, seega kavatsetult KarS § 16 lg 2 järgi.¹⁴² Koosseisueksimus välistab vastutuse tahtliku süüteo eest ja kõne alla võib tulla vastutus ettevaatamatusest toimepandud teo eest.¹⁴³

Praktikas võib ette tulla olukordi, kus isikuni jõuab informatsioon, mis sisaldab endas näiteks ettevõtte ärisaladusi. Isik, kes selle informatsiooni saab, ei ole sellest asjaolust küll teadlik, kuid siiski otsustab ta saadud informatsiooni jagada (näiteks oma tuttavatele). Kas isik tuleks võtta vastutusele KarS § 377 lg 1 alusel? Kas antud juhul võib tegemist olla koosseisueksimusega KarS § 17 lg 1 alusel, kuna isik ei olnud teadlik, et temani jõudnud informatsiooni tuleks saladuses hoida ehk tegemist on ärisaladusega?

Koosseisueksimuse kontrollimisel tuleb tähelepanu pöörata teo toimepanijale. Tähelepanuta ei tohi jätta konkreetset isikut iseloomustavaid tunnuseid, milleks on isiku teadmised, oskused, kogemused ja üldine vaimne seisund.¹⁴⁴ Kui võtta arvesse isikuid iseloomustavaid tunnuseid, kas sellisel juhul oleks isik pidanud tulenevalt oma elukogemusest ja oskustest aru saama, et temani jõudnud informatsiooni puhul võiks olla tegemist ärisaladusega, mida avalikult jagada

---

¹³⁹ Sootak, J. (viide 113), lk 456.

¹⁴⁰ RKKKo 3-1-1-92-05, p 7.

¹⁴¹ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 17/1.

¹⁴² *Ibidem*, § 377/2.2.

¹⁴³ RKKKo 1-17-8179, p 18.

¹⁴⁴ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 17/5.1.

ei tohi? Kuidas oleks samasuguses olukorras käitunud tavapärane mõistlik isik? Eelmainitud näite puhul on töö autor arvamusel, et tavapärane mõistlik isik ei peaks hakkama sellises olukorras analüüsima missuguste andmetega tegemist võiks olla. Mõistlik inimene lähtuks antud olukorras sellest, et kui kellegil on soov ja tahe midagi kellegi teise eest saladuses hoida, siis käitutakse nende andmetega hoolikalt - neid ei jäeta järelvalveta ning nende saladuses hoidmise tagamiseks on võetud kasutusele vajalikud meetmed. Olukorras, kus isikuni jõuab informatsioon, mis võib olla ärisaladusena kvalifitseeritud, ei saa autori arvates nõuda teabe kontrollimist selle isiku poolt, kas tegemist võiks olla kellegi jaoks väärtusliku informatsiooniga või mitte.

Kas eelpool toodud näite puhul oleks mõistlik isik pidanud vajalikuks abi saamiseks pöörduma juristi poole, kes oleks talle olukorda selgitanud? Töö autor on seisukohal, et kuna isik ei saanud aru, et informatsioon, mis temani jõudis, on kvalifitseeritav ärisaladusena, siis tavapärasele mõistlikule isikule ei saa panna kohustust iga kahtluse korral oma murega õigusnõustaja poole pöörduda. Mis alustel oleks võimalik isikule ette heita, et kas ta on siiski teinud kõik vajaliku ning võimaliku, mis aitaks välja selgitada, et kuivõrd hoolikalt suhtus eksimuses olija õiguskorda? Oluline on hinnata, kas isikul oli objektiivselt põhjust kahelda oma teo õiguspärasuses¹⁴⁵ ja kas isik peaks sellises olukorras üles näitama kõrgendatud hoolsuskohustust? Olukorras, kus isikuni jõuab informatsioon ning ta ei ole teadlik, et tegemist on ärisaladusega, on töö autor arvamusel, et eelkõige võib tekkida küsimus sellest, kas isik on järginud oma tegemistes käibes ette nähtud vajalikku hoolt või mitte. Kui isiku kätte satuvad andmed, kas töötaja peaks oma tegevuste korral käituma nendega selliselt, et ta arvestab ettenägelikult oma tööandja eeldavate huvidega.

KarS § 377 lg 1 alusel saab isiku vastutusele võtta, kui isik on kasutanud, saanud või avalikustanud ärisaladust ebaseaduslikult, kui aga isik ei teadnud, et tegemist on ärisaladusena kvalifitseeritava informatsiooniga - kui faktiline asjaolu ei kuulu isiku ettekujutusse enda teost ja ta ei saa aru selle tähendusest, ei saa olla juttu tahtlikust käitumisest.¹⁴⁶ Kui isik ei tea, et tegemist on ärisaladusega, siis KarS § 17 lg 1 alusel on isiku tahtlus välistatud ja seeläbi ka süüteo koosseisu puudumise tõttu isiku vastutus üldse. Kohaldamisele võiks tulla isiku vastutusele võtmine teo toimepanemise eest ettevaatamatusest. Ärisaladuse kaitseks sätestatud karistusõiguslik norm ei näe ette isiku vastutusele võtmist ettevaatamatusest toimepandud teo

---

¹⁴⁵ RKKKo 3-1-1-33-16, p 21, 3-1-1-85-04, p 14.

¹⁴⁶ RKKKo 3-1-1-95-05, p 8.

eest, seega ei saa järgneda isiku vastutusele võtmist ettevaatamatusest toimepandud ärisaladuse kuritarvitamise eest.

Koosseisueksimuse korral saab rääkida ka ebasoodsast eksimusest.¹⁴⁷ KarS § 377 lg 1 puhul võiks see kohalduda olukorras, kus isik ekslikult arvab, et tegemist on ärisaladusega ja ta otsustab saadud informatsiooni kasutada ärilisel eesmärgil ehk kasu saamisel (näiteks enda ettevõtte alustamiseks), kuid hiljem selgub, et vaadeldav teave, mida isik enda äri ülestöötamisel kasutas, ei olnud tegelikult ärisaladus. Sellisel juhul on tegemist nn negatiivse eksimusega ja selle puhul võib järgneda isiku vastutus süüteokitse eest KarS § 25 kohaselt. KarS § 377 puhul katse osas otsene märgede puudub, küll aga on karistusseadustiku kommentaarides kirjas, et süütegu on lõpule viidud saladuse avaldamisega (ärisaladus on jõudnud teise isikuni) või kasutamise (teo toimepanija on ise ärisaladust rakendanud). Avaldamise puhul ei ole aga oluline, kas teine isik talle avaldatud ärisaladust kasutab või mitte.¹⁴⁸ Seega oleks ebasoodsas eksimuses olemise tagajärjeks isikule, kes ekslikult arvas, et kuritarvitab kellegi ärisaladust, vastutusele võtmine ärisaladuse kuritarvitamise katse eest.

3.4.2. Keelueksimus

Eelmises alapunktis jõudsimme järelduseni, et kui isik ei teadnud, et tegemist on ärisaladusega, siis vastutust KarS § 377 lg 1 alusel tahtliku teo eest ei järgne, kuna isik ei teadnud mõnda faktilist asjaolu, mis vastab süüteokoosseisus kirjeldatud abstraktsetele tunnustele.

Olukorras, kus isik teab, et temani on jõudnud ärisaladus (nt dokumendid, mis seda sisaldavad), kuid isik on arvamusel, et informatsiooni tuleb levitada, kuna infoühiskonnas niiviisi talitletakse ning ta ei ole teadlik, et ärisaladuse avaldamine on keelatud. Kas toodud näite puhul võiks tegemist olla keelueksimusega KarS § 39 kohaselt ehk isik ei oma teadmist oma teo õiguslikust keelatusest (isik ei teadnud õiguskorras olevat keelunormi või oli tal sellest vale arusaam)?

KarS § 39 lg 1 järgi puudub keelueksimuses oleval isikul süü üksnes juhul, kui eksimus on temale vältimatu.¹⁴⁹ „Süü välistamine KarS § 39 lg 1 järgi nõuab seda, et täidetud oleks kaks eeldust. Esiteks peab teo toimepanija olema õiguslikus eksimuses, nt pidama seaduslikuks

---

¹⁴⁷ Sootak, J. (viide 10), KarSK § 17/4.2.

¹⁴⁸ *Ibidem*, § 377/5.

¹⁴⁹ RKKKo 3-1-1-33-16, p 21.

sellist tegu, mis tegelikult on keelatud. Teiseks peab eksimus olema eksija jaoks vältimatu, teisisõnu ei välista mitte kõik õiguslikud eksimused isiku süüd.¹⁵⁰ Kui tegemist on vältimatu eksimusega, siis isiku süü on välistatud (KarS § 39 lg 1) ja välditava eksimuse korral vastutab isik üldkorras. Küll aga on seadusandja selles olukorras näinud, et tegemist on väiksema ebaõiglusega ning süüdlase karistust võib kergendada (KarS § 39 lg 2) või hoopis menetluse lõpetada otstarbekuse kaalutlustel.¹⁵¹

Eksimuse välditavuse hindamisel tuleb kindlaks teha, et kuivõrd hoolikalt suhtus eksimuses olija õiguskorda ja kas ta tegi kõik vajaliku ning võimaliku selgitamiseks välja vastava teo keelatus.¹⁵² Üldjuhul on keelueksimus välditav.¹⁵³ Kas eelpool toodud näite puhul oleks isik pidanud ise või nt asjatundjaga konsulteerides tulema selle peale, et tema tegu võib olla õigusvastane? Kohtupraktikas on välja selgitatud, et eksimuses olnud isikule saab ette heita olukorda, kui isik ei ole pöördunud nt õigusnõustaja või mõne muu spetsialisti poole.¹⁵⁴ Toodud näite puhul on töö autor arvamusel, et valdkonnad, kus informatsiooni soovitakse ärisaladusena kaitsta on spetsiifilised ja vahetegu, et missugune teave on ärisaladus ja missugune mitte, võib osutada küllaltki keeruliseks. Mida enesestmõistetavam on teo keelatus, seda vähem tõenäolisem on eksimus ning mida spetsiifilisem on valdkond, seda tõenäolisem on eksimus.¹⁵⁵ Kui isikul tekib kahtlus, siis peaks isik nõu pidama enda südametunnistusega ning arvestama, et selle juures tuleb arvestada ka teiste isikute huvidega, mitte ainult silmas pidama enda hüve ja huvisid.¹⁵⁶ Kas eelpool toodud näitel puhul oleks isik pidanud abi saamiseks pöörduma juristi poole, kes oleks talle olukorda selgitanud, et ärisaladusena kvalifitseeritud informatsioonile on tagatud kuritarvitamise korral õiguslik kaitse? Töö autor on seisukohal, et kui isikul tekib kahtlus, et tema käitumine võib kellegile kahju põhjustada või riivata teise isiku huvisid, siis tuleks ettevaatlikult käituda ning kontrollida oma tegevuse seaduslikkust, pidades nõu spetsialistiga, kes suudaks selles olukorras adekvaatset nõu anda.

Kohtupraktikas on välja toodud seisukoht, et kui isik tegutseb teatud spetsiifilises valdkonnas, peab ta endale seda valdkonda reguleeriva normistiku piisavalt selgeks tegema.¹⁵⁷ Üldjuhul on sellisteks valdkondadeks, kus on kasutusel ärisaladused, erinevad majandust puudutavad

---

¹⁵⁰ RKKKo 3-1-1-46-14, p 17.1.

¹⁵¹ RKKKo 3-1-1-29-11, p 14.

¹⁵² RKKKo 3-1-1-33-16, p 21.

¹⁵³ RKKKo 3-1-1-46-14, p 17.1.

¹⁵⁴ RKKKo 3-1-1-33-16, p 21.

¹⁵⁵ Sootak, J. (viide 113), lk 459.

¹⁵⁶ *Ibidem*, lk 463.

¹⁵⁷ RKKKo 3-1-1-33-16, p 21. 3-1-1-14-03, 13, 3-1-1-46-14, p 17.1.

tegevusvaldkonnad. Seega on töö autor arvamisel, et tegutsedes konkreetsetes valdkonnas, on vajalik end kurssi viia selle valdkonna nõuetega, mis hõlmab endas ka seda, et isik on teadlik ettevõtte majandustegevust reguleerivatest käitumiseeskirjadest.

Mis alustel on võimalik isikule ette heita, et kas ta on teinud kõik vajaliku ning võimaliku, mis aitaks välja selgitada toimepandud teo keelatust ehk kuivõrd hoolikalt suhtus eksimuses olija õiguskorda? Oluline on hinnata, kas isikul oli objektiivselt põhjust kahelda oma teo õiguspärasuses¹⁵⁸ ja kas isik peaks sellises olukorras üles näitama kõrgendatud hoolsuskohustust? Olukorras, kus isikuni jõuab informatsioon ning ta on teadlik, et tegemist on ärisaladusega, kuid otsustab ikkagi seda teavet jagada, on töö autor arvamisel, et isik oleks pidanud kontrollima, esiteks pidama endaga nõu, et kas tema selline käitumine võiks kaasa tuua tagajärgi, kas endale või kellegi teise jaoks või siis konsulteerima asjatundjaga selle teema osas.

3.5. Vahekokkuvõte

Isiku vastutusele võtmiseks KarS § 377 lg 1 alusel on vajalik, et isik oleks teo toime pannud tahtlikult. Koosseis on täidetud, kui isik paneb teo toime kaudse tahtlusega ehk peab tagajärje saabumist võimalikuks või mõnab seda. Kaudse tahtluse puhul ei pruugi isik küll tagajärje saabumises kindel olla, kuid kui isikul on olemas teatud psüühiline suhtumine oma teosse, on tagajärje saabumine ka tõenäoline. KarS § 377 puhul on oluline meeles pidada, et tegemist mittekongruentse süüteokoosseisuga, mille puhul ulatub täideviijal subjektiivselt esinev eesmärk kaugemale objektiivsetest koosseisutunnustest.

Isiku teo õigusvastasuse puhul kehtib eeldus, et koosseisupärase teo õigusvastasust eeldatakse. Töö autor püüdis KarS § 377 lg 1 osas konstrueerida elulisi näiteid lubatavuseksimuse osas, et analüüsida olukordi, kus on tegemist eksimusega õigusvastasust välistavas asjaolus. Tegemist võiks praktikas olla olukorraga, kus isik eksib toimepandud teo puhul õigusvastasust välistavas asjaolus või olukorraga, kus isik on arvamisel, et toimepandud teo puhul puudub õigusvastasust välistav asjaolu. Autor jääb seisukohale, et KarS § 377 lg 1 puhul on küllaltki keeruline elulisi näiteid konstrueerida, kuna koosseisutunnuse ebaseaduslikkus osas võib analüüs lõppeda juba objektiivse koosseisu tuvastamise tasandil.

---

¹⁵⁸ RKKKo 3-1-1-33-16, p 21, 3-1-1-85-04, p 14.

Töö autor on käesoleva peatüki lõpuks seisukohal, et raskuskese subjektiivse koosseisu puhul rajaneb samuti koosseisutunnusel „ärisaladus“, nagu selgus ka objektiivse koosseisu analüüsimise tulemusena eelmises peatükis. Nimelt peitub autori arvates subjektiivse koosseisu puhul tähtsus just selles, et kuidas ja kas peaks isik teadma, et temani jõudnud informatsiooni või teabe puhul on tegemist ärisaladusega. Mille alusel ja kas isik üldse peaks suutma eristada temani jõudnud informatsiooni igapäevaselt äritegevuses kasutatavast teabest ning olema sealjuures suuteline ise eristama, et kas tegemist on väärtusliku ning olulise teabega ettevõtja jaoks või mitte.

Koosseisutunnusel „ärisaladus“ rajaneb ka raskuskese, kui tuleb kontrollida koosseisu-ja keelueksimuse esinemist ärisaladuse kuritarvitamisel. Süüteooria kohaselt, mis tuleneb finalistikust süüteoõpetusest, tuleb isiku tahtlus tuvastada sõltumata isiku teadmisesest teo keelatuses (ebaõigusteadvus) või lubatavusest, ning vastupidi ebaõigusteadvuse puudumine ei välista isiku tahtlust.¹⁵⁹

Isik võib olla teo toime panna koosseisueksimuses, kui ta ei olnud teadlik, et temani jõudnud informatsiooni puhul, mida ta on otsustanud jagada, on tegelikult tegemist ärisaladusega. Kui isik ei tea teo koosseisulisi asjaolusid, ei saa juttu olla ka isiku tahtlikust käitumisest ning isiku vastutusele võtmine teo toimepanemise eest on võimalik vaid ettevaatamatusest toimepandud teo alusel. Küll aga ei ole kehtivas õiguses seadusandja ette näinud sellist võimalust, seega kui isik paneb teo toime koosseisueksimuses, ei järgne ärisaladuse kuritarvitamise puhul isiku vastutust KarS § 377 lg 1 alusel. Vastupidine on olukord, kus isik teab, et temani on jõudnud ärisaladusena määratletud informatsioon, kuid seda teades, otsustab isik ikkagi teavet jagada, arvates, et ärisaladuse avaldamine ei ole keelatud tegevus, tuleb isiku käitumist hinnata ja analüüsida, kas tema tegu oli välditav või mitte. Keelueksimuse hindamisel KarS § 39 lg 1 järgi on vajalik kindlaks teha, et kuivõrd hoolikalt suhtus eksimuses olija õiguskorda ja kas ta tegi kõik vajaliku ning võimaliku selgitamiseks välja vastava teo keelatuse.¹⁶⁰

Kokkuvõttes on autori arvates ärisaladuse mõiste defineerimisel oluline osa, et teada saada millistest motiividest on isiku tegutsemine kantud ning kuidas lahendada isiku vastutusele võtmise küsimus, seda nii subjektiivse koosseisu kui ka süü tasandil.

---

¹⁵⁹ Sootak, J. (viide 113), lk 458.

¹⁶⁰ RKKKo 3-1-1-33-16, p 21.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö põhiülesandeks oli analüüsida ärisaladuse mõiste sisustamist KarS § 377 lg-s 1 sätestatud kuriteokoosseisu tunnuseks. Teema olulisus ja problemaatika on päevakorras eriti töösuhete puhul, olukordades, kus ettevõtte endised töötajad lahkuvad vanast töökohast ja alustavad tööd samal ametipositsioonil uues ettevõttes või olukordades, kus endised töötajad otsustavad asutada ise uue ettevõtte samas tegevusvaldkonnas, kus eelmine töösuhe lõpetati. Paratamatult võivad nendes olukordades tõusetuda küsimused, kas uue ettevõtte loomisel on kasutatud eelmises töökohas juurdunud põhimõtteid ja tööprintsipe, mis olid määratletud ärisaladusena ning millele toetudes on võimalik kiiremini enda ettevõtte üles töötada. Ning juhtumid, kus töötaja, kes vahetab tööandjat, kasutab samal ametipositsioonil eelmise ettevõtja juures ärisaladusena määratletud informatsiooni enda tööülesannete täitmisel uues ettevõttes. Ärisaladusena kvalifitseeritud teavet võivad enda kasu silmas pidades kasutada ka ettevõtete mitmesugused koostööpartnerid.

Autori eesmärgiks oli käesoleva töö raames teada saada, kuidas on Eesti õiguskorras muutunud ärisaladuse mõiste defineerimine, pidades eelkõige silmas EKTÄKS-i, mis võeti vastu 2018. aastal seoses Euroopa Liidu direktiivis 2016/943 sätestatud nõudega ühtlustada ärisaladuste ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset Euroopa Liidu liikmesriikides. Kas Eesti õiguskorras on peale EKTÄKS-i vastuvõtmist ärisaladuse mõiste üheselt määratletud, millele saaksid õiguse rakendajad kohtupraktikas oma järelduste ning otsuste tegemisel toetuda ning ühtlasi, kas äriühingute juhtidel on selged juhised ärisaladuse mõiste selgemaks määratlemiseks ettevõttesiseselt. Lisaks oli autori eesmärgiks teada saada, kas kehtiv karistusõiguslik regulatsioon pakub piisavalt kaitset ettevõtjatele oma ärisaladuste kaitsmisel või mitte, analüüsides eelkõige, kas ärisaladuse mõiste on õigusemõistena korrektselt ning praktikas kasutamiskõlblikuna sätestatud. Magistritöö hüpotees oli püsitatud järgmiselt – ärisaladusele kaitse tagamine sõltub ettevõtja pingutustest ärisaladuse määratlemisel.

Püsitatud hüpoteesi kontrollimiseks oli vajalik analüüsida ja leida vastused küsimustele, mis on ärisaladus ning kuidas on ärisaladuse mõistet läbi aja määratletud. Lisaks oli oluline analüüsida ärisaladuse kaitse tähtsust ja vajalikkust tänapäeva ühiskonnakorralduses, miks on õiguskorras tähtis ärisaladuse kuritarvitamise korral karistusõiguslikult reageerida ning milliseid õigushüvesid kaitseb õiguskorras ärisaladuse kriminaliseerimine. Kuna töös keskenduti eelkõige karistusõiguslikule vastutusele, siis kuriteokoosseis, mille uurimisega autor tegeles,

oli KarS § 377 lg 1. Sellest tulenevalt oli vajalik analüüsida ärisaladuse kuritarvitamise ebaseaduslikkust ning omakorda kontrollida, et kuidas on ärisaladuse mõiste õiguskorras defineeritud. Töö keskendus ärisaladuse kuritarvitamise osas KarS §-le 377, püüdes selliselt sätte objektiivset ja subjektiivset koosseisu analüüsides välja selgitada ärisaladuse kuritarvitamise kuriteokoosseisu tunnused. Kuigi töös on puudutatud ka EKTÄKS-s sätestatud tsiviilõiguslikke õiguskaitsevahendeid, on autor neid kasutanud üksnes abistava materjalina KarS § 377 lg 1 süüteokoosseisu tunnuste väljaselgitamisel. KarS § 377 subjektiivse koosseisu puhul, uuris töö autor tahtluse erinevaid külgi ning analüüsis olukordi, kus tekib küsimus, kas on võimalik rääkida isiku tahtlikust käitumisest, siis kas üldse ja millistel võimalustel on võimalik isiku vastutusele võtmine KarS § 377 alusel.

Ärisaladuseks peetakse ettevõtja jaoks väärtuslikku informatsiooni, mida ei ole avalikustatud ning mille saladuses hoidmise tagamiseks on kasutusele võetud vajalikke meetmeid. Otsus ettevõttes teatud informatsiooni ärisaladusena määratleda on ettevõtja vaba valik. Küll aga ei pruugi igasugune teave, mida ettevõtja ärisaladusena määratleda soovib, selleks olla, kuna ärisaladusena kvalifitseeritud teabe puhul langetatakse otsus ikkagi lähtuvalt objektiivsest olukorrast, mitte toetudes pelgalt ettevõtja subjektiivsele tahtele.

Ärisaladusele õigusliku kaitse pakkumine on vajalik, sest kui ettevõtjad teavad, et ärisaladusele on riigi poolt tagatud efektiivne kaitse, siis on neil võimalik enda ressursse paremini paigutada ettevõtte arendamiseks, tuues turule uusi tooteid ja teenused ning võttes kasutusele uusi tehnoloogilisi lahendusi. Ettevõtlusega tegelemine on ka üks Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhivabadustest, millele realiseerumisse aitab kaasa, kui riik on suuteline tagama eetilistel ning õiguslikel alustel põhineva majanduskeskkonna, kus äritegevusega tegeleda. Ärisaladuse kuritarvitamise puhul pakub õiguskaitse nii tsiviilõiguslikke kui ka karistusõiguslikke võimalusi. Karistusõiguslikult on ärisaladuse kaitse reguleeritud KarS §-s 377 ning tsiviilõiguslikult on ärisaladuse kaitse reguleeritud EKTÄKS-s.

Töö karistusõiguslik suunitlus peitus KarS § 377 lg 1 analüüsimisel. Järeldustena saab välja tuua autori arvates järgmised tähelepanekud. KarS § 377 üheks koosseisutunnuseks on ärisaladus. Käesoleva töö lõpuks on autor seisukohal, et KarS § 377 objektiivse koosseisu raskuskese seisneb just „ärisaladuse“ mõiste sisustamisel. Ülejäänud koosseisutunnused, milleks on kasutamine, avaldamine ja saamine, ei mängi niivõrd olulist rolli, kui ei suudeta praktikas ära tõendada, et teave, mida kuritarvitati, kas siis ärilise kasu saamiseks või kahju tekitamiseks, on ärisaladus.

Ärisaladuse mõiste defineerimine on olnud küllatki keeruline protsess ja tänaseks päevaks vastu võetud EKTÄKS sätestab endas konkreetsed nõuded ärisaladusena määratletavale teabele. Selle alusel saab rääkida kolmest kriteeriumist, millele informatsioon peab vastama, et seda oleks võimalik ärisaladusena kvalifitseerida. Nendeks tingimusteks on informatsiooni salajasus, teabe teatud kaubanduslik väärtus ettevõtja jaoks ning vajalike meetmete kasutusele võtmine ettevõtja poolt, et tagada ärisaladuse saladuses hoidmine. Kuigi EKTÄKS võeti vastu 2018. aastal, leidsid sarnased põhimõtted rakendamist ärisaladuse mõiste määratlemise osas juba enne seda ja seega sisuliselt midagi väga uuenduslikku õiguskorda EKTÄKS endaga kaasa ei toonud. Tulenevalt aga Euroopa Liidu direktiivi Eesti õigusesse ülevõtmisest on ärisaladuse karistusõiguslik kaitse muutunud laiaulatuslikumaks, mistõttu muutunud on KarS § 377 lg 1 sõnastus, kuna seadusandja on pidanud vajalikuks reguleerida ning ette näinud karistusõigusliku tagajärje saabumise võimalikkuse ka pelgalt ärisaladuse saamise faktiga. Lisaks ei ole enam ärisaladuse kaitse piiratud vaid töötajate ja ametiisikute suhtes kehtestatud vastutuse võimalikkusega, vaid säte pakub kaitset ka tööstusspionaaži juhtumite korral.

KarS § 377 lg 1 subjektiivse koosseisu puhul, on isiku vastutusele võtmiseks KarS § 377 lg 1 alusel vajalik, et isik oleks teo toime pannud tahtlikult. Tegemist on mittekongruentse süüteo koosseisuga, kus kaudne tahtlus peab hõlmama ainult objektiivse koosseisu asjaolusid, kuid lisaks on vajalik ka subjektiivsest küljest tuvastada oluline tunnus, milleks on eesmärk. Koosseis on täidetud, kui isik paneb teo toime vähemalt kaudse tahtlusega ehk peab tagajärje saabumist võimalikuks või mõonab seda ning lisaks peab isik tegutsema ärilisel või kahju tekitamise eesmärgil. Raskuskese subjektiivse koosseisu puhul rajaneb samuti koosseisutunnusel „ärisaladus“, nagu selgus ka objektiivse koosseisu analüüsimise tulemusena. Subjektiivse koosseisu osas peitub tähtsus selles, et kuidas ja kas peaks isik teadma, et temani jõudnud informatsiooni või teabe puhul on tegemist ärisaladusega. Mille alusel ja kas üldse peaks isik suutma eristada temani jõudnud informatsiooni igapäevaselt äritegevuses kasutatavast teabest ning sealjuures olema ise suuteline eristama, et tegemist on väärtusliku ning olulise teabega ettevõtja jaoks.

Subjektiivse koosseisu osas uuris töö autor ka isiku vastutuse võimalikkust KarS § 377 lg 1 alusel olukordades, kui ei ole võimalik rääkida isiku tahtlikust käitumisest ehk kus isik ei ole aru saanud oma teo tähendusest (koosseisueksimus KarS § 17 lg 1) ning olukordades, kus isik saab aru, et mida ta teeb, kuid peab oma tegu lubatavaks, kuna ta ei ole teadlik keelunormist (keelueksimus KarS § 39 lg 1), püüdes selliselt teada saada, kas ja mis tingimustel aitavad need definitsioonid ärisaladust kaitsta. Isiku tegu ei saa üheaegselt analüüsida mõlema eksimuse

alusel, kuna need paiknevad deliktistruktuuri erinevatel astmetel, koosseisueksimus kuulub subjektiivse koosseisu tasandile, kuid keelueksimus süü tasandile. Kui selgus, et isik ei tea tegu toime pannes asjaolu, mis vastab süüteo koosseisule, ei pane ta tegu toime tahtlikult ning vastutus saab järgneda ettevaatamatusest toimepandud süüteo eest, kui seadusandja on selle ette näinud. Küll aga ei ole seadusandja KarS § 377 lg 1 puhul ette näinud kehtivas õiguses isiku vastutusele võtmist ettevaatamatusest toimepandud teo eest. Keelueksimuse korral tuleb välja selgitada, kas eksimus oli isiku jaoks välditav ehk isikul puudub teadmine oma teo õiguslikust keelatusest. Kohtupraktikas väljatoodud seisukohtade alusel on keelueksimus üldjuhul välditav. Kui aga tegemist on välditava eksimusega, on tegemist väiksema ebaõiguslusega ning võimalik on süüdlase karistust, kas kergendada või lõpetada menetlus otstaberikuse kaalutlustel.

Töös püstitatud hüpotees, ärisaladusele kaitse tagamine sõltub ettevõtja pingutustest ärisaladuse määramisel, leidis kinnitust. Ärisaladusele kaitse tagamine ettevõttes tugineb suuresti sellel, kui palju ettevõtja ise panustab esiteks ärisaladuse määramisel, et see vastaks tingimustele, mis on vajalikud teabe määramisel ärisaladusena sellele õiguskaitse tagamiseks. Teiseks on oluline, et ka ettevõtja ise panustaks, et tema poolt määratletud ärisaladused jääksid saladuseks ehk ettevõtja astuks samme selleks, et ettevõttes saaksid kasutusele võetud vajalikud meetmed, mis aitaksid ärisaladusena kvalifitseeritud teavet saladuses hoida. Ettevõtja peab ärisaladuse määramisel ka arvestama, et aja möödudes ei pruugi ettevõtjal enam vajadust olla teatud teavet salajas hoida, kuna sellel teabel puudub ettevõtja jaoks soovitud kasutegur – informatsioon on avalikkusele juba teada ning/või see ei paku huvi ka konkurentidele või teisalt võib olla muutunud ettevõtte strateegia, mistõttu puudub vajadus toote/teenuse kohta käivat informatsiooni enam salajas hoida. Kindlasti on tähtis ka teavitustöö, eriti isikute suhtes, kelle kohustuseks on ärisaladust saladuses hoida. Ettevõtja peab olema suuteline nendele selgeks tegema, et missugune informatsioon on ettevõttes ärisaladusena määratletud ja mida täpsemalt peetakse silmas saladuses hoidmise all. Seega saavad ettevõtjad väga palju ise panustada ning ära teha, tagamaks, et ärisaladustele oleks tagatud õigusliku kaitse nende kuritarvitamise korral.

Kokkuvõttes on autor arvamisel, et ärisaladuse mõiste paremaks määramiseks ning ühese arusaamise nimel ei oleks vajalik sätestada EKTÄKS-i samalaadset loetelu, kui oli kunagi KonkS § 63 lg-s 1, kuna EKTÄKS-s on ärisaladusena kvalifitseeritava informatsiooni tarbeks vastavad nõuded kirja pandud. Küll aga leiab autor, et eelkõige just ettevõtjate jaoks võiks olla olemas praktiline juhised või juhend, kust oleks võimalik saada pikemaid selgitusi ning näiteid ärisaladuse mõiste sisustamiseks ning ühtlasi annaks juhised või juhend ettevõtjatele võimaluse enda tegevuses lihtsamini määratleda ärisaladusena hoitava teabe sisu. Sellisel juhul oleks

ettevõtjatel võimalik kõrvutada teavet, mida soovitakse ettevõttes ärisaladusena määratleda juhises või juhendis välja toodud võimalustega, andes niiviisi ettevõtjale tagasisidet, millise teabe puhul võiks olla mõistlik selle ärisaladusena määratlemist kaaluda. Lisaks on oluline, et eelkõige ettevõtjad mõtleksid ärisaladuse määratlemisel, kas ja missugust teavet on vajalik kaitsta ärisaladuse läbi ning teisalt missugused meetmed võiksid aidata kõige paremini ettevõtjal tagada ärisaladusena kvalifitseeritud informatsiooni salajasuse.

Töö autor palub siinkohal tähelepanu pöörata asjaolule, et käesoleva töö kirjutamise seisuga ei ole rakenduspraktikat ärisaladuse mõiste määratlemisel, siiski tuleks anda uuele seadusele natukene kohenemisaega, et näha, milliseid ja kui suuri muudatusi see ärisaladuse reguleerimisel kaasa võib tuua. Magistritöö kirjutamise seisuga jääb aga uue seaduse vastuvõtmise järgselt õhku küsimus, kas seadus on täitnud oma eesmärgi ärisaladuse mõiste määratletuse osas või mitte. Milliseid ja kui suuri muudatusi uus seadus ärisaladuse reguleerimisel kaasa toob, seda näitab vaid aeg.

THE DEFINITION OF BUSINESS SECRET AS OF AN FEATURE OF THE CRIMINAL OFFENSE PROVIDED IN PENAL CODE 377 SECTION 1

Summary

The research task of this master's thesis was to study the importance of the concept of business secrets as both an objective and subjective feature of the criminal offense provided in Penal Code § 377 section 1. In the business world, it is important for an entrepreneur that the years of work and effort invested in, for example, developing products/services, inventing innovative solutions and creating a customer base, are preserved and passed on to future generations within the company. In general, this is information that has certainly taken a lot of manpower as well as financial resources, so it is important for any business to maintain the benefits and help them stay ahead of the competition in the business world and to assure that it would not fall into the hands of individuals who could easily profit from valuable knowledge and take benefit from the competitive advantage gained.

In practice, issues related to the protection of business secrets are often on the agenda in situations where employers use information classified as a business secret to prevent former employees from using this information in new positions. Thus, in the author's opinion, in general, a problem may arise in particular when a business secret has fallen into the hands of someone who discloses it or begins to use the obtained business secret in his or her business activities. As mentioned above, these persons can often be former employees of the company or partners who work in the same field as the company. Problems start when the parties have not been able to agree and make clear to each other what exactly is a company business secret and what measures the business secret holder must take to ensure that his business secret is protected. Defining a business secret in business activities is quite complicated and in turn, protecting it is not an easy task considering the daily life of companies. It makes it difficult to furnish the concept of a business secret on the example of a particular company and, in turn, to decide what measures should be taken to protect business secrets in order to ensure maximum protection in practice. It may depend on the measures taken by the company, whether the person was aware and able to understand that this information in the company is classified as a business

secret or not, for example, if the information defined as a business secret is fixed in the internal rules and the employee has signed it, as confirmed that she or he acquainted with it.

A number of criteria must be taken into account when defining the concept of business secrets. Namely, the concept of business secrets has long been not uniformly defined in the legal order and a combination of different statutes (incl. Competition Act, Penal Code, Commercial Code), case law and international conventions has been used to explain it. In 2018, Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act was adopted into Estonian national law. In particular, this was due to the adoption of European Union Directive 2016/943 on business secrets, which aimed to harmonize existing business secret regulations in European Union Member States, as the fragmentation of business secrets could jeopardize effective business secrets protection, which can affect national economic development and functioning of the common market. In author's opinion, the biggest benefit from the European Union Directive 2016/943 can be considered to be that the definition of a business secret in the Member States of the European Union was unambiguously established, and therefore across borders the business secret now has the same meaning throughout the European Union. In addition, changes were made to the protection of business secrets and how the breaches of business secrets should be addressed. The latter plays an important role in cross-border business relationships, which cannot be overcome or changed in today's business world.

The aim of this study was to find out whether the current criminal law provisions provide sufficient protection for undertakings in protecting their business secrets or not, in particular by analyzing whether the concept of business secrets is correctly defined as a legal term and usable in practice. The hypothesis of the master's thesis has been maintained as follows - ensuring the protection of a business secret depends on the efforts of the entrepreneur in defining the business secret.

In order to test the established hypothesis, it was necessary to analyze and find answers to the questions of what a business secret is and how the concept of a business secret has been defined over time. In addition, it was important to analyze the importance and necessity of the protection of business confidence in today's social order. As the work focused primarily on criminal liability, the author focused on the Penal Code § 377 section 1. Consequently, it was necessary to analyze the illegality of the misuse of business secrets and, in turn, to focus on defining business secrecy as a legal concept in practice, which would help to ensure the protection of business secrets.

Master's thesis is divided into three chapters. The aim of the first chapter was to find out what exactly the concept of a business secret means and what criteria it must meet. How the use of different terms such as "confidential information", "unfair competition" and "business secret" has changed over time. In addition, the author tried to find out why in today's business world it is necessary to provide legal protection to business secrets at all and whether the Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act adopted in Estonian law as a result of a new European Union directive has contributed to an unambiguous definition of business secrets or not. Various legal acts and court decisions of both the Civil and Criminal Chambers of the Supreme Court were used to open up the concept of business secrets. The second chapter focused on analyzing the composition of the Penal Code § 377, trying to understand why it is necessary to react criminally in case of abuse of business secrets in law. The focus was on the objective composition of the Penal Code § 377, analyzing the conclusions made in Estonian court practice and the principles used with regarding information classified as a business secret. The third chapter focused on the analysis of the subjective composition in Penal Code § 377 section 1, first examining various aspects of intent and then situations when it is questionable whether it is possible to talk about a person's intentional behavior, whether and by what possibilities a person can be held liable under the Penal Code § 377.

This master's thesis is a theoretical study. The work focused primarily on the furnishing of business secrets as a legal concept, in order to find out when persons can be subject to criminal liability for violation (receipt, use or disclosure) of business secrets. When writing the master's thesis, various legal acts regulating this topic were used, in addition, different views on legal literature and case law were studied. The dogmatic research method was used in the work. The dogmatic method made it possible to get an overview of the formation of the concept of business secret and its developments.

In the current legal order, the legislator has provided for both civil and criminal law possibilities for the protection of business secrets in case of abuse of business secrets. Criminal law protection is provided in the Penal Code § 377 and civil remedies in Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act. The necessity of criminal law regulation is illustrated by the fact that in the Penal Code § 377 case there are two parties opposed the protected legal benefits, where on the one hand it is necessary to protect collective legal benefits and on the other hand, opportunities for delivery to the economic environment without the use of unfair practices vis-à-vis their competitors are protected as individual legal benefits for economic operators.

With the adoption of the Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act in 2018, the criminal law approach to the provision of the Act regulating the abuse of business secrets has changed. Namely, before the adoption of the new law, the unjustified disclosure and use of a business secret criminalized on the basis of the Penal Code § 377 in connection with a business secret received by a person in connection with work or official duties. This approach provided the liability of employees in situations where they have become aware, in the course of their duties, about information which they then publish or use for commercial or harmful purposes. Thus, the previous regulation focused only on a narrow circle of subjects for the protection of business secrets. In the current wording of the Penal Code § 377, which has been transposed into national law by the legislator for the adoption of European Union Directive 2016/943, the scope of protection of business secrets has been extended, i.e. protection of business secrets is no longer limited to liability at once the protection of business secrets is no longer limited to the possibility of liability imposed on employees and officials, but the provision also provides protection in cases of industrial espionage. A substantive change has also taken place in the provision itself - obtaining a business secret, which was not covered in the previous version, is prohibited. Due to the transposition of the European Union Directive into Estonian law, the criminal law protection of business secrets has become more extensive, as the legislator has considered it necessary to regulate and provide for the possibility of criminal consequences only by the fact of obtaining a business secret.

The criminal orientation of the work was hidden in the analysis of the Penal Code § 377. In author's opinion, the following observations can be made as conclusions. One of the constituent features of the Penal Code § 377 is a business secret, then by the end of this work the author is of the opinion that the center of gravity of the Penal Code § 377 section 1 lies in furnishing the concept of "business secret". The other constituent elements, which are use, publication and receipt of business secret, do not play such an important role unless it can be demonstrated in practice that the information misused, whether for commercial gain or for damage, is a business secret. Defining the concept of a business secret has been a rather complicated process, and the Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act adopted to date sets out specific requirements for information to be defined as a business secret. On this basis, we can talk about three criteria that information must meet in order to be classified as a business secret. These conditions are the secrecy of the information, a certain commercial value of the information for the entrepreneur and the taking of the necessary measures by the entrepreneur to ensure that the business secret is kept secret. Although Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act was adopted in 2018, similar principles were applied to the

definition of the concept of business secrets long before that, and thus essentially nothing very innovative was brought about by the Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act. However, due to the transposition of the European Union Directive, the law the criminal law protection of business secrets has become more extensive, which is why the wording of the Penal Code § 377 section 1 has changed, as the legislator has considered it necessary to regulate and provided for the possibility of the occurrence of a criminal legal consequence also by the mere fact of obtaining a business secret. In addition, the protection of business secrets is no longer limited to the possibility of liability imposed on employees and officials, but the provision also provides protection in cases of industrial espionage.

In the course of analyzing subjective composition, the author also examined the possibility of liability of a person on the basis in Penal Code § 377 section 1 of the in situations where it is not possible to speak of intentional conduct, i.e where the person has not understood what he or she is doing and in situations (Penal Code § 17 section 1), where the person understands clearly what he or she is doing, but considers his or hers act to be permissible, because he or she is not aware of the prohibition norm (Penal Code § 39 section 1). The act of a person cannot be analyzed simultaneously on the basis of both errors, as they are located at different stages of the tort structure, the composition error belongs to the level of subjective composition, but the prohibition error belongs to the level of guilt. As a result of the analysis, it became clear that a person does not know when committing an act that corresponds to the *corpus delicti*, he or she does not commit the act intentionally and liability can follow for negligence committed if the legislator has provided for it. However, in the case of Penal Code section 1, the legislator has not prescribed in current law that a person be held liable for an act committed due to negligence. In the case of a prohibition error, it must be ascertained whether the error was avoidable for the person, i.e the person has no knowledge of the legal prohibition of his or her act. According to the case-law, the prohibition is generally avoidable. However, if it is an avoidable error, it is a minor injustice and it is possible to punish the offender, either to ease or to terminate the proceedings for reasons of efficiency.

In conclusion, the author is of the opinion that in order to better define the concept of business secret and for the sake of common understanding, it would not be necessary to provide a list similar to Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act than in Competition Act § 63 section 1, because Restriction of Unfair Competition and Protection of Business Secrets Act contains corresponding requirements for information classified as business secret. However, the author considers that there could be a practical guide or guide,

especially for entrepreneurs, from which it would be possible to obtain longer explanations and examples for the concept of business secrets, and also give entrepreneurs the opportunity to more easily define the content of business secrets. In such a case, entrepreneurs would be able to compare the information they wish to classify as a business secret with the options set out in the guide or guide, thus giving the company feedback on whether the primary characteristics would lead to information being classified as a business secret. In addition, when defining a business secret, it is important for businesses in particular to consider whether and what information needs to be protected by a business secret, and what measures could best help an undertaking to ensure the confidentiality of information classified as a business secret.

However, as of the writing of the master's thesis, after the adoption of the new law, the question remains whether the law has fulfilled its purpose in terms of the indefinite nature of the concept of business secrets. Only time will tell what changes and how big changes the new law will bring to the regulation of business secrets.

KASUTATUD LÜHENDID

EKTÄKS	Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus
EL	Euroopa Liit
KarS	Karistusseadustik
KAS	Krediidiasutuste seadus
KonkS	Konkurentsi seadus
KrK	Kriminaalkoodeks
KrMS	Kriminaalmenetlusseadustik
PS	Eesti Vabariigi põhiseadus
RKKK	Riigikohtu kriminaalkolleegium
RKTK	Riigikohtu tsiviilkolleegium
TlnRnK	Tallinna Ringkonnakohus
TLS	Töölepingu seadus
TRIPS-leping	Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping
TsMS	Tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsÜS	Tsiviilseadustiku üldosa seadus
VÕS	Võlaõigusseadus
ÄS	Äriseadustik

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

1. Altvater, E. The future of the market. An Essay on the Regulation of Money and Nature after the Collapse of „Actually Existing Socialism“. Verso: London. New York. 1993. Arvutivõrgus: https://books.google.ee/books/about/The_Future_of_the_Market.html?id=dd2jE0NXEjcC&printsec=frontcover&source=kp_read_button&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (17.04.2020).
2. Aro, R. Väike entsüklopeedia. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus 2002.
3. Bleahene, M., Brady, R. Trade Secrets: Securing Your Hidden Intellectual Property. – Lexiology 2018/01. Arvutivõrgus: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=793fef10-5be7-449c-b053-e26ec9de9f49> (11.04.2020)
4. Caenegem, W. Trade Secrets and Intellectual Property. Breach of Confidence, Misappropriation and Unfair Competition. The Netherlands: Kluwer Law International BV 2014.
5. Ciuriak, D. A New Name for Modern Trade Deals: Asset Value Protection Agreements. New Thinking on Innovation report. 2017. Arvutivõrgus: https://www.jstor.org/stable/resrep17312.7?Search=yes&resultItemClick=true&searchText=trade&searchText=secret&searchText=protection&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FsearchType%3DfacetSearch%26amp%3Bsd%3D1995%26amp%3Bed%3D2020%26amp%3BQuery%3Dtrade%2Bsecret%2Bprotection&ab_segments=0%2Fbasic_SYC5055%2Ftest&seq=2#metadata_info_tab_contents (11.04.2020).
6. Davis, J. Intellectual Property Law. Oxford University Press, UK 2008.
7. Ginter, C., Parrest, N., Simovart, M. A. Ärisaladuse kaitse ja hankelepingute avalikustamise nõue riigihankeõiguses. – Juridica 2013/IX.
8. Hagström, M., Rüütel, R. Konkurentsioigus ja praktika. Tallinn: Äripäeva kirjastus 2010.
9. Kairjak, M. Õigusharude aktessoorsus relatiivsete õigusmõistete puhul. – Juridica 2018/I.
10. Kasdan, M. J. Trade Secrets: What You Need to Know. - The National Law Review. 12/2019. Arvutivõrgus: <https://www.natlawreview.com/article/trade-secrets-what-you-need-to-know> (11.04.2020).

11. LaMance, K. Why Is the Economic Value of Information Important? 2018/05. Arvutivõrgus: <https://www.legalmatch.com/law-library/article/economic-value-of-trade-secret-information.html> (11.04.2020).
12. Maarand, M. Ärisaladuse olemus ja tsiviilõiguslik kaitse lepinguvälistes võlasuhetes. Magistritöö. Juhendaja Age Värv, Ph. D. Tallinn: Tartu Ülikool 2014. Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42984/maarand_ma_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y (11.04.2020).
13. Madisson, K., (jt) Juhatusel liikme vastutus. Tallinn: Äripäeva kirjastus 2014.
14. Maskus, K. E. Intellectual property rights in the global economy. Washington, DC: Institute for international Economics 2000.
15. Matthews, D. Globalising Intellectual Property Rights. The TRIPs agreement. London: Routledge 2002.
16. Mägi, M. Ärisaladuse kaitse karistusõigusliku regulatsioonide efektiivsus kehtivas õiguses. Magistritöö. Juhendaja Mare Tannberg, kaasjuhendaja prof. Jaan Sootak. Tartu: Tartu Ülikool 2017. Arvutivõrgus: https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/57111/magi_marta.pdf?sequence=1&isAllowed=y (11.04.2020).
17. Mägi, M. Ärisaladuse karistusõigusliku kaitse efektiivsus kehtiva õiguse järgi. - Juridica 2017/6.
18. Nuno, Sousa, S. What exactly is a trade secret under the proposed directive? – Journal of Intellectual Property Law and Practice 2014/9 No 11. Arvutivõrgus: <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpu179> (11.04.2020).
19. Ojamäe, E. Saladuse hoidmise kohustus ja konkurentsipiirang uues töölepingu seaduses. – Juridica 2009/IV.
20. Penn, G. A., Shea, M., Arora, A. The Law Relating to Domestic Banking. London, 1987.
21. Poltorak, I. A., Lerner, J. P. Essentials of Intellectual Property. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken. 2011.
22. Raa, R., Siibak, K. Pangasaladus. - Juridica 2002/III.
23. Saare, K. Eraõigusliku juriidilise isiku orani liikmete õigussuhted. - Juridica 2010/VII.
24. Sootak, J. Karistusõigus. Üldosa. Tallinn: Juura 2010.
25. Sootak, J. Süüteokoosseis: mõiste ja objektiivne koosseis. Tallinn: 2003.

Kasutatud normatiivaktid

1. Äriseadustik. - RT I 1995, 26, 355... RT I, 28.02.2019, 11.
2. Ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seadus. - RT I, 07.12.2018, 2.
3. Eesti Vabriigi põhiseadus. - RT 1992, 26, 349... RT I, 15.05.2015, 2.
4. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) nr 2016/943, milles käsitletakse avalikustamata oskusteabe ja äriteabe (ärisaladuste) ebaseadusliku omandamise, kasutamise ja avalikustamise vastast kaitset. Brüssel, 08.06.2016. – ELT L157.
5. Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping. - RT II 1999, 22, 123.
6. Karistuseseadustik. - RT I 2001, 61, 364.
7. Karistuseseadustik. - RT I 2001, 61, 364... RT I, 03.01.2020, 5.
8. Konkurentsiseadus. - RT I 2001, 56, 332.
9. Konkurentsiseadus. - RT I 2001, 56, 332... RT I, 13.03.2019, 92.
10. Krediidiasutuste seadus. - RT I 1999, 23, 349...RT I, 08.01.2020, 6.
11. Kriminaalkoodeks. - RT 1992, 20, 288.
12. Kriminaalmenetluse seadustik. - RT I 2003, 27, 166... RT I, 20.12.2019, 8.
13. Töölepingu seadus. - RT I 2009, 5, 35... RT I, 19.03.2019, 94.
14. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I 2005, 26, 197... RT I, 19.03.2019, 23.
15. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 2002, 35, 216... RT I, 06.12.2018, 3.
16. Võlaõigusseadus. - RT I 2001, 81, 487... RT I, 08.01.2020, 10.

Kasutatud muud allikad

1. Konkurentsiamet - ärisaladuste juhis. Arvutivõrgus: <https://www.konkurentsiamet.ee/et/ametist-kontaktid/organisatsioon/arisaladuste-juhis> (20.04.2020).
2. Seletuskiri ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse eelnõu juurde. 22.08.2018. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/9b6f21b8db1c436da045326913d80d22/Ebaausa%20konkurentsi%20takistamise%20ja%20%C3%A4risaladuse%20kaitse%20seadus> (11.04.2020).
3. European IPR Helpdesk. Fact Sheet. How to manage confidential business information 2015. Arvutivõrgus: <http://www.iprhelphdesk.eu/Fact-Sheet-How-to-Manage-Confidential-Business-Information> (11.04.2020).
4. Karistuseseadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus, 554 SE. Riigikogu XII koosseis. Arvutivõrgus: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/78433b29-8b2f-4281-a582-0efb9631e2ad/Karistuseseadustiku%20>

- muutmise %20ja%20sellega%20s eonduv alt%20teiste%20s eaduste%20muutmise%20seadus (11.04.2020).
5. Kelli, A. jt (koost). Tööstusomandi kaitse ja kasutamine Eestis: majanduslik ja õiguslik perspektiiv (RITA TO). Tartu: Tartu Ülikool 2019 Arvutivõrgus: <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2019/01/T%C3%B6%C3%B6stusomandi-aruanne-l%C3%B5plik-11-1-2019-1.pdf> (11.04.2020).
  6. Mida peaks teadma tööstusspionaažist? Arvutivõrgus: <https://www.kapo.ee/et/content/mida-peak-teadma-t%C3%B6%C3%B6stusspionaa%C5%B5ist.html> (11.04.2020).
  7. Seletuskiri töölepingu seaduse eelnõu juurde, lk 28. Arvutivõrgus: https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Too/Toolepingu_seadus/selgitused_toolepingu_seaduse_juurde.pdf (11.04.2020)
  8. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted õigusliku vormi ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi. Arvutivõrgus: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et &DataSetCode=ER029> (11.04.2020).

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

1. RKKKo 18.10.2004, 3-1-1-85-04.
2. RKKKo 10.10.2005, 3-1-1-92-05.
3. RKKKo 20.10.2005, 3-1-1-95-05.
4. RKTko 21.03.2007, 3-2-1-22-07.
5. RKKKo 04.06.2007, 3-1-1-13-07.
6. RKTko 09.12.2008, 3-2-1-103-08.
7. RKKKo 22.04.2009, 3-1-1-20-09.
8. RKKKo 08.06.2009, 3-1-1-46-09.
9. RKKKo 20.04.2011, 3-1-1-29-11.
10. RKKKo 23.04.2012, 3-1-1-28-12.
11. RKKKo 06.12.2013, 3-1-1-108-13.
12. RKKKo 16.12.2013, 3-1-1-120-13.
13. RKKKo 10.11.2014, 3-1-1-46-14.
14. RKKKo 30.05.2016, 3-1-1-33-16.
15. RKKKo 23.11.2016, 3-1-1-76-16.
16. RKTko 10.05.2017, 3-2-1-36-17.
17. RKKKo 19.06.2017, 3-2-1-54-17.
18. RKKKo 03.05.2019, 1-17-5883.
19. RKKKo 13.11.2019, 1-17-8179.
20. RKKKo 14.11.2019, 1-18-4372.
21. RKTko 04.03.2020, 2-18-11036.
22. RKTkm 14.12.2016, 3-2-1-139-16.
23. RKKKm 11.04.2011, 3-1-1-97-10.
24. TlnRnKo 09.05.2016, 1-15-8331.
25. TlnRnKo 02.02.2009, 1-06-6654.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Kertu Kirsipuu**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Ärisaladuse mõiste KarS § 377 lg 1 sätestatud kuriteokoosseisu tunnusena”, mille juhendaja on PhD Tambet Grauberg ning kaasjuhendaja prof. Jaan Ginter.
  - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.04.2020